

Innehåll

Sammanfattning.....	7
1 Författningsförslag	9
1.1 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)	9
1.2 Förslag till förordning om ändring i vapenförordningen (1996:70)	26
2 Inledning	47
3 Vapenhandlartillstånd.....	49
3.1 Inledning.....	49
3.2 Tidsbegränsning av vapenhandlartillstånd m.m.	52
3.3 Tillståndsplikt för handel med effektbegränsade skjutvapen.....	59
4 Tillstånd för målskyttevapen.....	69
5 Skrotning av skjutvapen.....	79
6 Översyn av lånebestämmelserna	85

7	Reglerna om anmälningsskyldighet enligt 6 kap.6 § vapenlagen	95
8	Polismyndigheternas underlag för prövningen av vapenärenden	105
9	Underrättelse till Försvarsmakten i vissa fall.....	113
10	Anmälningsskyldighet för kronofogdemyndigheter och konkursförvaltare	117
11	Klassificering av effektbegränsade vapen	119
12	Krav på viss ålder och på medlemskap i en skytteförening för tillstånd att inneha vissa vapen som inte är effektbegränsade.....	129
13	Regler om vapenattrapper samt om soft air guns och andra effektbegränsade vapen som liknar farliga vapen	133
14	Sekretessen enligt 5 kap. 5 § sekretesslagen för uppgifter i vapenhandlarregistret.....	143
15	Tillstånd till innehav av vapen för udda ändamål	149
16	Tidsbegränsning av tillstånd att inneha vapen för samlingsändamål	153
17	Innehållet i ansökan om vapentillstånd	157
18	Salutkanoner	161
19	Ökade möjligheter att använda ljuddämpare vid jakt ..	163

20	Konsekvenser	167
21	Författningskommentar	169

Sammanfattning

I promemorian lämnas ett antal förslag till ändringar i vapenlagen och vapenförordningen. Ändringarna syftar i första hand till att förhindra att vapen hamnar på den illegala marknaden, men också till att motverka missbruk, olyckshändelser och brottslig verksamhet med hjälp av legala vapen.

I syfte att öka kontrollen av vapenhandeln föreslås inledningsvis att vapenhandlartillstånd tidsbegränsas till fem år. Det föreslås också en skärpning när det gäller kravet på att vapenhandel måste ha en tillräcklig omsättning för att den skall anses vara yrkesmässig.

När det gäller effektbegränsade vapen, bl.a. s.k. soft air guns, görs bedömningen att det inte heller i framtiden skall krävas tillstånd för att sälja sådana vapen. Däremot föreslås att näringsidkare som säljer effektbegränsade vapen skall anmäla detta till polismyndigheten. Näringsidkaren skall även föra en förteckning över de effektbegränsade vapen som köps in och som säljs. Några ytterligare än redan befintliga begränsningar för innehav av effektbegränsade vapen föreslås inte. Däremot föreslås att det på vapnets förpackning, i bruksanvisningen eller på liknande plats skall fogas en text som varnar för de risker som följer av oförsiktig användning eller förvaring.

Klassificeringen av effektbegränsade vapen föreslås även i fortsättningen utgå från den utskjutande projektilens anslagsenergi. Gränsvärdet för vilken energi som skall bilda utgångspunkten när ett vapen skall anses vara effektbegränsat bör dock bli föremål för vidare utredning. Reglerna om vad som anses som ett effektbegränsat vapen föreslås utvidgas på så sätt att även andra

jämförbara utskjutningsmedel skall godtas än de som idag anges i vapenlagen.

I fråga om målskyttevapen föreslås en begränsning av det antal vapen som en person får inneha. Begränsningen innebär att den som redan har ett eller flera enhandsvapen måste kunna visa att han eller hon aktivt använder dessa vid ansökan om tillstånd för ytterligare ett vapen. Tillstånd till fler än sex målskyttevapen skall enligt förslaget endast medges om den sökande kan visa att han eller hon har ett mycket kvalificerat behov av vapnet.

Det föreslås vidare att lånereglerna skärps på så sätt att det införs ett krav på särskilt lämplighetsbevis för den som tillfälligt lånar vapen för självständigt handhavande. Därutöver föreslås att övriga regler för utlåning förtydligas. Den nuvarande åldersgränsen om 15 år för uppsiktsutlåning bör inte ändras.

Det föreslås att endast polisen skall kunna ta emot vapen för skrotning. Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL) bör få exklusiv behörighet att genomföra skrotningen.

Det föreslås att läkares anmälningsskyldighet utvidgas på så sätt att alla läkare, och inte bara läkare inom psykiatri, skall vara skyldiga att anmäla om någon bedöms vara olämplig att inneha vapen. Polisen föreslås också kunna inhämta yttranden från socialnämnden, kriminalvården och sjukvården i samband med prövning av tillståndsärenden. Vidare föreslås att polisen skall underätta Försvarsmakten när myndigheten får kännedom om någon omständighet som kan medföra att en hemvärnsman skall anses olämplig att inneha skjutvapen.

För att förebygga hörselskador föreslås att tillstånd till ljuddämpare skall kunna medges för jaktvapen i fall där ljudet endast delvis kan reduceras.

Därutöver föreslås ett antal mindre förändringar.

Författningarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2005.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreskrivs i fråga om vapenlagen (1996:67)

dels att 1 kap. 4 §, 2 kap. 1, 3, 10, 13 och 17–18 §§, 3 kap 1–6 §§, 4 kap. 2–4 §§, 5 kap. 8 §, 6 kap. 3 och 6 §§, 9 kap 2–3 §§ och 11 kap. 1–2 §§ samt rubriken närmast före 3 kap. skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas sex nya paragrafer, 3 kap. 9–12 §§, 5 kap. 8 § och 6 kap. 7 §, samt närmast före 3 kap. 1, 4 och 7 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

Vad som sägs om skjutvapen gäller inte

- a) salutkanoner, a) salutkanoner *som inte kan laddas med gastäta enhetspatroner,*
- b) skjutvapen som har tillverkats före år 1890 och som inte är avsedda för gastäta enhetspatroner,
- c) bultpistoler avsedda för byggnadsarbete,
- d) andra arbetsverktyg avsedda för slakt eller för industriellt eller liknande bruk, och
- e) skjutbanordningar avsedda för livräddning eller liknande ändamål.

2 kap. Tillstånd och register

Tillståndsplikt

1 §¹

Tillstånd krävs för att

a) inneha skjutvapen eller ammunition,

b) driva handel med skjutvapen

c) yrkesmässigt ta emot skjutvapen för reparation eller översyn,

d) ta emot skjutvapen för skrotning, eller

e) föra in skjutvapen eller ammunition till Sverige.

Tillstånd krävs inte för den som har fyllt arton år, om vapnet är ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen som är avsett för målskjutning eller ett harpundervapen och om det har en begränsad effekt i förhållande till andra jämförliga skjutvapen (effektbegränsade vapen).

c) yrkesmässigt ta emot skjutvapen för reparation eller översyn, eller

d) föra in skjutvapen eller ammunition till Sverige.

Tillstånd krävs inte för den som har fyllt arton år, om vapnet är avsett för målskjutning och är ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen eller ett vapen med ett annat jämförbart utskjutningsmedel och har en begränsad effekt i förhållande till andra jämförliga skjutvapen (effektbegränsade vapen).

Tillstånd krävs inte heller för den som fyllt arton år om vapnet är ett effektbegränsat harpundervapen som är avsett för målskjutning.

Tillstånd krävs inte heller för verksamhet som omfattas av tillstånd enligt 3 eller 4 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel.

¹ Senaste lydelse 2000:147.

3 §²

Tillstånd att inneha skjutvapen får meddelas

- a) enskilda personer,
- b) sammanslutningar för jakt eller målskytte, som har en stabil organisation och kontinuerlig skytteverksamhet samt uppfyller höga krav på säkerhet i fråga om handhavande av vapen,
- c) huvudmän för museer, om museet får statsbidrag enligt särskilda föreskrifter eller om museet ägs av en kommun, ett lands-ting eller en stiftelse som står under länsstyrelsens tillsyn: för vapen som skall ingå i samlingarna,
- d) auktoriserade bevakningsföretag: för utlåning till väktare som har meddelats tillstånd att som lån inneha ett sådant vapen,
- e) *kommunala räddningskå-
rer, och*
- f) *utbildningsanstalter som
behöver skjutvapen för sin un-
dervisning.*

10 §³

Tillstånd att driva handel med skjutvapen får meddelas den som har rätt att driva handel i allmänhet, har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig. Tillstånd får meddelas endast för handel som skall bedrivas yrkesmässigt.

*Tillståndet skall tidsbegränsas
till att gälla i högst fem år.*

I tillståndet skall det anges vilka typer av skjutvapen och vilket antal av varje typ av skjutvapen tillståndet avser. Tillståndet medför rätt att inneha de skjutvapen som anges där. Tillståndet får förenas med villkor om hur skjutvapnen skall förvaras.

Ett tillstånd enligt första stycket medför inte rätt att inneha andra helautomatiska skjutvapen än sådana som tagits in för en viss köpare.

² Senaste lydelse 2000:147.

³ Senaste lydelse 2000:147.

13 §⁴

Skjutvapen eller ammunition får föras in till Sverige utan särskilt tillstånd i följande fall:

- a) Enskilda personer får föra in de skjutvapen och den ammunition som de i Sverige har rätt att inneha för personligt bruk. Detta gäller också sådana sammanslutningar, huvudmän för museer *och* bevakningsföretag som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.
- a) Enskilda personer får föra in de skjutvapen och den ammunition som de i Sverige har rätt att inneha för personligt bruk. Detta gäller också *kommunala räddningskårer samt* sådana sammanslutningar, huvudmän för museer, bevakningsföretag *och utbildningsanstalter* som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

b) Enskilda personer som har permanent tillstånd från behörig myndighet i Danmark, Finland eller Norge att där inneha jakt- eller tävlingsskjutvapen för eget bruk, får medföra dessa vapen med tillhörande ammunition till Sverige för tillfällig användning vid jakt eller tävling i Sverige. Vapnen och ammunitionen får i ett sådant fall under högst tre månader från dagen för införandet innehas utan tillstånd i Sverige av den som har fört in egendomen.

17 §⁵

Varje polismyndighet skall med hjälp av automatiserad behandling föra ett lokalt register över tillståndspliktiga vapeninnehav och beslut enligt denna lag.

Varje polismyndighet skall med hjälp av automatiserad behandling föra ett lokalt register över tillståndspliktiga vapeninnehav och beslut enligt denna lag. *I registret skall också finnas uppgift om utfärdade lämplighetsbevis för tillfälligt lån av skjutvapen.*

⁴ Senaste lydelse 2000:147.

⁵ Senaste lydelse 1999:74

Registret skall även innehålla uppgifter om personer som är hemvärnsmän och som av Försvarsmakten tilldelats skjutvapen för förvaring i bostaden. Uppgifter om vilka vapen som tilldelats får inte registreras.

Ett lokalt register får inte användas för att göra automatiserade sammanställningar över hemvärnsmän.

18 §⁶

Rikspolisstyrelsen skall med hjälp av automatiserad behandling föra separata centrala register över

1. personer och organisationer som enligt denna lag har meddelats tillstånd att inneha skjutvapen eller ammunition samt personer som är hemvärnsmän och som av Försvarsmakten tilldelats skjutvapen för förvaring i bostaden (vapeninnehavarregistret),

1. personer och organisationer som enligt denna lag har meddelats tillstånd att inneha skjutvapen eller ammunition, *personer för vilka det enligt 3 kap. 10 § har utfärdats lämplighetsbevis för tillfälligt lån av skjutvapen* samt personer som är hemvärnsmän och som av Försvarsmakten tilldelats skjutvapen för förvaring i bostaden (vapeninnehavarregistret),

2. de skjutvapen för vilka tillstånd till innehav har meddelats enligt denna lag samt skjutvapen som upphittats eller anmälts stulna eller försvunna (vapenregistret) och

3. personer och organisationer som har meddelats tillstånd enligt denna lag att bedriva handel med skjutvapen eller att ta emot skjutvapen för översyn, reparation eller skrotning (vapenhandlarregistret).

Det får av vapeninnehavarregistret inte framgå att en registrerad person är hemvärnsman.

⁶ Införd 1999:74

3 kap.

Utlåning av skjutvapen

*Tillfällig utlåning av skjutvapen**Inledande bestämmelser*

1 §

Den som har rätt att inneha ett skjutvapen får under högst två veckor låna ut vapnet för samma ändamål som tillståndet avser.

Den som har rätt att inneha ett skjutvapen får *tillfälligt och* under högst två veckor låna ut vapnet för samma ändamål som tillståndet avser. *I fall som avses i 7 § får utlåning ske för en längre period än två veckor.*

2 §

Ett skjutvapen får inte lånas ut till den som kan antas komma att missbruka vapnet.

Ett skjutvapen får inte lånas ut till den som kan antas komma att missbruka vapnet.

I annat fall än som avses i 4–8 §§ får skjutvapen endast lånas ut till den som har sådant lämplighetsbevis som anges i 10 §. Sådant bevis krävs dock inte om låntagaren har tillstånd att inneha samma typ av vapen som lånet avser eller om lånet avser en typ av vapen som är undantaget tillståndsplikt.

3 §⁷

Ett skjutvapen får lånas ut till den som är under arton år endast om

Skjutvapen får inte lånas ut till den som har fått något skjutvapen förklarat förverkat eller tillståndet till innehav av skjut-

a) vapnet skall användas vid

⁷ Senaste lydelse 2000:147.

en övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen,

b) låntagaren har fyllt femton år, vapnet skall innehas och användas under långivarens uppsikt och det inte är fråga om ett enhandsvapen eller helautomatiskt vapen,

c) utlåningen avser ett effektivt begränsat vapen och vapnet skall innehas och användas under långivarens uppsikt,

d) utlåningen avser start- eller signalvapen som skall användas vid tävling eller övning, eller

e) låntagaren har tillstånd att inneha ett vapen av samma typ.

vapen återkallat, om inte låntagaren ändå är berättigad att inneha vapen av den typ som lånet avser. Detta hindrar dock inte att ett vapen efter särskilt tillstånd av polismyndigheten lånas ut för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

Uppsiktsutlåning

4 §⁸

Enhandsvapen och helautomatiska vapen får lånas ut endast för användning under långivarens uppsikt eller för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

Detta gäller inte om låntaga-

Ett skjutvapen får lånas ut för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

⁸ Senaste lydelse 2000:147.

ren själv har rätt att inneha ett sådant vapen eller i fråga om start- eller signalvapen.

5 §

Om innehavet av ett skjutvapen kräver att den enskilde skall ha avlagt skytteprov eller genomgått en viss utbildning eller på annat sätt visat sig vara lämplig att inneha vapnet, får ett sådant vapen lånas ut endast till den som uppfyller samma krav.

Detta gäller dock inte när vapnet skall användas enbart för provskjutning, övning eller tävling på skjutbana eller vid jakt under långivarens uppsikt.

Vapenhandlare får låna ut skjutvapen till den som fyllt arton år för sådan provskjutning på skjutbana som äger rum under uppsikt av

a) en sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen,

b) vapenhandlaren själv eller

c) någon annan person som har godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning.

6 §⁹

Vapenhandlare får låna ut skjutvapen till den som fyllt arton år för sådan provskjutning på skjutbana som äger rum under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen eller av vapenhandlaren själv eller någon annan person som har godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning.

Kravet på uppsikt gäller inte om låntagaren själv har rätt att

I annat fall än som avses i 4–5 §§ får ett skjutvapen lånas ut för användning under långivarens uppsikt om

a) låntagaren har fyllt 18 år,

b) låntagaren har fyllt 15 år och det inte är fråga om ett enhandsvapen eller helautomatiskt vapen, eller

c) utlåningen avser ett effektbegränsat vapen.

⁹ Senaste lydelse 2000:147.

inneha ett vapen av den typ som lånet avser eller i fråga om start- eller signalvapen.

*Utlåning för självständigt
handhavande*

7 §

Ett auktoriserat bevakningsföretag får i samband med bevakningsuppdrag som kräver beväpning låna ut skjutvapen till företagets väktare. Företaget får dock endast låna ut vapen till den som har meddelats särskilt tillstånd att som lån inneha skjutvapen för sådant ändamål.

8 §¹⁰

Skjutvapen får inte lånas ut till den som har fått något skjutvapen förklarat förverkat eller tillståndet till innehav av skjutvapen återkallat, om inte låntagaren ändå är berättigad att inneha vapen av den typ som lånet avser. Detta hindrar dock inte att ett vapen efter särskilt tillstånd av polismyndigheten lånas ut för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

Start- och signalvapen får lånas ut för att användas vid tävling eller övning

¹⁰ Senaste lydelse 2000:147.

9 §

Om innehavet av ett skjutvapen kräver att den enskilde skall ha avlagt skytteprov eller genomgått en viss utbildning eller på annat sätt visat sig lämplig att inneha vapnet, får ett sådant vapen lånas ut för självständigt handhavande endast till den som uppfyller samma krav.

10 §

Lämplighetsbevis för tillfälligt lån av skjutvapen får utfärdas för enskilda personer. Polismyndigheten prövar frågor om lämplighetsbevis.

Den enskilde skall anses lämplig att tillfälligt låna vapen om det skäligen kan antas att han eller hon inte kommer att missbruka sådana vapen som prövningen avser. Därutöver krävs att den enskilde behöver låna vapen för ett godtagbart och särskilt angivet ändamål.

Lämplighetsbevis får tidsbegränsas.

11 §

Den som har ett sådant lämplighetsbevis som anges i 10 § får under lånetiden utan särskilt tillstånd inneha ammunition till det vapen som lånet avser.

12 §

Ett lämplighetsbevis skall återkallas av polismyndigheten om någon av de omständigheter som anges i 6 kap. 1 § första stycket föreligger.

4 kap.

2 §

Vid reparation av ett skjutvapen får, utan särskilt tillstånd, en försliten eller på annat sätt oanvändbar vapendel bytas ut mot en ny likadan.

Den som har särskilt tillstånd att inneha slutstycken, ljuddämpare, eldrör, pipor, stommar, lådor eller trummor eller armborststommar med avfyrningsanordningar får utan tillstånd byta ut en sådan del mot en ny likadan, om *den utbytta delen lämnas för skrotning* och bytet genast anmäls till polismyndigheten. Den som gör anmälan skall bifoga tillståndsbeviset samt ett intyg från mottagaren att vapendelen har tagits emot för skrotning.

Den som har särskilt tillstånd att inneha slutstycken, ljuddämpare, eldrör, pipor, stommar, lådor eller trummor eller armborststommar med avfyrningsanordningar får utan tillstånd byta ut en sådan del mot en ny likadan, om *bytet genast anmäls till polismyndigheten och den utbytta delen lämnas för skrotning.*

3 §¹¹

För reparation, översyn *eller skrotning* får skjutvapen lämnas till och tillfälligt innehas av den som får driva handel med sådana vapen eller den som har tillstånd att ta emot vapen för

För reparation *eller översyn* får skjutvapen lämnas till och tillfälligt innehas av den som får driva handel med sådana vapen eller den som har tillstånd att ta emot vapen för så-

¹¹ Senaste lydelse 2000:147.

sådana åtgärder. För *reparation eller översyn* får ett vapen också lämnas till den som skulle ha rätt att låna och självständigt handha vapnet.

dana åtgärder. För *samma ändamål* får ett vapen också lämnas till den som skulle ha rätt att låna och självständigt handha vapnet.

4 §

Den som lämnar ett vapen för skrotning skall senast inom en månad anmäla detta till polismyndigheten. Den som gör anmälan skall bifoga tillståndsbeviset samt ett intyg från mottagaren att vapnet tagits emot för skrotning.

Skjutvapen som skall skrotas skall lämnas till en polismyndighet. Den som lämnar ett vapen för skrotning skall bifoga tillståndsbeviset.

5 kap.

8 §

Den som till Sverige för in eller här tillverkar effektbegränsade vapen skall genom en varningstext på vapnets förpackning, i bruksanvisningen eller på liknande plats erinra om risken för skada vid utlåning till underårig, felaktig användning eller förvaring.

6 kap.

3 §¹²

Ett tillstånd att driva handel med skjutvapen skall återkallas av polismyndigheten om

a) tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel,

a) tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel i tillräcklig omfattning,

¹² Senaste lydelse 2000:147

- b) förutsättningarna för tillståndet inte längre finns, eller
- c) det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

Tillståndet får också återkallas om tillståndshavaren har åsidosatt en bestämmelse i denna lag eller en föreskrift eller ett villkor som meddelats med stöd av lagen.

Första och andra styckena gäller på motsvarande sätt i fråga om tillstånd att ta emot skjutvapen för reparation, översyn eller skrotning.

6 §¹³

Om den som vårdas för psykisk störning bedöms vara olämplig att inneha skjutvapen, skall den läkare som är ansvarig för den psykiatriska vården omedelbart anmäla förhållandet till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd.

Anmälan behöver inte göras om det med hänsyn till omständigheterna står klart för läkaren att patienten inte innehar tillstånd för skjutvapen.

En läkare som bedömer att en patient av medicinska skäl är olämplig att inneha skjutvapen skall omedelbart anmäla förhållandet till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd.

Anmälan behöver inte göras om det med hänsyn till omständigheterna står klart för läkaren att patienten inte innehar tillstånd eller lämplighetsbevis för skjutvapen.

7 §

Om en polismyndighet får kännedom om omständigheter som kan medföra att en hemvärnsman skall anses olämplig att inneha skjutvapen, skall myndigheten omedelbart underrätta Försvarsmakten.

¹³ Senaste lydelse 2000:147.

9 kap. Straff och förverkande

2 §¹⁴

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet

a) missbrukar rätten att inneha ett skjutvapen genom att använda det för något annat ändamål än det som han eller hon är berättigad till,

b) bryter mot bestämmelserna om överlämnande till förvaring hos någon annan i 5 kap. 3 § första stycket eller om användning vid sådan förvaring i 5 kap. 3 § andra stycket eller om transport i 5 kap. 4 § eller mot föreskrifter eller villkor i fråga om förvaring av vapen som meddelats med stöd av denna lag,

c) bryter mot bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition som innehas av sammanslutningar, huvudmän för museer eller auktoriserade bevakningsföretag, eller i fråga om skjutvapen som innehas av vapenhandlare,

c) bryter mot bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition som innehas av *kommunala räddningskårer*, sammanslutningar, huvudmän för museer, auktoriserade bevakningsföretag eller *utbildningsanstalter*, eller i fråga om skjutvapen som innehas av vapenhandlare,

d) innehar ammunition utan att ha rätt till det eller inte följer ett beslut att lämna över ammunition för inlösen,

e) överlåter ammunition till någon som inte har rätt att inneha ammunitionen,

f) driver handel med skjutvapen utan tillstånd,

g) medför skjutvapen i strid med bestämmelserna i 5 kap. 6 §, eller

h) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § d genom att olovligen överföra vapen eller ammunition till ett annat land.

¹⁴ Senaste lydelse 2000:147

Ansvar för otillåtet innehav av ammunition eller överträdelse av bestämmelserna i 5 kap. 6 § skall inte dömas ut i ringa fall.

3 §¹⁵

Till böter döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet

a) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § e genom att underlåta att på föreskrivet sätt anmäla utförsel eller utlåning av skjutvapen, eller

b) underlåter att inom en månad på föreskrivet sätt anmäla till polismyndigheten att ett vapen lämnats till skrotning. b) bryter mot bestämmelsen i 5 kap. 8 § om varningstext.

11 kap.

Bemyndiganden

1 §¹⁶

Regeringen får meddela föreskrifter om att

a) denna lag eller vissa föreskrifter i lagen skall tillämpas även i fråga om andra föremål än sådana som anges i 1 kap. 2 och 3 §§, om föremålen är särskilt ägnade att användas vid brott mot någons liv, hälsa eller personliga säkerhet,

b) anslagsenergin eller utgångshastigheten hos en projektil från ett skjutvapen skall understiga ett visst värde för att vapnet skall anses vara effektbegränsat enligt 2 kap. 1 §, b) anslagsenergin hos en projektil från ett skjutvapen skall understiga ett visst värde eller att vapnet skall vara konstruerat på ett visst sätt för att vapnet skall anses vara effektbegränsat enligt 2 kap. 1 §,

c) bestämmelserna om tillstånd i 2 kap. 1 § inte skall gälla innehav av skjutvapen som lämnats över från staten till

- statliga tjänstemän eller personer som tillhör det militära försvaret, räddningstjänsten eller polisväsendet,

- den som för statens räkning tillverkar krigsmateriel, eller

¹⁵ Senaste lydelse 2000:147.

¹⁶ Senaste lydelse 2000:348

- frivilliga försvarsorganisationer,
- d) tillstånd skall krävas för överföring av skjutvapen eller ammunition från Sverige till ett annat land,
- e) den som avser att föra ut ett skjutvapen från Sverige eller lånar ut ett skjutvapen till någon som är fast bosatt i ett annat land och inte skall använda vapnet endast i Sverige, skall anmäla detta till polismyndigheten, och om att
- f) denna lag inte skall gälla i fråga om skjutvapen och ammunition som en företrädare för en annan stats myndighet medför vid tillfällig tjänstgöring i Sverige.

2 §¹⁷

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

- a) undantag från kravet på tillstånd för att inneha start- eller signalvapen,
- b) krav på skjutskicklighet, utbildning, ålder och de förutsättningar i övrigt som skall vara uppfyllda för tillstånd till innehav av skjutvapen,
- c) krav på kunskap för att få tillstånd att driva handel med skjutvapen och vad som i övrigt skall gälla vid sådan handel,
- d) vad som skall iakttas utöver bestämmelserna i 4 kap. vid ändring, reparation *och skrotning* av skjutvapen,
- e) krav på vapenhandlares, museers *och* sammanslutningars förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen och på sammanslutningars förvaring av ammunition,
- f) de förutsättningar i övrigt som skall vara uppfyllda för tillstånd enligt denna lag,

- d) vad som skall iakttas utöver bestämmelserna i 4 kap. vid ändring *och* reparation av skjutvapen,
- e) krav på *kommunala räddningskårers*, vapenhandlares, museers, sammanslutningars *och utbildningsanstalters* förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen och på sammanslutningars förvaring av ammunition.

¹⁷ Senaste lydelse 2000:147.

g) utfärdande av europeiska skjutvapenpass till dem som har tillstånd att inneha skjutvapen i Sverige,

h) förutsättningar för och förfaringssätt vid medgivande av att personer bosatta i Sverige skall få tillstånd att förvärva skjutvapen i ett annat land,

i) krav på att den som förvärvat ett skjutvapen i Sverige och som är bosatt i ett främmande land skall underrätta den staten om förvärvet,

j) förande av vapenregister enligt 2 kap. 17–19 §§,

k) vilka sammanslutningar som skall anses uppfylla kraven i 2 kap. 3 § b för att kunna meddelas tillstånd att inneha skjutvapen,

l) vad som skall iakttas utöver bestämmelserna i 5 kap. i fråga om transport av skjutvapen och ammunition,

m) de förutsättningar som skall vara uppfyllda för lämplighetsbevis enligt denna lag, och

n) krav den som handlar med effektbegränsade vapen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

2. Bestämmelsen i 2 kap. 10 § andra stycket skall inte gälla i fråga om vapenhandlartillstånd som har meddelats före den 1 juli 2005. Sådana vapenhandlartillstånd skall gälla till dess polismyndigheten efter omprövning utfärdar ett nytt tillstånd eller återkallar tillståndet.

1.2 Förslag till förordning om ändring i vapenförordningen (1996:70)

Härigenom föreskrivs i fråga om vapenförordningen (1996:70)

dels att 1 kap. 2–4 §§, 2 kap. 3, 5, 5 a §§, 3 kap. 6 §, 5 kap. 1 §, 8 kap. 1–2 §§, 11 kap. 1 §, 12 kap. 3 §, 14 kap. 1 § och 17 kap. 3 § samt rubriken närmast före 7 kap. 3 § skall ha följande lydelse,

dels att det i förordningen skall införas sju nya paragrafer, 2 kap. 4 a § och 14 §, 5 kap. 13–14 §§ och 7 kap. 3–5 §§ samt närmast före 5 kap. 13 § ny rubrik med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

Ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen skall anses ha sådan begränsad effekt som avses i 2 kap. 1 § vapenlagen (1996:67) om en projektil från vapnet fyra meter från pipans mynning har en anslagsenergi som är mindre än 10 joule.

Ett hel- eller halvautomatiskt kolsyre-, luft- eller fjädervapen skall anses ha sådan begränsad effekt om en projektil från vapnet fyra meter från pipans mynning har en anslagsenergi som är mindre än 3 joule.

Trots vad som föreskrivs i första eller andra stycket skall ett kolsyrevapen som är avsett att med färg markera träffar på deltagare i stridsspel (paintballvapen) anses ha sådan begränsad effekt som avses i 2 kap. 1 § vapenlagen (1996:67), om vapnet är konstruerat för att laddas med färgampuller med en minsta diameter om 16 mm.

Vad som föreskrivs i första – tredje styckena skall också gälla för ett vapen med ett annat, jämförbart utskjutningsmedel.

Ett harpunvapen skall anses ha en sådan begränsad effekt

som avses i 2 kap. 1 § vapenlagen (1996:67), om harpunen är avsedd att drivas ut med endast en gummikabel och avståndet mellan vapnets framkant och uttag för harpunens upphakning i vapnets stomme inte är längre än 50 centimeter.

3 §¹⁸

Fråga om

1. tillstånd för en enskild person att inneha eller låna ut skjutvapen, inneha ammunition eller ta emot skjutvapen för reparation, översyn *eller skrotning* samt godkännande av enskild person att i vapenhandlares ställe närvara vid provskjutning prövas av polismyndigheten i den ort där personen är folkbokförd eller, om han inte är folkbokförd i Sverige, i den ort där han är bosatt eller annars uppehåller sig,

2. tillstånd för en sammanslutning, ett bevakningsföretag eller en huvudman för museum att inneha skjutvapen eller ammunition prövas av polismyndigheten i den ort där sammanslutningens styrelse eller företagets ledning har sitt säte eller museet *är beläget*,

Fråga om

1. tillstånd för en enskild person att inneha eller låna ut skjutvapen, inneha ammunition eller ta emot skjutvapen för reparation *eller* översyn samt godkännande av enskild person att i vapenhandlares ställe närvara vid provskjutning prövas av polismyndigheten i den ort där personen är folkbokförd eller, om han inte är folkbokförd i Sverige, i den ort där han är bosatt eller annars uppehåller sig,

2. tillstånd för en *kommunal räddningskår*, en sammanslutning, en *utbildningsanstalt*, ett bevakningsföretag eller en huvudman för museum att inneha skjutvapen eller ammunition prövas av polismyndigheten i den ort där *kåren*, sammanslutningens styrelse eller företagets ledning har sitt säte eller

¹⁸ Senaste lydelse 2000:149.

*där museet eller utbildningsan-
stalten finns,*

3. ett dödsbos eller ett konkursbos innehav av skjutvapen eller ammunition prövas av polismyndigheten i den avlidnes eller konkursgäldenärens folkbokföringsort,

4. handel med skjutvapen eller tillstånd för någon annan än en enskild person att ta emot vapen för reparation, översyn *eller skrotning* prövas av polismyndigheten i den ort där rörelsen utövas,

4. handel med skjutvapen eller tillstånd för någon annan än en enskild person att ta emot vapen för reparation *eller* översyn prövas av polismyndigheten i den ort där rörelsen utövas,

5. tillstånd till införsel prövas av polismyndigheten i den ort där förtullning skall äga rum eller, om förtullning inte skall ske, där införseln skall äga rum,

6. förordnande av provledare som avses i 2 kap. 4 § i denna förordning prövas av polismyndigheten i den ort där provledaren skall vara verksam,

7. tillstånd att avlossa skott med skjutvapen för vilket tillstånd till innehav meddelats för något annat ändamål än skjutning prövas av polismyndigheten i den ort där sökanden är folkbokförd eller, om han inte är folkbokförd i Sverige, i den ort där han är bosatt eller annars uppehåller sig,

8. tillstånd till överföring av skjutvapen eller ammunition till ett annat land inom Europeiska unionen prövas av polismyndigheten i den ort där sökanden är folkbokförd eller, om sökanden inte är folkbokförd i Sverige, i den ort där han är bosatt eller annars uppehåller sig, eller, om sökanden är vapenhandlare, i den ort där han driver sin verksamhet,

9. utfärdande av, anteckning i eller återkallelse av ett europeiskt skjutvapenpass prövas av polismyndigheten i den ort där sökanden är folkbokförd eller, om han inte är folkbokförd i Sverige, i den ort där han är bosatt eller annars uppehåller sig,

10. tillstånd att förvara skjutvapen eller ammunition hos någon annan prövas av polismyndigheten i den ort där sökanden är folkbokförd,

11. utfärdande av lämplighetsbevis för tillfälligt lån av skjutvapen provas av polismyndigheten i den ort där personen är folkbokförd eller, om han inte är folkbokförd i Sverige, i den ort där han är bosatt eller annars uppehåller sig.

4 §

Anmälan som avses i 4 kap 2 och 4 §§ vapenlagen (1966:67) skall göras till polismyndigheten i den ort där anmälaren är folkbokförd eller, om han inte är folkbokförd i Sverige, i den ort där han är bosatt eller annars uppehåller sig.

Anmälan som avses i 4 kap 2 § vapenlagen (1966:67) skall göras till polismyndigheten i den ort där anmälaren är folkbokförd eller, om han inte är folkbokförd i Sverige, i den ort där han är bosatt eller annars uppehåller sig.

2 kap.

Innehav m.m. av skjutvapen och ammunition*Nuvarande lydelse*3 §¹⁹

Den som ansöker om tillstånd till innehav av skjutvapen skall, om inte ansökan uteslutande avser annat ändamål än skjutning, visa sig kunna handha sådant vapen som ansökan avser. Därvid gäller för nedan angivna vapentyper följande särskilda krav.

*Vapentyp**Krav*

1. Jaktvapen med undantag av enhandsvapen för jakt.

Bevis om avlagt prov som avses i 4 §.

2. Enhandsvapen med undantag av *jakt-, kolsyre-, luft-*,

Sökanden skall ha fyllt 18 år och vara aktiv medlem i skyt-

¹⁹ Senaste lydelse 2000:149

fjäder- och harpunvapen.

3. Kulsprutepistol eller annat helautomatiskt vapen utom enhandsvapen.

4. Annat målskjutningsvapen än ordinarie enhandsvapen, helautomatiskt vapen eller *kolsyre-, luft- eller fjädervapen.*

teförening eller motsvarande organisation samt visat prov på särskild skjutskicklighet. Undantag från ålderskravet får göras om det finns särskilda skäl.

Sökanden skall ha fyllt 20 år och vara aktiv medlem i en sammanslutning för skytte vars verksamhet Försvarsmakten förklarat vara av betydelse för totalförsvaret samt visat prov på särskild skjutskicklighet. Undantag från ålderskravet får göras om det finns särskilda skäl.

Sökanden skall vara ordinarie hemvärnsman inom det allmänna hemvärdet eller driftvärdet eller aktiv medlem i skytteförening eller motsvarande organisation samt, för den som inte fyllt 18 år, ha intyg från organisationens styrelse om skjutskicklighet och personlig lämplighet.

Utan hinder av första stycket 1–4 får tillstånd att inneha skjutvapen ges till sökande som behöver vapnet i sin tjänst eller som för sin tjänst behöver annat skjutvapen än tjänstevapen för att bibehålla eller utveckla sin skjutskicklighet. Är det fråga om utländsk säkerhetspersonal som medföljer vid statsbesök eller liknande eller som ansvarar för personers säkerhet vid internationell luftfart, skall samråd i ärendet ske med Utrikesdepartementet.

Naturvårdsverket får i särskilda fall medge undantag från första stycket 1.

Tillstånd till innehav av skjutvapen för något annat ändamål än jakt eller målskjutning får meddelas endast den som har fyllt 18 år. Detta gäller dock inte start- eller signalvapen eller vapen som gjorts varaktigt obrukbara.

Rikspolisstyrelsen meddelar närmare föreskrifter om de krav på skjutskicklighet som gäller för tillstånd till innehav av målskjutningsvapen.

Föreslagen lydelse

3 §

Den som ansöker om tillstånd till innehav av skjutvapen skall, om inte ansökan uteslutande avser annat ändamål än skjutning, visa sig kunna handha sådant vapen som ansökan avser. Därvid gäller för nedan angivna vapentyper följande särskilda krav.

Vapentyp

1. Jaktvapen med undantag av enhandsvapen för jakt.

2. Enhandsvapen med undantag för *effektbegränsade vapen*.

3. Kulsprutepistol eller annat helautomatiskt vapen utom enhandsvapen.

Krav

Bevis om avlagt prov som avses i 4 §.

Sökanden skall ha fyllt 18 år och vara aktiv medlem i skytteförening eller motsvarande organisation samt visat prov på särskild skjutskicklighet. Undantag från ålderskravet får göras om det finns särskilda skäl.

Sökanden skall ha fyllt 20 år och vara aktiv medlem i en sammanslutning för skytte vars verksamhet Försvarsmakten förklarat vara av betydelse för totalförsvaret samt visat prov på särskild skjutskicklighet. Undantag från ålderskravet får göras om det finns särskilda

4. Annat målskjutningsvapen än ordinarie enhandsvapen, helautomatiskt vapen eller *effektbegränsade vapen*.

skäl.

Sökanden skall vara ordinarie hemvärnsman inom det allmänna hemvärdet eller driftvärdet eller aktiv medlem i skytteförening eller motsvarande organisation samt, för den som inte fyllt 18 år, ha intyg från organisationens styrelse om skjutskicklighet och personlig lämplighet.

Utan hinder av första stycket 1–4 får tillstånd att inneha skjutvapen ges till sökande som behöver vapnet i sin tjänst eller som för sin tjänst behöver annat skjutvapen än tjänstevapen för att bibehålla eller utveckla sin skjutskicklighet. Är det fråga om utländsk säkerhetspersonal som medföljer vid statsbesök eller liknande eller som ansvarar för personers säkerhet vid internationell luftfart, skall samråd i ärendet ske med Utrikesdepartementet.

Naturvårdsverket får i särskilda fall medge undantag från första stycket 1.

Tillstånd till innehav av skjutvapen för något annat ändamål än jakt eller målskjutning får meddelas endast den som har fyllt 18 år. Detta gäller dock inte start- eller signalvapen eller vapen som gjorts varaktigt obrukbara.

Rikspolisstyrelsen meddelar närmare föreskrifter om de krav på skjutskicklighet som gäller för tillstånd till innehav av målskjutningsvapen.

4 a §

För tillstånd till innehav av mer än ett enhandsvapen eller mer än sex andra vapen för målskjutning krävs att sökanden under den närmast föregående tolv månadersperioden har tävlat eller tränat aktivt med samtliga målskjutningsvapen som han eller hon redan innehar. Tillstånd till fler än sex målskjutningsvapen får beviljas endast om sökanden dessutom visar att det finns ett mycket kvalificerat behov.

*Nuvarande lydelse*5 §²⁰

Behov att inneha skjutvapen bör i fråga om nedan angivna vapentyper anses föreligga endast för följande ändamål.

<i>Vapentyp</i>	<i>Ändamål</i>
1. Enhandsvapen för jakt	Omfattande grytjakt eller fällfångst av rovvilt
a) Enskottsvapen	Yrkesmässigt bedriven jakt- eller viltvård eller annat kvalificerat behov
b) Flerskottsvapen	Avlivande av fällfångat vilt
2. Vapen som av Rikspolisstyrelsen efter samråd med Naturvårdsverket klassificeras som salongsgevär	
3. Gasvapen	Tjänst eller annan särskild omständighet som medför ett synnerligt behov av gasvapen

²⁰ Senaste lydelse 1998:1297

4. Injektionsvapen

för personligt skydd

Jakt enligt tillstånd som meddelas av Naturvårdsverket eller veterinärbete som avser tamdjur, om sökanden visar att han genomgått utbildning enligt föreskrifter som meddelas av Statens jordbruksverk, såvitt avser jakt i samråd med Naturvårdsverket

5. Eldrör eller pipa eller annan anordning som möjliggör att till ett skjutvapen används annan ammunition än vapnet är avsett för

a) Målskjutning
b) Yrkesmässigt bedriven jakt- eller viltvård eller annat kvalificerat behov

6. Ljuddämpare

Till skydd för hälsa *eller* miljö vid *jakt och* målskjutning, om det är särskilt påkallat.

Föreslagen lydelse

5 §

Behov att inneha skjutvapen bör i fråga om nedan angivna vapentyper anses föreligga endast för följande ändamål *samt för utbildning som avser samma ändamål.*

Vapentyp

1. Enhandsvapen för jakt

a) Enskottsvapen

b) Flerskottsvapen

Ändamål

Omfattande grytjakt eller fällfångst av rovvilt

Yrkesmässigt bedriven jakt- eller viltvård eller annat kvalificerat behov

2. Vapen som av Rikspolisstyrelsen efter samråd med Naturvårdsverket klassificeras som salongsgevär

Avlivande av fällfångat vilt

3. Gasvapen

Tjänst eller annan särskild omständighet som medför ett synnerligt behov av gasvapen för personligt skydd

4. Injektionsvapen

Jakt enligt tillstånd som meddelas av Naturvårdsverket eller veterinärbete som avser tamdjur, om sökanden visar att han genomgått utbildning enligt föreskrifter som meddelas av Statens jordbruksverk, såvitt avser jakt i samråd med Naturvårdsverket

5. Eldrör eller pipa eller annan anordning som möjliggör att till ett skjutvapen används annan ammunition än vapnet är avsett för

a) Målskjutning
b) Yrkesmässigt bedriven jakt- eller viltvård eller annat kvalificerat behov

6. Ljuddämpare

Till skydd för hälsa *och* miljö vid målskjutning om det är särskilt påkallat *och vid jakt till skydd för sådant ändamål i den utsträckning Rikspolisstyrelsen föreskriver.*

5 a §²¹

Tillstånd till innehav av skjutvapen för skjutning för annat ändamål än jakt, målskytte *eller* skydd får beviljas om det finns synnerliga skäl och först efter att yttrande från Rikspolisstyrelsen har inhämtats.

Tillstånd till innehav av skjutvapen för skjutning för annat ändamål än jakt, målskytte, skydd *eller utbildning* får beviljas om det finns synnerliga skäl och först efter att yttrande från Rikspolisstyrelsen har inhämtats.

²¹ Införd/ Senaste lydelse 2000:149.

14 §

Vid handläggningen av ett ärende om vapentillstånd eller lämplighetsbevis skall polismyndigheten begära in yttrande av

1. socialnämnd i de orter där sökanden har varit folkbokförd under de senaste fem åren eller om sökanden under hela eller en del av femårsperioden har vistats här i riket utan att ha varit folkbokförd här från socialnämnd i de orter där sökanden under samma tid har vistats eller annars uppehållit sig, och

2. lokal kriminalvårdsmyndighet där sökanden verkställer kriminalvårdspåföljd eller står under övervakning, eller. Kriminalvårdsstyrelsen i de fall sökanden inte verkställer kriminalvårdspåföljd eller står under övervakning

Polismyndigheten får också begära in yttrande från sjukhus eller annan sjukvårdsinrättning där sökanden har behandlats, om det finns särskilda skäl att anta att inrättningen kan lämna upplysningar av betydelse för ärendet.

Ett yttrande som avses i första och andra stycket skall innehålla en redogörelse för de omständigheter som har betydelse för att bedöma sökandens lämplighet

att inneha eller handla med skjutvapen.

Vid handläggningen av ett ärende om vapentillstånd eller lämplighetsbevis skall polismyndigheten begära in yttrande av socialnämnd och lokal kriminalvårdsmyndighet i de orter där sökanden har varit folkbokförd under de senaste fem åren. Om sökanden under hela eller en del av femårsperioden har vistats här i riket utan att ha varit folkbokförd här skall yttrande inhämtas från socialnämnd och lokal kriminalvårdsmyndighet i de orter där sökanden under samma tid har vistats eller annars uppehållit sig. Polismyndigheten får också begära in yttrande från sjukhus eller annan sjukvårdsinrättning där sökanden har behandlats, om det finns särskilda skäl att anta att inrättningen kan lämna upplysningar av betydelse för ärendet.

Ett yttrande som avses i första stycket skall innehålla en redogörelse för de omständigheter som har betydelse för att bedöma sökandens lämplighet att inneha eller handla med skjutvapen.

3 kap.**6 §**

Den som förvärvar skjutvapen med stöd av innehavstillstånd som inte avser ett visst bestämt vapen skall senast inom en månad efter förvärvet förete tillståndsbeviset hos polismyndigheten och lämna uppgift om vapnets *fabrikat*, tillverkningsnummer samt om överlåtarens eller upplåtarens namn och hemvist, om dessa uppgifter inte har lämnats tidigare. Avser förvärvet ett skjutvapen som saknar uppgift om tillverkningsnummer, skall annan uppgift som tillåter identifiering anges. Är det fråga om förvärv av skjutvapen från någon annan än en vapenhandlare, skall överlåtarens tillståndsbevis rörande vapnet bifogas, om beviset finns i behåll.

Polismyndigheten skall på beviset anteckna vapnets tillverkningsnummer eller, om det saknas, någon annan uppgift som tillåter identifiering.

5 kap.**1 §²²**

Ansökan om tillstånd att driva handel med skjutvapen görs skriftligen hos polismyndigheten. Ansökan skall innehålla uppgift om sökandens namn, personnummer, hemvist och om uppskattad omfattning av rörelsen, lagerhållningens storlek, lo-

²² Senaste lydelse 2000:149.

kalerna där verksamheten skall bedrivas samt vilka omständigheter sökanden vill åberopa för utredning av sina kunskaper att driva handel med skjutvapen.

Beviljas tillstånd skall bevis om detta utfärdas. I beviset skall det anges vilka typer av skjutvapen och vilket antal av varje typ av skjutvapen som får innehas på en gång samt den plats där rörelsen får bedrivas.

Beviljas tillstånd skall bevis om detta utfärdas. I beviset skall det anges vilka typer av skjutvapen och vilket antal av varje typ av skjutvapen som får innehas på en gång samt den plats där rörelsen får bedrivas. *Tillståndsbeviset skall också innehålla uppgift om tidsbegränsning eller villkor som har meddelats med stöd av vapenlagen (1966:67).*

Handel med effektbegränsade vapen

13 §

Bestämmelserna i 1–12 §§ gäller inte handel med effektbegränsade vapen.

Den som bedriver sådan handel skall anmäla det till polismyndigheten i den ort där verksamheten bedrivs. Rikspolisstyrelsen meddelar föreskrifter om vad en sådan anmälan skall innehålla.

14 §

Den som bedriver handel med effektbegränsade vapen skall föra anteckningar om inköp och försäljningar av sådana

vapen. Rikspolisstyrelsen meddelar föreskrifter om vilka uppgifter anteckningarna skall innehålla och hur de skall föras. Anteckningarna skall bevaras i tre år och hållas tillgängliga för polismyndigheten.

Utlåning av vapen

7 kap.

Lån av vapen

3 §

Lämplighetsbevis för tillfälligt lån av skjutvapen får inte utfärdas för annat ändamål än jakt eller målskytte.

4 §

Ansökan om lämplighetsbevis för tillfälligt lån av skjutvapen görs skriftligen hos polismyndigheten. Ansökan skall innehålla uppgift om sökandens namn, personnummer och hemvist. Ansökan skall vidare innehålla uppgift om ändamålet med lånet och vilka omständigheter sökanden vill åberopa till stöd för sin ansökan.

5 §

Ett lämplighetsbevis skall innehålla uppgift om innehavaren och för vilket ändamål denne är berättigad att låna vapen. Om beviset är tidsbegränsat skall det

även innehålla en uppgift om begränsningen.

8 kap.

1 §²³

Ansökan om tillstånd enligt 2 kap. 1 § vapenlagen (1996:67) att ta emot skjutvapen för reparation, översyn *eller skrotning* görs skriftligen hos polismyndigheten.

Ansökan skall innehålla uppgift om sökandens namn, personnummer och hemvist samt om vilka vapentyper ansökan avser och hur mottagna skjutvapen avses bli förvarade.

Beviljas tillstånd skall bevis om detta utfärdas. Beviset skall innehålla uppgifter om vilka vapentyper tillståndet avser samt om villkor som meddelats med stöd av vapenlagen (1996:67).

2 §

Den som tar emot skjutvapen för reparation, översyn *eller skrotning* är skyldig att föra anteckningar i en särskild reparationsförteckning *eller skrotningsförteckning* över mottagna vapen.

Föreskrifter om vilka uppgifter som skall införas i förteckningarna och hur förteckningarna skall föras meddelas av Rikspolisstyrelsen.

Den som tagit emot skjutvapen för reparation, översyn *eller skrotning* är skyldig att hålla förteckningarna tillgängliga för polisman samt lämna denne begärda upplysningar

Den som tar emot skjutvapen för reparation *eller* översyn är skyldig att föra anteckningar i en särskild reparationsförteckning över mottagna vapen.

Den som tagit emot skjutvapen för reparation *eller* översyn är skyldig att hålla förteckningarna *med anteckningar om mottagna vapen* tillgängliga för polisman samt lämna denne

²³ Senaste lydelse 2000:149

om mottagna vapen.

begärda upplysningar om mottagna vapen.

Reparationsförteckning och skrotningsförteckning samt bilagor skall förvaras under tio år från den dag sista anteckningen gjordes.

11 kap.

1 §

Ingår skjutvapen bland tillgångarna i ett dödsbo eller konkursbo skall den som har vård om boet göra skriftlig anmälan om detta hos polismyndigheten senast inom tre månader från dödsfallet eller beslutet om egendomsavträde.

Anmälan skall innehålla uppgift om fabrikat, modell, kaliber och tillverkningsnummer för varje vapen och om art och mängd av därtill hörande ammunition. Är det fråga om vapen som saknar uppgift om tillverkningsnummer skall annan uppgift som tillåter identifiering lämnas.

Ingår skjutvapen bland tillgångarna i ett dödsbo skall den som har vård om boet göra skriftlig anmälan om detta hos polismyndigheten senast inom tre månader från dödsfallet.

Ingår skjutvapen bland tillgångarna i ett konkursbo skall den som har vård om boet genast eller så snart det kan ske göra skriftlig anmälan om detta till polismyndigheten.

Om ett skjutvapen tas i mät skall kronofogdemyndigheten genast göra skriftlig anmälan om detta hos polismyndigheten i den ort där vapnet förvarades då det togs om hand.

Anmälan enligt första – tredje styckena skall innehålla uppgift om fabrikat, modell, kaliber och tillverkningsnummer för varje vapen och om art och mängd av därtill hörande ammunition. Är det fråga om vapen som saknar uppgift om tillverkningsnummer skall annan uppgift som tillåter identifiering lämnas.

I anmälan skall vidare lämnas uppgift om vem som har hand om vapnet för boets räkning och om hur det förvaras.

Vad som föreskrivits i första – tredje styckena skall inte gälla *kolsyre-, luft- eller fjäder-vapen som är avsett för mål-skjutning, eller harpunvapen, om dessa vapen har en sådan begränsad effekt som anges i 1 kap. 2 §.*

Vad som föreskrivits i första – tredje styckena skall inte gälla *effektbegränsade vapen.*

12 kap.

3 §

Den som har tillståndsbevis att inneha skjutvapen är skyldig att medföra tillståndsbeviset när vapnet medförs av honom själv eller av annan som lånat vapnet av honom för att inneha det i hans närvaro.

Om det är fråga om jaktvapen eller vapen som är avsett för tävlings- eller övningsskjutning, får tillståndshavaren i stället medföra jaktkort eller medlemskort i sådan sammanslutning som avses i 2 kap. 3 § b vapenlagen (1996:67) försett med anteckning av tjänsteman inom polisväsendet eller av två trovärdiga personer att för vapnet gällande tillståndsbevis har företetts.

Den som medför lånat skjutvapen i annat fall än som avses i första stycket är skyldig att medföra sådant intyg eller bevis som enligt 7 kap. 1 § skall överlämnas till honom. Avser upplåtelsen jaktvapen, skall han även medföra eget tillståndsbevis för vapen *av samma typ eller bevis om avlagt prov för erhållande av sådant tillstånd för vapnet eller för va-*

Den som medför lånat skjutvapen i annat fall än som avses i första stycket är skyldig att medföra sådant intyg eller bevis som enligt 7 kap. 1 § skall överlämnas till honom *eller henne*. Avser upplåtelsen jaktvapen, skall han *eller hon* även medföra eget tillståndsbevis för *innehav av vapen för samma ändamål eller lämplighetsbevis för tillfälligt lån av*

pen som kräver samma utbildning som detta.

14 kap.

1 §

Till böter döms den som bryter mot 5 kap. 4 6, 9 eller 10 §, 8 kap. 2 §, 12 kap. 1 § eller 17 kap. 1 §, eller som underlåter att göra anmälan enligt 13 kap. 3 §.

Till penningböter döms den som bryter mot 3 kap. 5 §, 6 § första stycket eller 8 § tredje stycket, 11 kap. 1 § eller 12 kap. 3 eller 4 §, eller som lånar ut skjutvapen utan att följa vad som föreskrivits i 7 kap.

Till böter döms den som bryter mot 5 kap. 4, 6, 9, 10, 13 eller 14 §, 8 kap. 2 §, 12 kap. 1 § eller 17 kap. 1 §, eller som underlåter att göra anmälan enligt 13 kap. 3 §.

17 kap.

3 §

Har domstol funnit någon skyldig till brott mot vapenlagen (1996:67) eller denna förordning eller till annat brott vid vilket skjutvapen använts eller har högre rätt avgjort mål vari sådan dom meddelats, skall kopia av domen eller beslutet samma dag sändas till polismyndigheten i den dömdes folkbokföringsort. I fråga om den som driver handel med skjutvapen eller ammunition, ingår i styrelse för sammanlutning som avses i 2 kap. 3 § b vapenlagen (1996:67) eller företräder huvudman för museum skall underrättelse även sändas

Har en domstol funnit någon skyldig till brott som innefattar våld mot person, annat hänsynslöst eller kränkande beteende mot person, annan grov brottslighet som innebär en påtaglig fara för annans liv eller egendom, brott mot allmän ordning, statsskicket eller rikets säkerhet, terroristbrott, narkotikabrott, rattfylleri, brott mot vapenlagen (1996:67) eller brott mot denna förordning eller har högre rätt avgjort ett mål i vilket en sådan dom meddelats, skall en kopia av domen eller beslutet samma dag sändas till polismyndigheten i den döm-

till polismyndigheten i den ort där rörelsen bedrivs, styrelsen har sitt säte eller museet är beläget.

Samma underrättelseskylldighet gäller när domstol har lämnat yrkande om förverkande enligt vapenlagen helt eller delvis utan bifall.

des folkbokföringsort. Samma underrättelseskylldighet gäller när en domstol beslutar om tvångsvård enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, om överlämnande till rättspsykiatrisk vård enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, om tvångsvård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, om överlämnande enligt 31 kap. 2 § brottsbalken samt när en domstol har lämnat yrkande om förverkande enligt vapenlagen helt eller delvis utan bifall.

I fråga om den som driver handel med skjutvapen eller ammunition, ingår i styrelse för sammanslutning som avses i 2 kap. 3 § b vapenlagen (1996:67) eller företräder huvudman för museum skall underrättelse även sändas till polismyndigheten i den ort där rörelsen bedrivs, styrelsen har sitt säte eller museet är beläget.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2005.

2. Innehar någon sedan tiden före den 1 januari 1992 ett luft- eller fjädervapen som enligt då gällande föreskrifter fick innehas utan tillstånd, får han eller hon inneha det utan tillstånd även fortsättningsvis.

2 Inledning

I vårt land har uppfattningen sedan lång tid tillbaka varit att det finns behov av att kontrollera innehav och bruk av skjutvapen och ammunition. Huvudsyftet med kontrollen är att motverka missbruk av skjutvapen, och av särskild betydelse är strävan att förhindra att vapen används i brottslig verksamhet. Kontrollen syftar självfallet även till att förhindra olyckshändelser i samband med hantering av vapen. Genom kontrollen försöker man förhindra att olämpliga personer blir vapeninnehavare, att onödigt många vapen finns i omlopp och att vapen förvaras och hanteras på ett betryggande sätt. Kontrollen minskar också riskerna för att vapen hamnar på den illegala marknaden. Samtidigt skall kontrollen inte utformas så att det legitima innehavet och användningen av skjutvapen onödigtvis försvåras.

Den civila vapenlagstiftningen är ett område som kräver kontinuerlig översyn och uppföljning. Regeringen har mot den bakgrunden infört en årlig rapporteringsskyldighet för Rikspolisstyrelsen till regeringen på området för civila skjutvapen (jfr prop. 1999/2000:27). Rikspolisstyrelsen skall i rapporten redovisa de behov av författningsändringar som styrelsen har identifierat på vapenlagstiftningens område, det internationella samarbete som styrelsen deltagit i och planerar att delta i med avseende på att hindra illegal spridning av skjutvapen och vad styrelsen i övrigt anser vara av betydelse för att förbättra möjligheterna att förebygga och bekämpa brottslighet med anknytning till skjutvapen.

Rikspolisstyrelsen har lämnat rapporter för åren 2000, 2001, 2002 och 2003. I rapporterna lämnas förslag till förändringar av vapenlagstiftningen i flera olika hänseenden. De frågor som be-

handlas i denna promemoria bygger till stor del på de förslag till förändringar som styrelsen har lämnat i de tre första rapporterna.

3 Vapenhandlartillstånd

3.1 Inledning

Gällande rätt

Av 1 kap. 1 § första stycket b) vapenlagen framgår att det krävs tillstånd bl.a. för att driva handel med skjutvapen. För att få ett sådant tillstånd krävs det enligt 2 kap. 10 § samma lag att den sökande har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig. Han eller hon skall också ha rätt att driva handel i allmänhet och får således t.ex. inte ha näringsförbud. Vapenhandlartillstånd får bara meddelas för handel som skall bedrivas yrkesmässigt. Med detta avses framför allt att rörelsens omfattning inte får vara alltför begränsad. Enligt Rikspolisstyrelsens allmänna råd bör ett nedre riktmärke vara att verksamheten årligen omfattar några tiotal transaktioner till och från privatpersoner. Ett minimum, enligt de allmänna råden, är 20 transaktioner.

Enligt 2 kap. 2 § vapenlagen och 1 kap. 3 § p. 4 vapenförordningen är det polismyndigheten i den ort där rörelsen skall bedrivas som beslutar om vapenhandlartillståndet. Av tillståndet skall det enligt 2 kap. 10 § vapenlagen framgå vilka typer av skjutvapen och vilket antal av varje typ av vapen som tillståndet avser. Rätten att inneha vapen är begränsad till de vapen som anges i tillståndet. När det gäller helautomatiska vapen kan vapenhandlartillståndet aldrig medföra någon rätt att inneha andra vapen än sådana som har tagits in för en viss köpare.

Tillståndet skall vidare ange på vilken ort som rörelsen skall bedrivas och kan också innehålla villkor om hur vapnen skall för-

varas. Vapenhandelsrörelsen får enligt 5 kap. 4 § vapenförordningen inte påbörjas förrän polismyndigheten har godkänt de lokaler och andra utrymmen som rörelsens vapenlager skall förvaras i.

Det krävs också tillstånd för att föra in skjutvapen till Sverige. Ett sådant tillstånd meddelas av polismyndigheten i den ort där vapnen skall förtullas, eller, om ingen förtullning skall ske, i den ort där införseln skall äga rum. Enligt 2 kap. 16 § vapenlagen får den som har vapenhandlartillstånd meddelas tillstånd att till Sverige importera sådana skjutvapen som omfattas av tillståndet. För helautomatiska skjutvapen krävs dock tillstånd för införsel i varje särskilt fall.

Den som har ett vapenhandlartillstånd får, enligt 4 kap. 3 § vapenlagen, också ta emot och tillfälligt inneha vapen som har lämnats in för reparation, översyn och skrotning. Likaså får vapenhandlaren, enligt 3 kap. 6 § samma lag, låna ut vapen för provskjutning under uppsikt på skjutbana till den som har fyllt 18 år.

Om vapenhandeln bedrivs av en juridisk person skall det finnas en av polismyndigheten godkänd fysisk person som har ansvaret för att rörelsen bedrivs i enlighet med reglerna. Vid förfall för tillståndsinnehavaren och/eller föreståndaren får rörelsen förestås av en särskilt utsedd ersättare. Också ersättaren skall vara godkänd av polismyndigheten.

En vapenhandlares förvärv av vapen skall enligt 5 kap. 5 § vapenförordningen ske efter skriftlig rekvisition och handlaren skall föra en särskild inköpsförteckning över dessa rekvisitioner. Enligt 5 kap. 6 § vapenförordningen skall handlaren också föra anteckningar över försålda vapen i en särskild försäljningsförteckning. Rikspolisstyrelsen har meddelat föreskrifter om innehållet i en rekvisition, om vilka uppgifter som skall finnas i inköpsförteckningar och försäljningsförteckningar, hur förteckningarna skall föras och vilka handlingar som skall fogas som bilagor till dem.

Polismyndigheten skall se till att de skjutvapen som en handlare har förvaras på föreskrivet sätt. Minst en gång om året skall myndigheten också granska inköps- och försäljningsförteck-

ningarna med bilagor. När det finns anledning till det skall myndigheten dessutom granska handlarens lager av skjutvapen.

Vapenhandlaren skall hålla inköps- och försäljningsförteckningarna med bilagor tillgängliga för polisen. Handlaren skall också lämna de upplysningar om inköpta och sålda vapen, om det befintliga vapenlagret och om andra förhållanden som är av betydelse för den tillsyn som polismyndigheten skall utöva över verksamheten. Inköps- och försäljningsförteckningar med bilagor skall förvaras under tio år från den dag då den sista anteckningen gjordes. Om rörelsen läggs ner skall förteckningarna och bilagorna överlämnas till polismyndigheten.

Om en vapenhandlare skall köpa ett vapen av någon som inte har tillstånd att tillverka eller handla med vapen skall handlaren kontrollera att överlåtaren har rätt att inneha vapnet. Ett sådant förvärv skall handlaren inom en månad skriftligen anmäla till polismyndigheten i överlåtarens folkbokföringsort, eller, om överlåtaren inte är folkbokförd i Sverige, den ort där överlåtaren är bosatt eller uppehåller sig. I samband med anmälan skall överlåtarens tillståndsbevis ges in till polismyndigheten, om det finns i behåll.

Ett vapenhandlartillstånd skall enligt 6 kap. 3 § vapenlagen återkallas om tillståndshavaren inte längre bedriver yrkesmässig handel, om förutsättningarna för tillståndet inte finns längre eller om det annars finns någon skälig anledning att återkalla det. Tillståndet får också återkallas om innehavaren har åsidosatt någon bestämmelse i vapenlagen eller någon föreskrift eller något villkor som har meddelats med stöd av den lagen. Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bedriver handel med skjutvapen utan att ha tillstånd skall straffas med böter eller med fängelse i högst sex månader.

3.2 Tidsbegränsning av vapenhandlartillstånd m.m.

Förslag: Vapenhandlartillstånden tidsbegränsas till fem år. För att undvika att tillståndsprövningarna fördelas alltför ojämnt får Rikspolisstyrelsen övergångsvis rätt att under vart och ett av de första fem åren efter ikraftträdandet ompröva tillstånden för en del av vapenhandlarna.

För att vapenhandel skall anses yrkesmässig skall en vapenhandlare omsätta minst 20 vapen om året.

Gällande rätt

De regler som gäller för vapenhandlare och för kontrollen av dem har redovisats under avsnitt 3.1. Enligt dessa regler är ett vapenhandlartillstånd inte tidsbegränsat utan gäller till dess det återlämnas eller återkallas. Tillståndet skall enligt 6 kap. 3 § vapenlagen återkallas om tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel, om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns eller om det annars finns någon skälig anledning att återkalla det. Det kan också återkallas om tillståndshavaren har åsidosatt någon bestämmelse i vapenlagen eller en föreskrift eller ett villkor som har meddelats med stöd av lagen

Behovet av en reform

I Sverige finns ett stort antal vapenhandlare med varierande omsättning och verksamhetsomfång. För närvarande har ca 520 företag eller personer vapenhandlartillstånd.

Det verktyg som idag står tillståndsmyndigheten till buds när det gäller att kontrollera att vapenhandlarna rättar sig efter vapenförfattningarnas regler och efter de begränsningar som följer av tillstånden är att inspektera verksamheterna. Sådana inspektioner skall enligt vapenförordningen göras årligen. På många håll har det emellertid varit svårt för polismyndigheterna att hinna med inspektionerna.

Vikten av att inspektioner och annan kontrollverksamhet upprätthålls på en hög nivå kan belysas med ett EU-gemensamt projekt, Projekt Arrow, som genomfördes i november 2000 och avsåg kontroll av vapenhandlare. I projektet deltog bl.a. svenska polismyndigheter. Vid tidigare svenska inspektioner hade det varit regel att polismyndigheten i förväg hade kommit överens med handlaren om när inspektionen skulle genomföras. I den svenska delen av Project Arrow gjordes emellertid oanmälda inspektioner av 44 i förväg utvalda vapenhandlare. Resultatet av projektet visade på allvarliga brister i fråga om ca 25 procent av de svenska vapenhandlare som inspekterades. Inspektionerna ledde till att nio av de inspekterade vapenhandlarnas tillstånd omprövades och att anmärkningar riktades mot ytterligare tolv handlare. Sammanlagt upptäcktes alltså mer eller mindre allvarliga missförhållanden hos nästan hälften av de inspekterade vapenhandlarna.

Därefter har ett flertal vapenhandlare dömts till långa fängelsestraff för grova vapenbrott. Brotten har bestått bl.a. i att handlarna har hanterat illegala vapen i verksamheten och att de har avyttrat vapen till personer som saknat vapenlicens. I ett fall har vapen, som enligt intyg av en handlare hade skrotats, i stället sålts vidare. Stora mängder vapen, bl.a. enhandsvapen, har sålts till okända personer och inte kunnat spåras.

Det har också enligt Rikspolisstyrelsen förekommit att handlare som har fått sina tillstånd återkallade har kunnat använda sig av sin gamla tillståndshandling flera år efter återkallelsen. På så sätt har de kunnat fortsätta att köpa vapen från andra vapenhandlare eller importera vapen från utlandet.

Överväganden och förslag

För att hindra illegal vapenhandel och att tillståndshandlingar används för vapenköp eller vapenimport trots att tillståndet har återkallats föreslår Rikspolisstyrelsen att vapenhandlartillstånden skall tidsbegränsas.

Vapenhandlarna är av central betydelse för kontrollen av vapenhandeln och det är säkerhetsintresset som bestämmer de krav som ställs på vapenhandlarna. En förutsättning för att någon skall få vapenhandlartillstånd är att den sökande har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig. Han eller hon skall också ha rätt att driva handel i allmänhet och får t.ex. inte ha näringsförbud.

Tillstånd får bara meddelas för handel som skall bedrivas yrkesmässigt. Kravet på yrkesmässighet avser närmast att verksamheten skall ha en viss omfattning, vilket har ansetts säkerställa en tillräcklig kunskapsnivå. Kravet på yrkesmässighet utgör också ett visst skydd mot att handlartillståndet används som täckmantel för att möjliggöra innehav av fler vapen än en privatperson kan räkna med att få tillstånd för.

Om någon av de angivna förutsättningarna inte längre föreligger skall vapenhandlartillståndet återkallas.

Tillståndet skall innehålla uppgifter om vilka typer av skjutvapen det gäller för och om antalet skjutvapen av olika slag som handlaren får hålla i lager.

Åtskilliga av de krav som enligt vapenlagens regler skall ställas på en vapenhandlare avser alltså egenskaper eller förhållanden som är föränderliga och som kan förändras snabbt. Det är därför sannolikt att det bland dagens tillståndshavare finns de som inte längre skall ha tillstånd på grund av ålder, personliga förhållanden, att verksamheten har minskat eller upphört eller av liknande skäl. Eftersom den efterfrågan som en handlare har att tillgodose i sin verksamhet sannolikt varierar över tid bör också de villkor som gäller för tillståndet från tid till annan anpassas till det rådande behovet. Att förhållanden som är av betydelse för vapenhandlartillståndet ändras på ett sätt som bör medföra att tillståndet omprövas framgår också av de observationer som tillståndsmyndigheterna har gjort i samband med inspektioner eller på annat sätt.

I samband med inspektioner har det också framkommit att handlare som har fått sina tillstånd återkallade för flera år sedan har kunnat använda sina gamla tillståndshandlingar för att köpa

vapen av andra handlare eller importera vapen. Det är naturligtvis helt oacceptabelt att återkallade tillstånd har kunnat användas på detta sätt. Om tillståndet var tidsbegränsat skulle möjligheten att missbruka gamla tillståndshandlingar begränsas.

Om vapenhandlartillstånden tidsbegränsas och måste förlängas genom en aktiv ansökan skulle personer som inte längre motsvarar lämplighetskraven eller inte längre bedriver någon verksamhet kunna vägras förnyat tillstånd. Många av dessa skulle sannolikt avstå från att söka tillstånd om de kan förutse att ansökan inte kommer att beviljas. Det får dessutom förutsättas att vapenhandlare, som på grund av ålder, sjukdom eller annat har minskat verksamheten eller avser att upphöra med den och inte längre egentligen behöver något tillstånd, inte skulle ansöka om förlängning och därför falla bort utan särskild åtgärd.

De faktorer som talar mot en tidsbegränsning av vapenhandlartillstånden har i huvudsak att göra med de administrativa konsekvenser som en sådan ordning medför för myndigheter och enskilda. För de skötsamma vapenhandlare som vill fortsätta med sin verksamhet efter tillståndstiden skulle en tidsbegränsning medföra merarbete och ökade kostnader eftersom de för varje ny period skulle behöva visa att de fortfarande motsvarade tillståndskraven. En tidsbegränsning skulle också kräva ökade insatser av myndigheterna, som med jämna mellanrum skulle behöva ompröva befintliga tillstånd oavsett om det påkallas av vad som kommit fram vid kontroll eller av ändrade förhållanden. I de fall då en handlare inte söker eller inte får förnyat tillstånd kommer myndigheten att behöva undersöka vad som har hänt med lager, förteckningar över leveranser och försäljningar etc. I allt väsentligt torde emellertid dessa problem vara övergående och motsvaras av besparingar i andra delar av verksamheten.

Det skulle kunna ifrågasättas om inte de inspektioner av vapenhandlarna som skall genomföras årligen också kunde användas till att undersöka om förutsättningarna har förändrats så att tillståndet bör omprövas. En regelbunden inspektionsverksamhet syftar ju till att kontrollera att verksamheten bedrivs i enlighet med reglerna. Om inspektionerna skall vara ett fullgott al-

ternativ till den genomgripande och återkommande omprövning av tillståndet som följer av en tidsbegränsning skulle det dock behövas en betydande fördjupning av inspektionsverksamheten. Reglerna om vad som skall omfattas av inspektionerna skulle i så fall behöva utvidgas till att omfatta alla förhållanden som är av betydelse för tillståndet. En sådan årlig omprövning av tillståndet skulle kräva en betydande förstärkning av de resurser som polismyndigheterna nu ägnar åt verksamheten och den skulle också medföra påfrestningar för vapenhandlarna.

En återkommande omprövning av vapenhandlartillstånden framstår sammanfattningsvis som en väsentlig åtgärd för att hindra illegal vapenhandel och minska risken för andra brister i vapenhanteringen. De fördelar ur säkerhetssynpunkt som en tidsbegränsning skulle innebära väger därför tyngre än de resursmässiga och administrativa problem som, åtminstone inledningsvis, kan uppkomma för myndigheter och vapenhandlare.

Utformningen av en bestämmelse om tidsbegränsning

Om en tidsbegränsning skall genomföras är en första fråga hur ofta ett tillstånd skall omprövas. Generellt sett talar säkerhetsintresset för tätare kontroller och således för kortare tillståndstider. Det finns emellertid flera faktorer som bör vägas in vid bedömningen av hur länge ett tillstånd skall gälla. En viktig sådan omständighet är att tätare omprövningar tar större resurser i anspråk hos polismyndigheterna. En kortare giltighetstid innebär också ökade administrativa krav på de enskilda handlarna. Ekonomiska hänsyn talar således för att ett tillstånd skall gälla för en längre period.

Flera av de krav som skall vara uppfyllda för att ett vapenhandlartillstånd skall beviljas avser förhållanden som kan förändras snabbt, som t.ex. tillståndshavarens personliga lämplighet, efterfrågan på olika vapentyper etc. Betydelsen av sådana omständigheter, som alltså skulle behöva kontrolleras tämligen ofta, motiverar kortare tillståndstider. Visserligen bör en del av dessa förhållanden kunna uppdagas vid inspektionerna eller komma

fram genom ett förbättrat uppgiftslämnande till och mellan polismyndigheterna. Kontrollen av vapenhandeln har emellertid så stor betydelse för en säker hantering av de civila skjutvapnen att omprövningen inte bör ske mer sällan än vart femte år.

Omprövningsförfarandet bör avgiftsfinansieras. Med hänsyn till de uppgifter som behövs för omprövningen och till vad som i dessa fall redan är känt genom inspektionerna kan det antas att det skulle krävas kortare handläggningstid för att ompröva ett tillstånd än för en förstagångsansökan. Det kan därför finnas skäl att bestämma avgiften till ett lägre belopp när det är fråga om att ompröva ett vapenhandlartillstånd än vid en förstagångsansökan. Den närmare beräkningen av avgiften bör göras tillsammans med Rikspolisstyrelsen.

Om en tidsbegränsning införs bör den i princip omfatta även befintliga tillståndshavare. Om det inte införs särskilda övergångsregler innebär emellertid detta att polismyndigheterna under en betydande tid framöver kommer att tvingas pröva ett stort antal ansökningar vart femte år. En sådan ojämn belastning är ett hinder för en effektiv resursanvändning och minskar värdet av att omprövningen begränsas till vart femte år. För att undvika att ett stort antal ansökningar måste hanteras med femårsintervall bör polismyndigheten under åren närmast efter ikraftträdandet årligen få ta ut en viss del av handlarna med befintliga tillstånd för omprövning. Efter en sådan omprövning skulle då en ny femårsperiod inledas. Efter en övergångsperiod på fem år skulle på så sätt en någorlunda jämn fördelning av omprövningsärendena ha uppnåtts.

En sådan ordning bör också göra det möjligt för polismyndigheterna att i många fall kombinera omprövningsärendet något annat ärende som rör samma vapenhandlare. Det kan t.ex. bli aktuellt i samband med en inspektion eller om handlaren begär att tillståndet skall omfatta andra typer av skjutvapen eller att antalet vapen som tillståndet avser skall ändras. Övergångsbestämmelserna bör således utformas så att befintliga tillstånd inte omfattas av tidsbegränsningen och att polismyndigheten under de första fem åren efter ikraftträdandet har rätt att ta ut ett

lämpligt antal vapenhandlare för omprövning av tillståndet. Om ett nytt tillstånd meddelas skall tidbegränsningsregeln gälla för detta. Först därefter skall den generella regeln om en tidsbegränsning av vapenhandlartillstånden till fem år få fullt genomslag på omprövningsverksamheten.

För att motverka att tillståndshandlingar används för köp av vapen även sedan tillståndet har återkallats har Rikspolisstyrelsen också föreslagit att det skall antecknas på själva tillståndshandlingen när polismyndigheten senast har inspekterat verksamheten.

Den nu föreslagna ordningen med tidsbegränsade vapenhandlartillstånd begränsar möjligheten för den som fått sitt tillstånd indraget att missbruka en gammal tillståndshandling. Det förhållandet att den som själv är vapenhandlare oftast torde kunna få ut nödvändiga uppgifter ur vapenhandlarregistret (jfr. avsnitt 14) minskar också behovet av en ordning där inspektionerna antecknas på tillståndshandlingen. Mot den bakgrunden, och med hänsyn till att det föreslagna systemet framstår som osäkert, bör förslaget inte genomföras.

Skärpta krav på yrkesmässighet

Kravet på yrkesmässighet innebär att verksamheten skall vara vinstinriktad, varaktig och ha en omfattning som inte är alltför låg. Kravet syftar till att säkerställa att den som bedriver verksamheten dels har tillräckliga kunskaper om och erfarenhet av skjutvapen, dels är väl införstådd med vapenförfattningarna. Ett annat syfte med bestämmelsen är att dra en skiljelinje mellan vapenhandel och privata vapeninnehav. Om kravet på en viss omsättning ställs alltför lågt kan det bli möjligt att bygga upp större privata vapeninnehav än som annars skulle tillåtas genom att skaffa ett tillstånd för vapenhandel.

Rikspolisstyrelsens allmänna råd anger att ett nedre riktmärke bör vara en omsättning av några tiotal, dock minst tjugo, transaktioner till eller från privatpersoner varje år. På senare tid har polismyndigheterna i samband med sina inspektioner vid flera

tillfällen återkallat tillstånden för vapenhandlare med alltför få försäljningar. Efter överklagande har det dock inträffat att sådana handlare har återfått sitt handlartillstånd.

För att minska risken för bristande säkerhet i hanteringen och för missbruk av handelstillstånden bör lagtexten förtydligas på så sätt att kravet på antal försålda vapen skärps. Detta kan lämpligen göras genom att det uttryckligen anges att ett vapenhandlartillstånd skall återkallas om tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel med tillräckligt hög omsättning. Med hänsyn till de säkerhetskrav som måste ställas på vapenhandeln är det rimligt att anse att en tillräcklig hög omsättning motsvarar tjugo sålda vapen om året. Undantagsvis bör ett lägre antal kunna godkännas, som när försäljningen något enstaka år understiger tjugo vapen eller för en handlare med ett särskilt exklusivt eller udda sortiment, som ändå kan visa att det finns ett kommersiellt underlag för verksamheten.

Den föreslagna förändringen i återkallelsebestämmelsen innebär inte någon förändring av hur bedömningen i övrigt skall göras när det gäller vad som skall anses utgöra en yrkesmässig handel. Detta innebär alltså att, på samma sätt som gäller idag, skäl för återkallelse även föreligger när handeln inte längre är vinstinriktad eller varaktig.

3.3 Tillståndsplikt för handel med effektbegränsade skjutvapen

Bedömning och förslag: Personer eller företag som handlar med effektbegränsade vapen skall vara skyldiga att göra en anmälan om sin verksamhet till polismyndigheten i de orter där försäljningen bedrivs. Den som handlar med effektbegränsade vapen skall också föra förteckningar över inköp och försäljningar av sådana vapen. Den som underlåter att anmäla sin verksamhet eller att föra föreskrivna förteckningar straffas med böter.

Gällande rätt

Som framgår av redogörelsen i avsnitt 3.1 finns det ett detaljerat och ingripande regelverk för att styra vapenhandlarnas verksamhet och en omfattande kontrollapparat för den tillsyn av verksamheten som polismyndigheterna bedriver. De många sporthandlare, fiskeaffärer, postorderföretag m.fl. som handlar med luftgevär, soft airguns, paintballvapen och liknande berörs emellertid inte av dessa regler och kontrollverktyg idag. För den som bara säljer effektbegränsade vapen gäller nämligen, enligt 2 kap. 1 § vapenlagen, inget krav på vapenhandlartillstånd.

Med ett effektbegränsat vapen avses enligt samma lagrum ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen som är avsett för målskjutning eller ett harpunvapen om vapnet har en begränsad effekt i förhållande till andra jämförliga skjutvapen. Enligt 1 kap. 2 § vapenförordningen skall ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen anses ha begränsad effekt om en projektil från vapnet har en anslagsenergi som är mindre än tio joule fyra meter från pipans mynning. Det finns motsvarande preciseringar av vad som krävs för att ett hel- eller halvautomatiskt kolsyre-, luft- eller fjädervapen eller ett paintballvapen skall räknas som effektbegränsat. För harpunvapen saknas det emellertid bestämmelser i vapenförfattningarna om vad som skall avses med att ett vapen är effektbegränsat (se vidare avsnitt 11).

Enligt 13 kap. 3 § vapenförordningen skall den som till Sverige inför eller här tillverkar kolsyre-, luft-, fjäder- eller harpunvapen göra en anmälan om detta till Rikspolisstyrelsen.

Rikspolisstyrelsens förslag

Rikspolisstyrelsen har föreslagit att även handeln med effektbegränsade vapen skall omfattas av tillståndstvånget i 2 kap. 1 § vapenlagen och de regler i övrigt som gäller för den som handlar med icke effektbegränsade vapen.

Rikspolisstyrelsen motiverar sitt förslag med att ungdomar under 18 år inte sällan påträffas med kolsyre-, luft- eller fjäder-

vapen utan att ha innehavstillstånd för sådana. Statens Kriminaltekniska Laboratorium (SKL) har enligt Rikspolisstyrelsen konstaterat att ungdomar under 18 år är de vanligaste förövarna när vapen av dessa slag har använts för skadegörelse. Styrelsen uppger också att brottsutredningar visar att ungdomar själva eller genom ombud ganska lätt har kunnat skaffa sådana vapen utan att behöva presterat något tillståndsbevis.

Om kravet på tillstånd för handel med skjutvapen utvidgas till att omfatta också de effektbegränsade kolsyre-, luft och fjädervapnen skulle även sådana vapen komma att säljas av vapenhandlare med god kännedom om vapenlagstiftningens regler. En sådan ordning skulle också innebära att handlaren var skyldig att registrera försäljningar av sådana vapen i den s.k. vapenhandlarboken och att det därigenom skulle bli möjligt att kontrollera vilka personer som hade köpt vapnen. Om någon köpare var under 18 år skulle det också gå att utläsa ur vapenhandlarboken vilken polismyndighet som hade utfärdat ett eventuellt innehavstillstånd. Rikspolisstyrelsen menar därför att ett krav på vapenhandlartillstånd även för den som handlar med effektbegränsade skjutvapen skulle ha en brottsförebyggande effekt.

Överväganden och förslag

Det kan inte uteslutas att en utvidgning av tillståndsplikten till att omfatta även effektbegränsade vapen skulle kunna bidra till att förbättra kontrollmöjligheterna på det sätt som Rikspolisstyrelsen har påpekat. Om tillståndsplikten utvidgas så att de regler som idag gäller för vapenhandlarna kommer att omfatta fler företag skulle det emellertid också orsaka ett betydande merarbete och väsentliga kostnadsökningar för såväl polismyndigheterna som de berörda företagen. För att en sådan förändring av kontrollsystemet skall anses motiverad måste det kunna visas att fördelarna med en förändring överväger kostnaderna för en sådan.

Mot en utvidgning talar framför allt de ökade krav på personella och organisatoriska resurser som tillståndsplikten skulle

medföra för ett stort antal enskilda och som skulle följa av det större antalet tillståndspliktiga för polismyndigheterna. För myndigheterna skulle den utvidgade tillståndsplikten inte bara resultera i ett större antal ansökningar och andra ärenden om vapenhandlartillstånd, utan också – och framför allt – i en ökning av den mycket arbetskrävande tillsynsverksamheten.

Idag uppgår antalet vapenhandlare som har tillstånd till ca 520. För att kunna beräkna hur stora merkostnader en utvidgad tillståndsplikt skulle föra med sig behövs det en uppskattning av hur många nya företag som skulle tillkomma om förslaget genomfördes. Eftersom det inte finns någon registrering av företag som handlar med effektbegränsade vapen är det inte känt för Rikspolisstyrelsen hur många företag och försäljningsställen som finns i landet. Detta framgår inte heller av någon annan tillgänglig statistik. Den företagarorganisation som organiserar bl.a. sport- och fiskeaffärer, SPOFA, uppskattar att det finns ca 500 företag i landet som säljer luftgevär och liknande vapen. Hur många försäljningsställen som dessa företag har i landet finns det inga uppgifter om. SPOFA uppger också att det vanligaste försäljningssättet för effektbegränsade vapen är via postorder från företag som Hobbex, Teknik-Magasinet och Clas Ohlson. Till detta kommer att det får förutsättas att det finns åtskilliga företag inom och utom landet som säljer effektbegränsade skjutvapen till svenska konsumenter men som inte är anslutna till SPOFA. På Internet ger en slagning på ”soft air guns” över 200 000 resultat, och på många av dessa sökställen förekommer erbjudanden om försäljning. Det saknas således underlag för att bedöma hur många dessa företag är.

Det kan emellertid antas att det utöver de 500 handlare som är kända för SPOFA förekommer åtminstone ytterligare ett par hundra företag eller personer som handlar med effektbegränsade vapen här i landet. Om så är fallet skulle en utvidgad tillståndsplikt komma att omfatta ca 1 200 handlare, vilket är mer än dubbelt så många som idag.

Om det skulle krävas vapenhandlartillstånd även för effektbegränsade skjutvapen kommer vart och ett av dessa företag att

behöva söka tillstånd för att få fortsätta med den delen av verksamheten. Det kommer vidare att krävas av dem att de utser en person till föreståndare som skall godkännas av polismyndigheten och bära ansvaret för att rörelsen bedrivs i enlighet med vapenförfattningar och andra regler. Företagen skall också utse ersättare som skall träda in och förestå verksamheten vid förfall för tillståndsinnehavaren och/eller föreståndaren. Också ersättaren skall vara godkänd av polismyndigheten. Lokalerna och de ställen där vapnen skall förvaras skall vara godkända av polismyndigheten. Företagen måste lägga upp system för att registrera och redovisa inköp och försäljningar av vapen i enlighet med de regler som har redovisats ovan, och de skulle behöva acceptera och administrera årliga, möjligen oanmälda, inspektioner av polismyndigheten. Det är alltså fråga om en betydande ökning av arbetsbördan för dessa näringsidkare.

Det finns också skäl att beakta de krav som tillstånds- och tillsynsverksamheten ställer på polismyndigheterna. Enligt vapenförordningen skall varje polismyndighet minst en gång om året inspektera alla vapenhandlare som bedriver rörelse inom myndighetens område. Rikspolisstyrelsen har under senare år upprepade gånger konstaterat att de kontroller som har riktats mot vapenhandlarna visar att det är av mycket stor vikt att sådana inspektioner genomförs åtminstone i den omfattning som vapenförordningen föreskriver. Det innebär bl.a. att varje handlare skall inspekteras minst en gång varje år. Erfarenheterna av tidigare kontrollprojekt – se t.ex. vad som sägs om Project Arrow i avsnitt 3.2 – visar också att inspektionerna borde genomföras utan att vapenhandlarna förvarnades.

Av de rapporter om tillämpningen av vapenlagstiftningen m.m. som Rikspolisstyrelsen lämnar till regeringen varje år framgår det att tillståndsverksamheten och framför allt tillsynen över vapenhandlarna är en betungande uppgift för polismyndigheterna. Enligt den rapport som lämnades år 2001 hade t.ex. inte fler än 44 inspektioner genomförts i hela landet under år 2000. Senare rapporter innehåller inte några exakta uppgifter om hur

många inspektioner som har genomförts och vilka resultat de har givit.

Efter att ha konstaterat att polismyndigheterna år 2000 inte fullgjorde inspektioner i föreskriven omfattning har Rikspolisstyrelsen under senare år skärpt sin kontroll över inspektionsverksamheten. Enligt 2003 års rapport har Rikspolisstyrelsen genom en stickprovsundersökning i slutet av år 2002 kunnat konstatera att vapenhandlarinspektionerna under det året hade genomförts i föreskriven omfattning. Också Justitieombudsmannen har granskat och kritiserat vapenhandlarinspektionerna tidigare år men har vid en uppföljning konstaterat att inspektionsverksamheten år 2002 genomfördes i enlighet med reglerna.

Polismyndigheterna har alltså under senare år tvingats förstärka sina insatser för tillsyn av vapenhandlarna betydligt. Fortfarande torde det dock på många håll i landet vara svårt att tilldela den verksamheten så stora resurser att inspektionerna kan genomföras på en tillräckligt hög ambitionsnivå. Om antalet tillståndspliktiga utökas betydligt finns det en risk för att kontrollen av företag som säljer luftgevär och soft air guns tar resurser från tillsynen av företag som säljer farliga skjutvapen.

De faktorer som talar emot en utvidgad tillståndsplikt är sammanfattningsvis framför allt att en sådan förändring kommer att leda till väsentliga merkostnader för både polismyndigheterna och de tillkommande vapenhandlarföretagen. Det är ett stort antal näringsidkare, i huvudsak sport-, fiske- och teknikaffärer samt postorderföretag, som skall anpassa sin verksamhet till de mycket stränga regler som gäller för de företag som idag definieras som vapenhandlare. De handlare som är tillståndspliktiga idag har oftast vapenhandeln som en dominerande eller i varje fall stor och betydelsefull del av sin handelsverksamhet. För många av de nu aktuella företagen utgör emellertid varugrupper som luftgevär och andra effektbegränsade vapen en mindre del av omsättningen. Det får förutsättas att många av dessa företag väljer att avstå från att sälja effektbegränsade vapen på grund av de ökade kostnaderna. Trots det kan ett utökat tillståndstvång komma att utöka polismyndigheternas tillstånds- och tillsyns-

verksamhet till att omfatta en och en halv gång eller dubbelt så många företag som idag. Om tillstånd att bedriva vapenhandel tidsbegränsas på det sätt som föreslås i föregående avsnitt (3.2) kommer det att belasta polismyndigheterna ytterligare.

Lagstiftning i enlighet med Rikspolisstyrelsens förslag skulle således leda till en betydande ökning av kostnaderna för såväl myndigheter som enskilda och till en väsentlig begränsning av företagens handlingsfrihet. För att en sådan förändring skall kunna accepteras måste den kunna motiveras med en stor och säker vinst i form av brottsförebyggande effekter, minskad risk för olyckor eller bättre förutsättningar för effektiva brottsutredningar.

För en utvidgad tillståndsplikt talar de förbättrade kontrollmöjligheter som följer av att centrala och regionala polismyndigheter känner till vilka företag som säljer effektbegränsade skjutvapen. Kontrollen underlättas också av att reglerna om registrering och tillsyn blir tillämpliga på dessa företag. De obligatoriska förteckningarna över inköp och försäljningar i vapenhandlarböckerna kommer att visa vem som har köpt ett visst vapen och kan möjligen bidra till att 18-årsgränsen respekteras bättre än idag. Om försäljningen även i sådana företag kommer att skötas av personer med goda kunskaper om vapenförfattningarna kan det, som Rikspolisstyrelsen har anført, bidra till att förebygga viss brottslighet där effektbegränsade vapen används.

Det kan emellertid också konstateras att det råder en betydande osäkerhet om hur omfattande och svåra problem som de effektbegränsade skjutvapnen

medför. Rikspolisstyrelsen har anført att ungdomar under 18 år inte sällan påträffas med effektbegränsade vapen utan att ha innehavstillstånd för dem samt att det oftast är ungdomar som gör sig skyldiga till skadegörelse med användande av sådana vapen. Enligt styrelsen har det också framkommit att ungdomarna kunnat komma över vapnen utan större svårigheter. Det saknas emellertid närmare uppgifter om hur stor andel av skadegörelsebrotten som innefattar användning av effektbe-

gränsade skjutvapen eller hur många incidenter med sådana vapen som inkluderar underåriga gärningsmän.

Den begränsade effekten medför ju just att dessa vapen normalt inte åstadkommer några väsentliga skador på människor eller de flesta föremål. Det finns inte några uppgifter som tyder på att effektbegränsade skjutvapen är vanliga som brottsverktyg vid skadegörelse eller i samband med annan ungdomsbrottslighet. De problem som uppkommer genom att vissa effektbegränsade vapen genom sin likhet med konventionella kan användas vid allvarlig brottslighet, torde inte kunna lösas genom ett krav på tillstånd för den som saluför dem (se också avsnitt 13).

Situationen kompliceras dessutom av att det redan finns ett okänt men sannolikt mycket stort antal vapen av det slaget i landet. Många ungdomar har alltså redan tillgång till vapen av dessa slag i sina hem eller på nära håll. Det finns inga uppgifter om i vilken utsträckning vapen som har påträffats hos personer under 18 år i samband med brott har anskaffats av ungdomarna direkt från ett försäljningsföretag och hur många som ungdomarna helt enkelt har tagit hemifrån. Det får antas att det kan röra sig om äldre vapen i en betydande andel av de fall där luftgevär, soft air guns och liknande har förekommit i samband med skadegörelse. Därför är det svårt att bedöma i vilken utsträckning de problem som Rikspolisstyrelsen har observerat kan bero på att minderåriga kan köpa luftvapen och liknande i sportaffärer eller till andra kontrollproblem i sådana affärer. Det är således inte bara oklart hur och i vilken utsträckning vapnen missbrukas, utan också hur mycket ett eventuellt missbruk skulle kunna reduceras genom att det införs krav på vapenhandlartillstånd för yrkesmässig försäljning av vapnen.

Sammanfattningsvis kan det inte hävdas att tillgängliga fakta med tillräcklig grad av sannolikhet visar att den nuvarande modellen utan tillståndsplikt för effektbegränsade vapen faktiskt medför några större olägenheter. Det innebär naturligtvis i sin tur att det är oklart om några större brottsförebyggande effekter kan uppnås genom att utvidga kravet på vapenhandlartillstånd till dessa vapen.

Mot bakgrund av vad som sålunda kan sägas om problemens omfattning och effekten av en utvidgad tillståndsplikt kan det inte antas att den föreslagna förändringen skulle medföra tillräckligt stora vinster för att uppväga nackdelarna. Effektbegränsade skjutvapen bör därför även i fortsättningen få saluföras yrkesmässigt utan vapenhandlartillstånd.

För att förbättra kontrollen och skärpa regelefterlevnaden kan det emellertid övervägas att införa vissa mer begränsade ordningsregler för den som säljer effektbegränsade vapen. De krav som bör ställas på sådana regler är att de skall främja att åldersgränsen respekteras samt att köparna får tillräcklig information om gällande regler och om de risker som är förknippade med oförsiktig användning eller förvaring. Samtidigt bör de vara enkla att tillämpa och inte ställa orimliga administrativa krav på de berörda företagen.

Ett system som i huvudsak förefaller svara mot dessa krav tillämpas idag i Norge. Det norska systemet innebär bl.a. att det finns en anmälningssplikt för handlarna och en skyldighet för dessa att registrera köp och försäljningar. Det kan antas att en sådan ordning skulle fungera brottspreventivt genom den automatiska kontrollen av köparens ålder i samband med registreringen. Att köpet registreras är dessutom ägnat att erinra köparen om de risker som är förenade med att vapnet missbrukas och inskräpa vikten av att det förvaras och används på ett ansvarsfullt sätt.

En anmälningssplikt för den som handlar med effektbegränsade vapen korresponderar väl med anmälningssplikten enligt 13 kap. 3 § vapenförordningen för den som importerar eller här i landet tillverkar kolsyre-, luft-, fjäder- och harpunvapen. En sådan anmälningssplikt medför bara begränsade merkostnader och besvär för berörda myndigheter och enskilda och kan i sig inte anses särskilt betungande. Förändringen bör därför kunna accepteras av de berörda företagarna om den kan motiveras med hänsyn till en förväntad brottsförebyggande effekt.

Det bör därför införas en skyldighet för de berörda näringsidkarna att föra förteckningar över inköpta och sålda vapen, leve-

rantörer och köpare. Om någon köpare är under 18 år skall också uppgifter om hans tillstånd att inneha vapnet antecknas. För att kunna hålla kontakt med verksamheten och kontrollera att reglerna efterlevs måste också polismyndigheten känna till de försäljningsställen för effektbegränsade vapen som finns på orten. Den som handlar med effektbegränsade vapen bör därför vara skyldig att anmäla denna verksamhet till den lokala polismyndigheten.

Den avsedda effekten torde i första hand bero på registreringen av köparna, som bör kunna leda till en bättre ålderskontroll och är ägnad att erinra varje köpare om vikten av att vapnet förvaras och hanteras på ett säkert sätt. Registreringen och registerhållningen är mer betungande än anmälningsplikten. Det är därför önskvärt att begränsa de uppgifter som skall antecknas till vad som är nödvändigt för att upprätthålla respekten för gällande regler och möjliggöra kontroll av att dessa efterlevs. Det är lämpligt att Rikspolisstyrelsen får i uppdrag att utfärda föreskrifter om vilka uppgifter som skall ingå i anmälan och vad som skall gälla för registren.

4 Tillstånd för målskyttevapen

Förslag: Reglerna för tillstånd till innehav av målskyttevapen skärps genom att det införs krav på att sökanden, för att få tillstånd till ett nytt vapen, skall visa att han eller hon under det senaste året har tränat eller tävlat aktivt med samtliga redan innehavda vapen. För tillstånd att inneha fler än sex enhandsvapen eller sex gevär för målskytte skall sökanden också visa att det finns ett mycket kvalificerat behov av ytterligare vapen.

Gällande rätt

För att en enskild person skall få tillstånd att inneha skjutvapen krävs enligt 2 kap. 4 § vapenlagen att han eller hon behöver vapnet för ett godtagbart ändamål.

Tillstånd att inneha enhandsvapen får enligt 2 kap. 6 § vapenlagen meddelas endast om det finns synnerliga skäl. Formella krav för att få ett sådant tillstånd är enligt 2 kap. 3 § 1 st. 2–4 p. vapenförordningen att sökanden skall ha fyllt 18 år och vara aktiv medlem i en skytteförening eller motsvarande organisation.

För att få tillstånd att ha kulsprutepistol eller annat helautomatiskt vapen utom enhandsvapen skall sökanden ha fyllt 20 år och vara aktiv medlem i en skyttesammanslutning vars verksamhet Försvarsmakten har förklarat vara av betydelse för totalförsvaret. För båda dessa vapenkategorier gäller dessutom att sökanden skall ha visat prov på särskild skjutskicklighet samt att

det får göras undantag från ålderskravet om det finns särskilda skäl för det.

När det gäller andra målskjutningsvapen än de nämnda krävs det att sökanden är ordinarie hemvärnsman inom det allmänna hemvärnets eller driftsvärnets eller aktiv medlem i skytteförening eller motsvarande organisation. Den som inte har fyllt 18 år skall dessutom ha intyg från organisationens styrelse om skjutskicklighet och personlig lämplighet. Rikspolisstyrelsen har meddelat närmare föreskrifter om vad som avses med kraven på skjutskicklighet.

Enligt 2 kap. 6 § 3 st. vapenförordningen skall en ansökan om vapentillstånd innehålla antal och slag av vapen som sökanden redan har och vilka omständigheter som sökanden vill åberopa som stöd för sin ansökan.

När det gäller jaktvapen följer det av 2 kap. 4 § vapenförordningen att en person som har avlagt jägarexamen alltid skall anses ha behov av fyra jaktvapen om det inte finns omständigheter som talar för att sökanden behöver fler jaktvapen än så. Enligt Rikspolisstyrelsens allmänna råd skall kraven inte ställas allt för högt på den enskilde som vill öka sitt innehav av jaktvapen från fyra till sex vapen. I normala fall torde det enligt de allmänna råden räcka att sökanden på ett trovärdigt sätt kan motivera behovet med utgångspunkt från sina jaktvanor och sammansättningen av tidigare vapeninnehav.

Tillstånd för fler än sex jaktvapen får beviljas endast om sökanden visar att det finns ett mycket kvalificerat behov.

Behovet av en reform

Till skillnad från vad som sålunda gäller för jaktvapen finns det i dag inga särskilda regler som anger normalinnehavet av målskjutningsvapen till ett visst antal. Det är således den allmänna regeln att en sökande för att få tillstånd att inneha ett vapen skall behöva detta för ett godtagbart ändamål som är avgörande för hur många vapen han kan skaffa sig. När det gäller enhandsvapen

talat vapenlagens krav på synnerliga skäl för en särskilt restriktiv hållning vid tillståndsgivningen.

Rikspolisstyrelsen anser att det finns relativt många målskyttar som har ett alltför stort antal vapen. Enligt styrelsen finns det t.ex. många exempel på målskyttar som har 15 till 20 enhandsvapen och det finns också sådana som har ännu fler. Rikspolisstyrelsen menar att det inte är rimligt att anta att någon kan vara aktiv i så många skyttegrenar att det kan motivera så stora innehav. För att komma till rätta med dagens alltför generösa praxis har styrelsen föreslagit att det införs en s.k. vapengarderob (dvs. en presumtion om normalinnehav) också för enhandsvapen för målskytte. Med hänsyn till att enhandsvapen är särskilt stöldbegärliga och attraktiva i brottssammanhang anser Rikspolisstyrelsen att det är rimligt att en sådan målskyttegarderob normalt får omfatta högst sex enhandsvapen. Även för målskyttegevär bör en vapengarderob om normalt högst sex vapen införas.

Överväganden och förslag

Begreppet vapengarderob vilar, som det används i fråga om jaktvapen, på presumtionen att en jägare har ett behov av åtminstone fyra och ofta av sex jaktvapen men att det bara undantagsvis finns behov av fler vapen än så. Den som har avlagt jägarexamen och inte bedöms som olämplig att inneha vapen har alltså alltid, utan egentlig behovsprövning, rätt att få tillstånd att inneha fyra jaktvapen.

I det betänkande som 1995 års vapenutredning lämnade föreslog utredningen att jaktvapengarderoben skulle begränsas till tre skjutvapen.

Regeringen gjorde emellertid bedömningen att vapengarderoben skulle behållas oförändrad, men att det skulle göras en något mer ingående prövning innan någon beviljades tillstånd för mer än fyra vapen. Enbart det förhållandet att någon hade avlagt jägarexamen skulle således inte innebära att han eller hon presumades ha behov av så många som sex skjutvapen. Den som ansökte om fler än fyra skjutvapen skulle visa att det förelåg ett

behov av det antal vapen som ansökan omfattade. Så länge antalet vapen höll sig inom vapengarderobens ram – dvs. inte översteg sex stycken – skulle emellertid kravet på den enskilde ställas alltför högt. Det skulle räcka att sökanden på ett trovärdigt sätt kunde motivera behovet med utgångspunkt från sina jaktvanor och sammansättningen av sin vapengarderob (prop. 1999/2000:27 s. 38–39).

Frågan om en begränsning av antalet målskjutningsvapen är inte ny utan har diskuterats av såväl 1987 års som 1995 års vapenutredningar. 1987 års vapenutredning var inte främmande för att slå fast en ram för antalet målskyttevapen, förutsatt att det fanns en möjlighet till dispens i väl motiverade fall. För att få god genomslagskraft borde dock en sådan regel införas i samförstånd med de berörda skytteorganisationerna. Eftersom det inte förelåg något intresse från dessa organisationers sida valde utredningen att inte arbeta vidare med frågan, och konstaterade att denna, med hänsyn till antalet vapen som berördes, inte hade någon avgörande betydelse. 1995 års vapenutredning konstaterade att målskyttarnas vapenbehov är starkt individuellt och beror på hur många grenar den enskilde tränar och tävlar i samt vilken tid som avsätts för detta. Utredningen ansåg därför att det var svårt att fastställa generella riktlinjer i fråga om det antal vapen som en målskytt skulle få ha samtidigt. Utredningen konstaterade också att den genomsnittlige vapenägaren bara har två till tre vapen. Mot den bakgrunden ansåg utredningen att det inte skulle införas någon vapengarderob för målskyttar. Utredningen föreslog dock att bara den som varit aktiv skytt i tolv månader skulle få tillstånd att ha grovkalibriga enhandsvapen och helautomatiska vapen. Utredningen antog att en sådan bestämmelse, i förening med den restriktivitet som vapenlagen föreskriver, skulle hålla antalet målskyttevapen nere.

De motiv som anförs för att införa en vapengarderob för målskyttevapen är i första hand att vapengarderoben skulle medföra en restriktivitet som skulle bidra till att hålla antalet vapen i samhället på en oförändrad nivå. Det torde i huvudsak vara samma skäl som har föranlett att en sådan begränsningsregel har införts

i fråga om jaktvapen. Även om de skärpta kraven på säker förvaring av vapnen har minskat risken för stöld av varje enskilt vapen är det uppenbart att sannolikheten för att vapen kommer på avvägar ökar om antalet vapen blir högre. Vapenrånet i Ockelbo i oktober 2003 erinrar också om att inte ens vapen som förvaras i säkerhetsskåp är säkrade mot tillgrepp under råntvång. Till detta kommer att enhandsvapen, som är vanliga målskyttevapen, men knappast förekommer i jaktsammanhang, är ännu mer stöldbegärliga än gevär och att det ofta är enhandsvapen som används i samband med brott. Det finns alltså goda skäl att begränsa antalet skjutvapen och särskilt antalet enhandsvapen.

En faktor som talar mot en vapengarderob för målskyttevapen är att det är svårt att fastställa ett antal vapen som är lämpligt och rimligt för en tillräckligt stor del av målskyttekollektivet. Såväl tidigare vapenutredningar som målskytteorganisationerna framhåller att en sådan bedömning av normalbehovet möter stora problem. Det beror på att det finns många målskyttar som regelmässigt tävlar eller tränar i ett stort antal grenar för vilka det behövs olika sorters vapen. Organisationerna uppger också att man i tävlingar i samma gren kan behöva variera mellan olika vapen.

Målskytteföreningarnas motstånd mot en vapengarderob är delvis vara betingat av uppfattningen att det ligger i medlemmarnas intresse att föreningarna verkar för att undvika begränsningar av vapeninnehavet. Det kan därför inte uteslutas att föreningarna överdriver svårigheterna att fastställa ett lämpligt normalantal målskyttevapen. Det går emellertid inte att bortse från att antalet målskyttegrenar är mycket stort. Vapenlagstiftningen utgår från att målskytte – liksom vapensamlande och prydnadsändamål – är godtagbara ändamål för vapeninnehav. Det är mot den bakgrunden svårt att motivera att en målskytt skulle behöva begränsa sig till ett mindre antal grenar eller ens att en aktiv tävlingsskytt inte skulle kunna ha två vapen för någon gren.

Det är därför inte rimligt att begränsa vapengarderoben till två eller tre vapen, vilket är det antal som flertalet målskyttar, såvitt framgår av statistiken, har i dag. Det kan också antas att en del av

de målskyttar som i dagsläget inte har så många vapen är nybörjare i sporten som provar olika grenar och således håller på att bygga upp sitt vapeninnehav. Ett så lågt antal som två eller tre skulle därför medföra att antalet ansökningar om vapentillstånd utöver vapengarderoben skulle bli ohanterligt stort. Eftersom en dispensmöjlighet måste finnas skulle också en hel del av dessa ha rätt att inneha fler vapen. Det kan ifrågasättas om det är meningsfullt att ha en vapengarderob som är tillräcklig för en så liten del av skyttarna.

Målskyttet är inte heller begränsat i fråga om tider och platser på samma sätt som jakten, utan utövas året runt och på skjutbanor som kan nås med allmänna fortskaffningsmedel eller bil och dit man således kan ta med flera vapen än vad som oftast är fallet i jaktsammanhang. Att utgå från det antal vapen som rymms i vapengarderoben för jaktvapen är således inte heller lämpligt, eftersom behoven i fråga om målskyttevapen är helt annorlunda.

Sammanfattningsvis är det svårt att fastställa ett visst antal vapen som kan vara lämpligt för en större andel av målskyttarna och att motivera en sådan begränsning. Begreppet vapengarderob utgår emellertid från att det skall finnas ett sådant normalbehov och att det skall ställas förhållandevis låga krav på den sökandes uppgifter om behovet så länge ansökan håller sig inom vapengarderobens ram. En vapengarderob för målskyttevapen skulle, om prövningen skall motsvara den som görs i fråga om jaktvapen, innebära att behovsprövningen i ett ärende om tillstånd inom garderobens ram begränsades till att avse närmast formella krav.

Rikspolisstyrelsen har föreslagit att vapengarderoben för målskytte normalt ska kunna rymma sex enhandsvapen. Upp till detta antal skulle således endast en formell prövning av behovet göras. Om en sådan formell prövning skall motsvara dagens regler skall således sökanden vara 18 år och medlem i en skytteförening samt ha visat erforderlig skjutskicklighet. Även om behovsprövningen görs något mer ingående för de två sista vapnen än för de fyra första, som i fråga om jaktvapen, är en sådan ordning knappast förenlig med vapenlagens krav att det skall föreligga synnerliga skäl för innehav av enhandsvapen. Det kan inte heller

uteslutas att antalet enhandsvapen skulle öka genom att fler målskyttar skulle skaffa sig så många vapen som ryms inom vapengarderobens ram.

En vapengarderob för enhandsvapen skulle således, om bestämmelsen utformades efter mönster av jaktvapengarderoben, kunna motverka syftet att begränsa antalet enhandsvapen. Sådana bestämmelser skulle också strida mot föreskriften i 2 kap. 6 § vapenlagen att tillstånd för enhandsvapen bara får meddelas om det finns synnerliga skäl. Det bör därför inte införas någon vapengarderob för sådana vapen. Det kan inte heller anses motiverat att införa ett sådant system för andra målskyttevapen.

För att undvika okynnesinnehav eller omotiverade ansökningar om nya vapentillstånd finns det tvärtom skäl att skärpa kontrollen av sökandens behov när det gäller ansökningar om ytterligare enhandsvapen för målskjutning.

1995 års vapenutredning avvisade ett förslag av Svenska Sportskytteförbundet att en sökande skulle visa sin kompetens på varje slag av vapen som han sökte licens för. Utredningen fann det i och för sig tilltalande att en sökande skulle kunna visa att han eller hon kunde hantera just det slag av vapen som ansökan avsåg. Eftersom ett sådant krav skulle innebära att föreningarna skulle behöva ha en stor mängd olika vapen och att utlåning av vapen skulle behöva ske i ökad omfattning ställde sig utredningen negativ till förslaget. (SOU 1998:44 s. 134). Mycket talar också för att en sådan ordning skulle skapa problem för många föreningar.

Ett enklare alternativ, som också kan bidra till att hålla nere antalet innehavstillstånd, är att kräva att den som söker tillstånd för ett nytt vapen alltid skall visa sin aktivitet och sin kompetens i fråga om de vapen som han redan har tillstånd för. En sådan regel får inte samma konsekvenser som Sportskytteförbundets förslag för skytteklubbarnas behov att äga och administrera utlåning av allehanda vapentyper, eftersom det utgår från de vapen som sökanden redan har.

Från tillståndsmyndigheternas sida brukar det också framhållas att kravet på att den sökande skall behöva vapnet för ett

godtagbart ändamål innebär att behovet begränsas av det antal skyttegrenar där sökanden tränar eller tävlar regelmässigt. Den aktivitetskontroll som flertalet skytteföreningar gör idag, och som föreningarnas intygsgivning bygger på, torde emellertid inte ge utrymme för någon bedömning av medlemmarnas aktivitet i fråga om enskilda vapen. Möjligen kan föreningarna uttala sig om hur mycket en enskild medlem har tävlat med olika vapen i arrangerade tävlingar. I förhållande till vapenlagens krav att det skall finnas synnerliga skäl för tillstånd till varje nytt enhandsvapen är den kontroll som föreningarna redovisar idag otillräcklig.

För tillstånd att inneha ett nytt enhandsvapen bör det således krävas intyg från en skytteförening som visar att sökanden under det senaste året har tränat eller tävlat aktivt med vart och ett av de vapen han eller hon redan har och fyller höga krav på skjutskicklighet med dessa vapen. Den som inte kan visa att han eller hon har använt de äldre vapnen aktivt och har upprätthållit sin kompetens i fråga om dem bör inte få tillstånd till ett nytt vapen utan att ett eller flera av de gamla tillstånden återlämnas och sökanden avhänder sig motsvarande vapen. Den föreslagna ordningen innebär alltså att en ansökan om ytterligare innehavstillstånd leder till en omprövning av sökandens hela innehav. För tillstånd att inneha ett högre antal enhandsvapen än sex stycken bör det, i likhet med vad som gäller för jaktvapen, dessutom krävas att sökanden har ett mycket kvalificerat behov av flera vapen. Det torde vanligtvis förutsätta att sökanden är en aktiv tävlingsskytt på ganska hög nivå.

När det gäller andra målskyttevapen än enhandsvapen bör det i förhållande till dagens ordning inte krävas någon skärpning av reglerna för de första sex vapnen. Den sökande som vill ha fler vapen än så bör dock, i likhet med vad som gäller för jaktvapen, kunna visa på ett mycket kvalificerat behov. För att ett sådant behov skall anses föreligga skall den nu föreslagna skärpningen av aktivitets- och skicklighetskontrollen tillämpas. Sökanden skall också visa vad behovet av det nya vapnet grundas på.

Rikspolisstyrelsen bör efter samråd med målskytteorganisationerna meddela föreskrifter om de krav som skall ställas på ak-

tivitet och kompetens vid ansökningar om målskyttevapen och hur föreningarnas intyg skall vara utformade.

5 Skrotning av skjutvapen

Förslag: Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL) får exklusiv behörighet att skrota civila skjutvapen. Den som vill få ett skjutvapen skrotat skall lämna in vapnet på en polisstation för vidare befordran till SKL. Även i fortsättningen skall SKL få ta undan och behålla vissa vapen som är av intresse för myndighetens tekniska samlingar. SKL får också sälja vapen som myndigheten har tagit emot. Skrotningsverksamheten skall vara avgiftsfinansierad.

Gällande regler

Enligt 2 kap. 1 § d) vapenlagen krävs det tillstånd för att ta emot skjutvapen för skrotning. Enligt 4 kap. 3 § samma lag får skjutvapen lämnas för skrotning till och tillfälligt innehas av den som har tillstånd att driva handel med vapen eller ta emot vapen för sådana åtgärder. Det är polismyndigheten på den ort där rörelsen har sitt säte, eller på folkbokföringsorten om sökanden är en enskild person, som beslutar om tillståndet.

Den som tar emot skjutvapen för skrotning är enligt 8 kap. 2 § vapenförordningen skyldig att föra anteckningar om mottagna vapen i en särskild skrotningsförteckning. Skrotningsförteckningen skall enligt samma lagrum förvaras under tio år efter det att den sista anteckningen i förteckningen gjordes och den skall hållas tillgänglig för polisman. Den som tagit emot skjutvapen för skrotning är också skyldig att förse polisen med begärda uppgifter om mottagna vapen.

Den som har lämnat ett vapen för skrotning till någon annan än en polismyndighet skall enligt 4 kap. 4 § vapenlagen anmäla detta till polismyndigheten senast inom en månad efter inlämnandet. Till anmälan skall fogas tillståndsbeviset, om det finns i behåll, och intyg av mottagaren om att denne har tagit emot vapnet för skrotning.

Sedan den 1 juli 2001 är det SKL som har ansvaret för hanteringen av skjutvapen som har förverkats, inlösts av staten eller lämnats in till en polismyndighet för att skrotas.

Rikspolisstyrelsens förslag

Rikspolisstyrelsen har vid sina inspektioner och i samband med brottsutredningar där skjutvapen har tagits i beslag kunnat konstatera att det har förekommit allvarliga missförhållanden i samband med skrotningen av skjutvapen. I flera fall har det t.ex. observerats att oseriösa vapenhandlare har missbrukat sin rätt att ta emot vapen för skrotning. Det har bl.a. uppdagats att skjutvapen som har anmälts som skrotade i stället har sålts vidare.

Rikspolisstyrelsen har därför föreslagit att reglerna skall ändras så att SKL får en exklusiv behörighet när det gäller skrotning av civila skjutvapen. Den som i framtiden vill ha ett vapen skrotat skall således enligt styrelsens förslag lämna in vapnet till en polismyndighet som skall vidarebefordra vapnet till SKL. Förslaget syftar till att förstärka kontrollen över själva skrotningen och dokumentationen av den men också till att förbättra säkerheten när det gäller förvaringen på inlämningsställena och transporterna därifrån till skrotningen.

Överväganden och förslag

Den som vill skrota ett civilt skjutvapen kan alltså enligt dagens regler lämna in vapnet till en polismyndighet, till en vapenhandlare eller till någon som har tillstånd att ta emot vapen för reparation, översyn eller skrotning.

Det finns flera skäl till att SKL sedan år 2001 har ansvaret för hanteringen av alla vapen som förverkats, lösts in eller lämnats in till en polismyndighet för skrotning. För det första kan SKL på detta vis bättre ta tillvara sin förtursrätt enligt 10 kap. 2 § vapenförordningen, som syftar till att säkerställa att intressanta vapen tillförs SKL:s referenssamling. För det andra har SKL i sitt samarbete med de andra nordiska länderna åtagit sig att provskjuta vissa vapen som kan vara intressanta ur brottsutrednings-synpunkt. Dessutom har förändringen medfört att transporter av dessa vapen från polismyndigheterna genomförs på ett mycket säkrare sätt.

Frågan om SKL skall få en exklusiv behörighet att skrota skjutvapen och att således vapenhandlare och andra företag som bedriver sådan verksamhet inte längre skall ha den rätten föranleder såväl säkerhetsmässiga som praktiska och ekonomiska överväganden. Inledningsvis kan det konstateras att dagens system, som Rikspolisstyrelsen har visat, har påtagliga brister när det gäller säkerheten. Det får visserligen förutsättas att dessa brister i någon mån kan reduceras genom polismyndigheternas förbättrade kontroll av vapenhandlare och andra företag som hanterar vapen. Också förslaget i avsnitt 3.2 om tidsbegränsning av vapenhandlartillstånden är ägnat att förbättra säkerheten. Det är emellertid ett oavvisligt krav att systemet skall säkerställa att skjutvapen inte kommer på avvägar i hanteringen. Med hänsyn till den höga säkerhetsnivå som måste krävas kan ett system där skrotningen av skjutvapen till viss del vilar på privata och i en del fall mycket små företag vara oacceptabelt sårbart även om kontrollen förbättras. Trots att flertalet vapenföretagare bedriver en professionell och seriös verksamhet är risken för brister i hanteringen uppenbarligen större om ansvaret för vapenskrotningen delas av många personer och företag med olika rutiner och kontrollsystem. Det framstår därför som rimligt att anta att risken för slarv, misstag och rent missbruk – som i de fall som polismyndigheterna har upptäckt vid sina inspektioner – kan reduceras avsevärt om SKL får överta ansvaret för all vapenskrotning.

En annan omständighet som kan tala för att SKL bör få ansvara för all vapenskrotning är att myndigheten har tillgång till de centrala vapenregistren och andra uppgifter om vapen som har använts vid brott. SKL har således, till skillnad från privata vapenhandlare och vapenreparatörer, en möjlighet att bland de inlämnade vapnen identifiera sådana som t.ex. har stulits eller använts som brottsverktyg. SKL har också, som redan har nämnts, i sitt samarbete med de övriga nordiska länderna åtagit sig att provskjuta vissa vapen som kan vara intressanta i samband med brottsutredningar. På det viset kan den föreslagna förändringen också leda till att tekniska möjligheter att understödja en brottsutredning tas tillvara bättre. I förlängningen kan detta bidra till en bättre uppkläring av grova brott.

Ur säkerhetssynpunkt är det naturligtvis inte heller önskvärt att vapen som är defekta eller utslitna eller av andra skäl inte används blir liggande kvar hos ägaren. Det kan förutsättas att det är viktigt för vapenägarens beslut att skrota ett vapen att det är lätt att nå inlämningsstället, enkelt att lämna in vapnet och att hanteringen uppfattas som säker. Den som inte känner till var ett vapen kan lämnas för skrotning eller inte har tillgång till någon vapenhandlare i närheten kan välja att behålla vapnet på grund av osäkerhet om vad som gäller eller om var vapnet kan lämnas. Det förekommer också att vapen lämnas till skrotning av dödsbon eller av släktingar för att ägaren inte längre kan använda vapnen. Säkerhetsskäl talar för att transporterna till inlämningsstället inte blir onödigt långa. Skrotningssystemet måste alltså vara smidigt och lättillgängligt för att fungera väl.

Polismyndigheterna omfattande hantering av egna tjänstevapen, beslagtagna och förverkade vapen m.m. torde medföra att det finns resurser och kompetens för vapenhantering även på mindre stationer. Om ett vapen kan lämnas på valfri polisstation garanteras ett stort antal välbelägna inlämningsställen där vapnen på ett säkert sätt kan tas emot, förvaras och transporteras vidare till SKL. Kraven på lättillgänglighet, smidighet och säkerhet talar således för att vapen skall kunna lämnas in för skrotning på alla polisstationer.

Redan dagens hantering av de vapen som inlämnas till skrotning innebär en betydande belastning för SKL. Under år 2002 lämnade polismyndigheterna in ca 10 000 skjutvapen till SKL för skrotning. År 2002 uppgick SKL:s utgifter för hanteringen av dessa vapen till totalt 1 743 229 kr. Nettokostnaden för myndighetens hantering av de vapen som har lämnats in för skrotning har uppgått till knappt 1 100 000 kr år 2002, vilket innebär att kostnaden per inlämnat vapen år 2002 uppgick till ca 110 kr. Dessa kostnadsberäkningar avser endast SKL:s direkta kostnader för hanteringen av de aktuella vapnen och inkluderar således inte någon beräkning av skrotningsverksamhetens andel av myndighetens allmänna kostnader.

Myndigheten har också påpekat att omfattningen av skrotningsverksamheten idag ligger på gränsen till vad organisationen klarar. En ökning av antalet skrotningar skulle därför kräva betydande investeringar.

Polismyndigheterna har idag en omfattande hantering av skjutvapen. De förvarar och transporterar såväl polisens egna tjänstevapen som beslagtagna och förverkade vapen. Det innebär att det inom varje polismyndigheter redan finns kompetens, rutiner, registreringssystem, transportmöjligheter och förvaringsutrymmen för skjutvapen. Eftersom polismyndigheterna också redan har ansvaret för att ta emot och hantera ett stort antal skjutvapen som skall skrotas torde det oftast inte behövas några större förändringar av organisation eller utrustning för att ta emot även övriga skrotningsvapen.

För vissa polismyndigheter kan emellertid en förändring i enlighet med Rikspolisstyrelsens förslag föra med sig resursmässiga konsekvenser, särskilt med hänsyn till att syftet med förändring är att höja säkerheten i hanteringen. Om vapen skall kunna lämnas in på alla polisstationer kan en utvidgning av verksamheten skapa behov av utökade personella resurser, större förvaringsutrymmen och bättre transportmöjligheter hos vissa myndigheter. Det skulle sannolikt också behövas förbättrade system och rutiner för polisens mottagande, registrering och förvaring av de inlämnade vapnen och för transporten av dessa till SKL. Även hos

SKL kan behovet av resurser och av goda rutiner för mottagande, registrering och förvaring aktualiseras och där kan också resurstilldelningen för det ökade arbetet med själva destruktionen av vapnen behöva ses över.

Det är svårt att med rimliga krav på exakthet uppskatta hur mycket myndigheternas kostnader skulle öka om de föreslagna åtgärderna genomfördes, bl.a. därför att redan kostnaderna för dagens hantering torde variera betydligt mellan olika polismyndigheter. Att kostnaderna kommer att öka framstår emellertid som ofrånkomligt, även om det får hållas för sannolikt att kostnaderna per vapen kan reduceras om antalet omhändertagna vapen ökar och rutinerna blir bättre och mer enhetliga.

Det är rimligt att kostnaderna för skrotning finansieras genom avgifter. Risken med en skrotningsavgift är emellertid att den kan få en avhållande effekt. Det finns därför skäl att överväga om kostnaden för skrotning skulle kunna finansieras indirekt genom att låta den ingå som en del i någon av de avgifter som vapenägare redan i dag betalar.

Såväl säkerhetsskäl som andra faktorer talar således för att ansvaret för all skrotning av tillståndspliktiga civila skjutvapen i framtiden bör ligga på SKL. Reglerna om skrotning av vapen skall därför ändras i enlighet med Rikspolisstyrelsens förslag. SKL skall även fortsättningsvis få bestämma att vissa av vapnen skall säljas, läggas in i myndighetens egna samlingar eller överlämnas till ett museum.

Den civilperson som vill låta skrota ett skjutvapen skall lämna in vapnet på valfri polisstation. Sedan mottagarmyndigheten har registrerat inlämningen, i förekommande fall vidarebefordrat uppgiften till den polismyndighet där vapnet är registrerat och vidtagit andra nödvändiga åtgärder, skall myndigheten vidarebefordra vapnet till SKL.

Myndigheternas kostnader för skrotningen skall avgiftsfinansieras. Den närmare konstruktionen av hur avgiften skall tas ut bör bli föremål för fortsatta överväganden i samråd med SKL.

6 Översyn av lånebestämmelserna

Förslag och bedömning: Reglerna om korttidsutlåning för självständigt handhavande skärps genom att prövning av låntagarens lämplighet införs. I lagtexten anges uttryckligen att utlåning bara får vara tillfällig. För utlåning under längre tid krävs liksom tidigare att låntagaren skall ha ett eget innehavstillstånd för vapnet.

Det finns inte skäl att ändra förutsättningarna för uppsikt-utlåning. Åldersgränsen 15 år skall fortfarande gälla för utlåning under en enskild upplåtares uppsikt.

Gällande rätt

Reglerna om tillfällig utlåning av skjutvapen återfinns i 3 kap. vapenlagen. För den som skall låna ett skjutvapen under en längre tid gäller bestämmelserna om innehavstillstånd i 2 kap.

Den som har rätt att inneha ett skjutvapen får enligt 3 kap. 1 § vapenlagen under högst två veckor låna ut vapnet för samma ändamål som tillståndet avser. Enligt 3 kap. 2 § samma lag får vapnet dock inte lånas ut till någon som kan antas komma att missbruka det.

Det finns också begränsningar av rätten att låna ut vapen till den som är under 18 år. Sådan utlåning får enligt 3 kap. 3 § vapenlagen bara förekomma om vissa förutsättningar är uppfyllda. Utlåning till en underårig är alltid tillåtet om denne själv har tillstånd att inneha ett vapen av samma typ. Ett vapen får också lånas ut till en person under 18 år om det skall användas vid en

övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen. Ett start- eller signalvapen får lånas ut om det skall användas vid en tävling eller övning. I andra fall än de uppräknade krävs det att vapnet skall innehas och användas under långgivarens uppsikt. Det får inte heller vara fråga om ett enhandsvapen eller helautomatiskt vapen. För utlåning under en enskild upplåtares uppsikt krävs också, med undantag för effektbegränsade vapen, att låntagaren skall ha fyllt femton år.

Också för låntagare över 18 år gäller särskilda begränsningar för utlåning av enhandsvapen och helautomatiska vapen. Enligt 4 § får sådana vapen inte lånas ut annat än för användning under långgivarens uppsikt eller för övning eller tävling under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen. Begränsningen till uppsiktsutlåning gäller dock inte om låntagaren själv har rätt att inneha ett sådant vapen. Enligt Rikspolisstyrelsens allmänna råd skall detta tolkas så att den som t.ex. har rätt att inneha en pistol för målskjutning får låna ett annat enhandsvapen, även en pistol med grövre kaliber eller en revolver. Begränsningen till uppsiktsutlåning gäller inte heller i fråga om start- eller signalvapen.

Om tillstånd för ett visst slags vapen kräver avlagt skytteprov eller en viss utbildning eller att innehavaren på annat sätt visat sig vara lämplig att inneha vapnet, får enligt 3 kap. 5 § vapenlagen ett sådant vapen bara lånas ut till den som uppfyller samma krav. Det gäller dock inte när vapnet skall användas enbart för provskjutning, övning eller tävling på skjutbana eller vid jakt under långgivarens uppsikt.

En vapenhandlare får enligt 3 kap. 6 § vapenlagen låna ut vapen till den som fyllt arton år för provskjutning på skjutbana under uppsikt av en sammanslutning som får meddelas tillstånd att ha skjutvapen. Provskjutningen får också äga rum under uppsikt av vapenhandlaren själv eller av någon annan person som har godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning. Kravet på uppsikt gäller inte om låntagaren själv har rätt att in-

neha ett vapen av den typ som lånet avser och inte heller i fråga om start- eller signalvapen.

Enligt 3 kap. 8 § vapenlagen får skjutvapen inte lånas ut till den som har fått något skjutvapen förklarat förverkat eller tillståndet att inneha skjutvapen återkallat, om inte låntagaren ändå är berättigad att inneha vapen av den typ som lånet avser. Det hindrar dock inte att ett vapen efter särskilt tillstånd av polismyndigheten lånas ut för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

Behovet av en reform

1995 års vapenutredning föreslog att utlåning av skjutvapen för självständigt handhavande bara skulle vara tillåtet om låntagaren själv hade tillstånd att inneha vapen av samma typ. Utredningen föreslog också att tvåveckorsregeln skulle tas bort och att det istället skulle anges att vapen bara fick lånas ut tillfälligt, för ett bestämt ändamål och tillfälle. Om utlåningen avsågs att vara mer än fem dagar skulle den enligt förslaget anmälas till polismyndigheten (SOU 1998:44, s. 178 f).

Flera remissinstanser avstyrkte förslagen att ta bort tvåveckorsregeln och att utlåning som varade mer än fem dagar skulle anmälas till polismyndigheten. Regeringen pekade på att möjligheterna till utlåning av skjutvapen fyllde en viktig praktisk funktion och att den rådande ordningen, såvitt framgick av remissutfallet, inte ledde till några större tillämpningssvårigheter. Enligt regeringens uppfattning fanns det inte heller något som tydde på att bestämmelserna var utformade så att de inbjöd till missbruk. Regeringen föreslog därför ingen saklig ändring av bestämmelserna (prop. 1999/200:27 s. 58).

Rikspolisstyrelsen har upplyst att tillämpningen av vapenlagens bestämmelser om utlåning av skjutvapen ställer till problem, inte bara för allmänheten utan också för polismyndigheterna. Reglerna anses både svårtillgängliga och tvetydiga. Det gäller särskilt reglerna om utlåning till den som inte har fyllt 18

år, utlåning av enhandsvapen och helautomatiska vapen samt utlåning av vapen som kräver att skytteprov har avlagts. Rikspolisstyrelsen anser därför att utlåningsreglerna bör ses över i sin helhet, både innehållsmässigt och stilistiskt.

Rikspolisstyrelsen uppger också att det förekommer att de nuvarande reglerna missbrukas genom att en person som riskerar att bli av med sitt innehavstillstånd överlåter sina vapen till en annan person. Eftersom tillståndet följer vapnen finns det efter en överlåtelse inte längre något tillstånd att återkalla. Han eller hon kan därefter låna tillbaka de överlåtna vapnen utan hinder av förbudet i 3 kap. 8 § vapenlagen.

Det är också i vissa delar osäkert vad som avses med reglerna om korttidsutlåning. Det framgår således inte av vapenlagen hur många tvåveckorsutlåningar som är tillåtna under en viss period – t.ex. ett år – eller om det gör någon skillnad om vapnet lånas ut till samma låntagare eller till olika personer. Inte heller framgår det hur lång tid som måste förflyta mellan tvåveckorsutlåningarna.

Svenska jägarförbundet har i en skrivelse till regeringen föreslagit att den nuvarande åldersgränsen på femton år skall avskaffas. Förbundet motiverar sitt förslag med att även barn under 15 år kan ha ett jaktintresse och att den jaktträning som kan äga rum under uppsikt av en vuxen – vanligen någon av föräldrarna – sker under betryggande former och inte bör hindras av en absolut åldersgräns.

Överväganden och förslag

Lämplighetsbevis för tillfälligt lån av skjutvapen

Det finns åtskilliga tillfällen när utlåning av skjutvapen är praktiskt nödvändigt och fullt legitimt. En jaktintresserad förälder vill lära sin son eller dotter att jaga eller att skjuta på mål. Den som står i begrepp att köpa ett vapen vill först provskjuta ett antal vapen av olika sorter eller märken. Den som nyss har börjat pröva målskytte och inte har kunnat skaffa sig egna vapen behö-

ver låna vapen av en kamrat eller av den skyttesammanslutning som han tillhör. Om sådana behov kan tillgodoses utan att det ökar risken för olyckor, för att vapnet missbrukas eller för att den ordning äventyras som reglerna om förvaring av vapen och registrering av vapeninnehav skall säkra, bör utlåning självfallet tillåtas.

Det är emellertid nödvändigt att göra skillnad på reglerna för utlåning under uppsikt och utlåning för självständigt handhavande. Utlåning för självständigt handhavande innebär att vapeninnehavaren franhänder sig ansvaret för hantering och förvaring av vapnet och överlåter detta ansvar på låntagaren. För att detta skall kunna ske utan risk för oskicklig hantering eller missbruk av vapnet måste det normalt ställas samma krav på den som lånar ett vapen som på en permanent innehavare.

Enligt dagens regler får enhandsvapen och helautomatiska vapen bara lånas ut för självständigt handhavande till den som har eget tillstånd att inneha sådana vapen. För att kunna låna ut vapen för självständigt handhavande till den som är under 18 år krävs det likaså att låntagaren har eget tillstånd för vapen av samma typ. I övriga fall behöver emellertid låntagaren enligt 3 kap. 5 § vapenlagen bara ha avlagt de skytteprov, ha genomgått den utbildning eller motsvara de lämplighetskrav som enligt särskilda föreskrifter gäller för det vapen som han eller hon lånar. Det kan alltså räcka att låntagaren t.ex. har avlagt jägarexamen eller är medlem i en skyttesammanslutning.

Det sagda innebär att den som lånar ett vapen inte behöver genomgå den allmänna lämplighetsprövning som annars krävs för innehav av skjutvapen. Även den som inte kan få ett eget innehavstillstånd på grund av alkohol- eller narkotikaberoende, brister i fråga om laglydnad eller omdöme är alltså oförhindrad att låna vapen om upplåtaren är okunnig om dessa förhållanden eller inte anser att låntagaren kan antas komma att missbruka vapnet. Detta är självklart inte en tillfredsställande ordning.

Det finns därför skäl att i stället eftersträva en ordning som innebär att varje person som självständigt handhar vapen har genomgått den allmänna lämplighetsprövningen. Detta skulle

kunna uppnås om det, såsom 1995 års vapenutredning föreslog, bara skulle vara tillåtet att låna ut skjutvapen för självständigt handhavande till den som själv har tillstånd att inneha vapen av samma typ. Nackdelen med en sådan ordning är dock att lånemöjligheterna skulle bli avsevärt begränsade. Det skulle också kunna medföra att personer som egentligen inte har behov av ett eget vapen tvingas att skaffa ett för att exempelvis kunna delta i en eller ett par jakter per år. Detta skulle i sin tur leda till en onödig ökning av antalet vapen i samhället.

En annan lösning skulle kunna vara att införa en särskild lämplighetsprövning för den som vill låna vapen. Genom ett sådant förfarande skulle säkerhetsaspekterna tillgodoses samtidigt som det fortfarande är möjligt för den som inte själv innehar ett vapen att tillfälligt låna ett. Att införa ett krav på lämplighetsprövning för tillfälliga lån av vapen skulle visserligen i förhållande till dagens regler medföra visst besvär för den som vill låna vapen. De säkerhetsfördelar som uppnås genom en sådan ordning överväger dock denna olägenhet för den enskilde. Dessutom innebär lösningen att regelverket utformas på ett sätt som inte uppmuntrar till onödig anskaffning av vapen. Sammantaget är fördelarna sådana att det bör införas krav på att den som vill tillfälligt låna vapen för självständigt handhavande först måste ha genomgått en särskild lämplighetsprövning. Skäl att ställa motsvarande krav för den som har tillstånd till att innehav av vapen av samma typ som lånet avser finns däremot inte. I dessa fall har ju redan en lämplighetsprövning genomförts i samband med prövningen av tillståndsansökan.

Lämplighetsprövningen bör genomföras på liknande sätt som när lämpligheten för innehav av vapen provas. Ett lämplighetsbevis bör utfärdas för den som efter prövningen bedöms vara lämplig att låna vapen. Ansökan om lämplighetsbeviset bör göras hos polisen på motsvarande sätt som tillstånd till innehav av vapen men ansökan bör avse ospecificerade lån av vapen. Det är alltså inte fråga om att ansöka om ett lämplighetsbevis för varje enskilt lånetillfälle utan beviset skall som huvudregel kunna gälla för obegränsad tid och i förhållande till lån av vapen för ett visst

ändamål. De ändamål som bör godtas skall begränsas till jakt och målskytte. Vid prövningen skall sedan ställning tas till om den enskilde är allmänt lämplig att handha vapen och om han eller hon uppfyller de kunskapskrav, exempelvis jägarexamen, som ställs för att få använda vapen för det i ansökan angivna ändamålet. Prövningen tar däremot som tidigare nämnts inte sikte på ett specifikt vapen. Om lämplighetsbevis utfärdas innebär det att innehavaren har rätt att tillfälligt låna vapen. Är det däremot fråga om ett långvarigt lån är personen liksom i dag hänvisad till att söka innehavstillstånd.

För att prövningen skall få avsedd effekt måste uppgiften om att lämplighetsbevis har utfärdats för en viss person föras in i polisens register. Detta gäller både polismyndighets lokala vapenregister och det centrala registret som Rikspolisstyrelsen för (vapeninnehavarregistret).

I likhet med vad som gäller för innehavstillstånd skall det nu föreslagna beviset kunna återkallas. Liknande överväganden som gäller för återkallelse av innehavstillstånd bör i tillämpliga delar också gälla för återkallelse av lämplighetsbevis. Beslut om återkallelse får överklagas på samma sätt som gäller för övriga beslut enligt vapenlagen. Detsamma gäller om polismyndigheten har avslagit en ansökan om lämplighetsbevis.

Kravet på att låntagare har ett särskilt lämplighetsbevis innebär att långgivaren endast får låna ut vapen för självständigt handhavande till en person som har sådant bevis. Detta innebär vidare att den som i strid med bestämmelsen lånar ut vapen till någon som saknar lämplighetsbevis gör sig skyldig till vapenbrott.

Den nya lämplighetsprövningen kommer att medföra en ökad arbetsbelastning för polismyndigheterna. Det är naturligt att kostnaden för denna ökning finansieras genom avgifter. I likhet med vad som gäller för tillstånd enligt vapenlagen bör den som ansöker om lämplighetsbevis betala en ansökningsavgift. Eftersom polismyndigheten i dessa fall inte har att ta ställning till ett visst vapen, bör arbetsinsatsen vid prövningen inte bli lika omfattande som när den har att pröva om en person som tidigare inte haft tillstånd att inneha vapen bör meddelas sådant tillstånd.

Den närmare beräkningen av ansökningsavgiftens storlek bör dock ske i samråd med Rikspolisstyrelsen.

Tydligare lånebestämmelser

Enligt 3 kap. 1 § får korttidsutlåning ske under högst två veckor. Bestämmelsen är som tidigare redovisats, oklar och bör förtydligas på så sätt att det anges att ett vapen endast får lånas ut tillfälligt. I detta uttryck ligger att vapnet inte får lånas ut under flera sådana perioder i nära anslutning till varandra. Begränsningen hindrar emellertid inte att vapnet lånas ut vid ett par tillfällen per år eller att utlåning sker till samma person vid flera tillfällen. Tidbegränsningen skall dock inte gälla när ett auktoriserat bevakningsföretag lånar ut vapen till företagets väktare. Detta bör uttryckligen framgå av lagtexten.

Med utlåning under uppsikt avses situationer när långgivaren eller en godkänd vapensammanslutning (en sådan som har rätt att inneha föreningsvapen) befinner sig i låntagarens omedelbara närhet och har direkt kontroll över användningen av vapnet. Den direkta kontrollen gör att reglerna om uppsiktsutlåning, bortsett från själva uppsiktskravet, har kunnat hållas tämligen liberala. Det behöver sålunda inte krävas att låntagaren själv skall ha tillstånd att inneha ett sådant vapen som lånet avser eller har genomgått utbildning eller på annat sätt visat sig vara lämplig att handha vapnet. Det är också tillåtet att låna ut vapen till personer som inte har fyllt 18 år för användning under uppsikt, så länge det inte gäller enhandsvapen och helautomatiska vapen, där låntagaren måste ha eget innehavstillstånd.

Det ligger i sakens natur att uppsiktsutlåningar avser kort tid eftersom långgivaren för att motsvara uppsiktskravet måste ansvara för förvaringen av vapnet före och efter den direkta användningen. Det senare innebär också att uppsiktsutlåningarna inte föranleder någon oklarhet eller osäkerhet om var skjutvapen förvaras. Det finns inte några uppgifter från Rikspolisstyrelsen eller annat håll som tyder på att reglerna om uppsiktsutlåning missbrukas eller att de leder till säkerhetsproblem.

Den 15-årsgräns som idag gäller för utlåning under upplåtarens uppsikt får anses väl avvägd med hänsyn till de krav på fysisk, psykisk och intellektuell mognad som måste ställas på den som skall hantera ett farligt vapen, oavsett om det sker under uppsikt.

Sammanfattningsvis finns det därför inte anledning att göra någon saklig förändring av reglerna om uppsiktsutlåning.

Rikspolisstyrelsen har uppmärksammat att det förekommer att lånereglerna missbrukas genom att den som riskerar att få sitt vapentillstånd återkallat överlåter sina vapen till någon annan och med detta inte har något tillstånd som kan återkallas. Därigenom blir det möjligt för honom eller henne att utan hinder av förbudet i 3 kap. 8 § vapenlagen låna de överlåtna vapnen.

Det krav på lämplighetsbevis som föreslagits i det föregående hindrar att vapen lånas ut för självständigt handhavande i ett sådant fall. Däremot torde det fortfarande kunna förekomma att en person som har blivit av med sitt vapentillstånd på grund av personliga förhållanden får låna ett vapen av en bekant eller av sin skytteförening för användning under uppsikt. Riskerna för missbruk av vapnet vid uppsiktsutlåning är emellertid små. Den föreslagna ordningen torde därför i allt väsentligt lösa även detta problem.

7 Reglerna om anmälningsskyldighet enligt 6 kap.6 § vapenlagen

Förslag: Reglerna om läkares anmälningsskyldighet utvidgas till att avse varje patient som av medicinska skäl bedöms vara olämplig att inneha skjutvapen. Socialstyrelsen skall utfärda föreskrifter om anmälningsskyldigheten

Gällande rätt

Om en person som vårdas för en psykisk störning bedöms vara olämplig att inneha skjutvapen, skall enligt 6 kap. 6 § vapenlagen den läkare som är ansvarig för den psykiatriska vården omedelbart anmäla detta förhållande till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd. Om det står klart för läkaren att patienten inte innehar tillstånd för skjutvapen behöver inte någon anmälan göras.

Bestämmelsen i vapenlagen om läkares anmälningsskyldighet fick sin nuvarande utformning den första juli 2000. Den lagändring som trädde i kraft då innebar att anmälningsskyldigheten utvidgades till att omfatta även patienter i den öppna psykiatriska vården.

Enligt 13 kap. 2 § vapenförordningen skall Socialstyrelsen meddela närmare föreskrifter om sådan anmälan som avses i 6 kap. 6 § vapenlagen. I föreskrifter och allmänna råd om psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård (SOSFS 2000:12) har Socialstyrelsen föreskrivit att verksamhetschefen i den lokala instruktionen skall anvisa hur den anmälningsskyldigheten skall fullgöras. Dessa föreskrifter är dock bara tillämpliga på den psy-

kiatriska tvångsvården och på den rättspsykiatriska vården. Under år 2003 har Socialstyrelsen beslutat om föreskrifter och allmänna råd om läkares skyldighet att göra anmälan enligt 6 kap. 6 § vapenlagen (SOSFS 2003:18). De nya föreskrifterna skall gälla när vård för psykisk störning ges, vare sig vården ges enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård eller lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård. Författningen innehåller föreskrifter och allmänna råd om tillämpningsområde och definitioner, kvalitetssystem och lokala instruktioner, anmälningspliktens omfattning samt hur anmälan skall göras och dokumenteras.

Behovet av en förändring

Rikspolisstyrelsen sammanställer årligen uppgifter om de anmälningar enligt 6 kap. 6 § vapenlagen som har kommit in till polismyndigheterna. Enligt denna sammanställning har antalet anmälningar under de senaste fyra åren uppgått till 39 år 2000, 125 år 2001, 84 år 2002 och 108 år 2003.

Det finns ingen tillgänglig statistik som visar hur många människor som vid ett givet tillfälle eller under ett år har en psykisk störning som medför att han eller hon bör bedömas som olämplig att inneha skjutvapen. Men antalet människor med något slag av psykiska problem är mycket stort. Enligt tillgänglig vårdstatistik har ca 250 000 människor kontakt med den psykiatriska vården under ett år. Självfallet är inte någon större andel av dessa olämpliga som vapeninnehavare. Men mellan 370 och 400 personer om året döms till rättspsykiatrisk vård efter att ha begått brott under inflytande av en så allvarlig psykisk störning att de enligt lagen inte kan dömas till fängelse. Därutöver uppgår antalet vårdtillfällen inom den psykiatriska tvångsvården till ca 6 000 om året. För att en domstol skall kunna besluta om psykiatrisk tvångsvård krävs att patienten lider av en allvarlig psykisk störning. På grund av sitt psykiska tillstånd och sina personliga förhållanden i övrigt skall patienten också ha ett oundgängligt behov av psykiatrisk vård som bara kan tillgodoses genom intag-

ning på en sjukvårdsinrättning för kvalificerad psykiatrisk vård dygnet runt. Vidare skall patienten motsätta sig sådan vård eller skall det till följd av hans eller hennes psykiska tillstånd finnas grundad anledning att anta att vården inte kan ges med patientens samtycke.

Eftersom en person kan vårdas flera gånger under ett år torde emellertid antalet personer som har tvångsvårdats vara mindre än 6 000. Med hänsyn till vårdstatistiken framstår det ändå som uppenbart att antalet anmälningar inte motsvarar det antal personer som har vårdats för sådana psykiska störningar som borde ha föranlett en anmälan.

Ett annat problem är att det enligt den gällande lydelsen i vapenlagen enbart är psykiska störningar som medför anmälningsskyldighet för den behandlande läkaren. För att anmälningarna skall ge tillståndsmyndigheten tillräcklig information om medicinska hinder för fortsatt vapeninnehav kan det ifrågasättas om anmälningsskyldigheten inte också bör omfatta annat än psykisk störning. Det skulle kunna hävdas att också diagnoser som avser missbruk, demens, vissa neurologiska sjukdomar, synfel och liknande medför en starkt ökad risk för olyckor på grund av oskicklig vapenhantering eller för att vapen kommer till brottslig användning.

Eftersom många personer med t.ex. missbruksproblem och demenssjukdomar har kontakt med socialtjänsten bör det vidare övervägas om inte också de sociala myndigheterna borde åläggas en anmälningsskyldighet om sådana förhållanden.

Överväganden och förslag

Underrapporteringen i förhållande till de gällande reglerna

Bestämmelsen om anmälningsskyldighet i 6 kap. 6 § vapenlagen syftar till att ge tillståndsmyndigheten underlag för att pröva frågan om en person som vårdas eller söker vård för en psykisk störning skall medges fortsatt tillstånd att inneha skjutvapen. Antalet anmälningar motsvarar uppenbarligen inte det antal personer som

behandlas inom den slutna eller öppna psykiatriska vården för psykiska störningar vilka borde ha föranlett omprövning av ett eventuellt vapeninnehav. Det innebär att ett betydande antal personer, som polismyndigheten sannolikt skulle ha bedömt vara olämpliga som vapeninnehavare om den vårdgivande läkaren hade gjort en anmälan, inte har kunnat provas på ett tillräckligt underlag av polismyndigheten.

Det kan finnas flera anledningar till att antalet anmälningar inte svarar mot antalet fall där en anmälan borde ha gjorts. Det har inte gjorts någon närmare undersökning av skälen till att läkarna så ofta har underlåtit att göra anmälan. Från sjukvårdens håll har det bl.a. framförts att det finns ett motstånd från läkarnas och sjukvårdens sida när det gäller att anmäla till polismyndigheten att en patient lider av en psykisk störning. Det har förklarats med oron för att en anmälan skulle kunna äventyra patientens förtroende för läkaren och på så sätt försämra förutsättningarna för vården. Många läkare uppges känna en oro för att anmälningsplikten kan leda till att människor undviker att söka nödvändig vård av rädsla för att bli av med sina vapentillstånd. Det kan säkert inte heller uteslutas att det av många uppfattas som obehagligt att göra en anmälan som kan leda till att en patient, som man kanske känner väl, mister möjligheten att ägna sig åt en uppskattad fritidssysselsättning som jakt eller målskytte.

Risken för att den enskilde patientens förtroende för sjukvården äventyras av att den vårdgivande läkaren som patienten uppfattar som obehagliga måste vägas mot de risker som uppkommer om nödvändiga åtgärder uteblir. När det gäller patienter med allvarliga psykiska störningar är det uppenbart att en anmälan som syftar till omprövning av patientens körkorts- eller vapeninnehav kan vara avgörande för patientens egen och för omgivningens säkerhet. Sådana avvägningar mellan patientens uppfattning om vad som ligger i hans eller hennes intresse och vad säkerheten kräver förekommer dagligen i den psykiatriska vården. Det är därför svårt att tro att sådana motiv i någon större utsträckning ligger bakom de uteblivna anmälningarna.

Eftersom det under de senaste åren har saknats direkta och generella föreskrifter och allmänna råd om anmälningsskyldigheten är det sannolikt att problemet till betydande del beror på att läkarna saknar kunskap om bestämmelsernas existens. Det kan därför förutsättas att de föreskrifter och allmänna råd om anmälningsskyldigheten som Socialstyrelsen har beslutat om i slutet av år 2003 leder till en betydande ökning av antalet anmälningar om psykisk störning. Det är emellertid nödvändigt att Rikspolisstyrelsen i samarbete med Socialstyrelsen följer utvecklingen.

Behovet av en utvidgad anmälningsskyldighet för läkare

En annan fråga är om anmälningsskyldigheten bör utvidgas till att också omfatta andra sjukdomstillstånd eller funktionshinder som kan föranleda att en persons vapentillstånd bör omprövas. För en sådan utvidgning talar behovet av att reglerna utformas så att de säkerställer att tillståndsmyndigheten får ett fullständigt underlag i fråga om de omständigheter som har betydelse för det fortsatta vapentillståndet. En utvidgad anmälningsskyldighet kan förutsättas leda till en minskad risk för olyckor och brott genom patientens eget handhavande av vapen och likaså för att vapen kommer i orätta händer och används i brottsliga aktiviteter.

De invändningar som har anförts mot ett system med anmälningsskyldighet och som har redovisats ovan tar i huvudsak sikte på att ett sådant system kan ha negativa effekter på förtroendet för sjukvården och på relationen mellan läkare och patient. I den mån det finns sådana effekter kan de antas bli mer problematiska ju större omfattning anmälningsskyldigheten har. Vad som har anförts ovan om den avvägning som måste göras mellan säkerheten för andra människor och patientens integritet och valfrihet gäller i lika hög grad i fråga om andra medicinska tillstånd. Även när det gäller patienter med missbruksproblem, synfel eller demenssjukdomar kan en omprövning av en patients vapeninnehav vara avgörande för patientens egen likaväl som omgivningens säkerhet. Den avvägning mellan olika intressen som skulle behöva göras i vapenfrågan liknar också mycket de avvägningar som måste gö-

ras inför en anmälan om ett tillstånd som kan medföra att ett körkortsinnehav omprövas.

Trots att det förmodligen finns ett stort antal vapeninnehavare i landet som på grund av sjukdom eller funktionshinder inte längre borde betros med vapen är antalet olyckor i samband med jakt eller målskjutning tämligen begränsat. Det kan också hävdas att det trots allt inte heller är särskilt vanligt att människor med t.ex. missbruksproblem eller demenssjukdomar av misstag råkar skada sig själva eller andra med skjutvapen.

Att olycksfall av dessa slag är relativt begränsade beror säkert i betydande utsträckning på att de flesta människor som drabbas av en handikappande sjukdom eller funktionsnedsättning helt enkelt är oförmögna att använda sina vapen eller självmant avstår från att använda dem. I de fall då den sjuke saknar tillräcklig insikt om sin situation finns det i många fall familjemedlemmar eller andra närstående som griper in och förhindrar en riskfylld vapen användning. Oavsett att det alltså ofta finns informella skyddsmekanismer är emellertid ett fortsatt innehavstillstånd i dessa fall inte förenligt med kravet att vapeninnehavet skall motsvaras av ett behov eller det allmänna önskemålet att begränsa antalet skjutvapen.

Ett annat och möjligen svårare problem är att människor med sådana sjukdomar eller funktionshinder som missbruk eller demens inte alltid förmår iaktta de regler som i säkerhetens intresse gäller för förvaring och kontroll av skjutvapnen. Mycket talar för att det är sådana förhållanden som ligger bakom åtminstone en del av de skjutvapen som årligen redovisas som saknade i dödsbon och som utgör närmare hälften av alla civila vapen som anmäls som saknade.

Det finns sammanfattningsvis anledning att anta att det skulle kunna göras stora säkerhetsvinster om anmälningsplikten vid sidan av psykiska störningar också omfattade andra tillstånd som kan påverka en persons lämplighet för innehav av skjutvapen. Bestämmelsen om anmälningsplikt bör därför utvidgas till att omfatta alla psykiska och kroppsliga tillstånd som medför att en patient kan bedömas som olämplig att inneha vapen. För att un-

derlätta en enhetlig tillämpning bör författningstexten ange att anmälan skall göras om någon av medicinska skäl kan bedömas som olämplig att inneha vapen. Den formuleringen återfinns delvis i motsvarande regel i 10 kap. 2 § körkortslagen (1988:488). Körkortslagens krav på uppenbar olämplighet bör dock inte gälla för anmälningsplikt enligt vapenlagen.

Det får ankomma på Socialstyrelsen att, om det bedöms vara nödvändigt, i föreskrifter eller allmänna råd ange vilka diagnoser eller tillstånd som bör föranleda anmälan.

Anmälningsplikt för sociala myndigheter

I sitt slutbetänkande berörde 1995 års vapenutredning frågan om information till polismyndigheten från andra myndigheter (SOU 1998:44 s. 226–229). Utredningen fann att de väsentligaste källorna till information om omständigheter som har betydelse för en persons vapentillstånd är polismyndigheterna själva och de läkare som kommer i kontakt med personer med psykiska störningar. Utredningen hade diskuterat ett förslag om att även andra myndigheter, som socialtjänsten, skulle åläggas en plikt att anmäla personer som kunde vara olämpliga som vapeninnehavare. Utredningen ansåg dock att dess förslag att utöka läkarnas anmälningsplikt tillgodosåg tillståndsenheternas informationsbehov på ett tillfredsställande sätt.

Justitieombudsmannen anförde i sitt yttrande över betänkandet att det var av största vikt att förbättra tillståndsmyndigheternas möjlighet att få del av uppgifter som behövdes för prövningen av enskildas lämplighet som vapeninnehavare. Han pekade på att uppgifter som inhämtats inom ramen för den verksamhet som bedrivs med stöd av socialtjänstlagen och annan social skyddslagstiftning gav en väsentligen annan kännedom om den enskilde än den psykiatriska vården. Han avfärdade utredningens uppfattning att polisens informationsbehov tillgodosågs genom den utökade anmälningsskyldigheten för läkare och ansåg att frågan om anmälningsskyldighet för sociala myndigheter borde utredas och analyseras mer uttömmande.

Socialstyrelsen påpekade i sitt remissvar att många klienter med svåra missbruksproblem har kontakt med socialtjänsten och att ytterligare utredningsarbete kunde klargöra om det borde införas en anmälningsskyldighet till polisen från socialtjänsten. Om en utredning skulle leda fram till en ändrad lagstiftning för socialtjänsten kunde en sådan anmälningsskyldighet i fråga om vissa missbrukare enligt styrelsen bli ett viktigt led i arbetet med att förhindra våldsbrott.

I propositionen anförde regeringen att det, mot bakgrund av att anmälningsskyldigheten avsåg psykiska störningar, var mer motiverat att ålägga läkare med kunskaper om sådana störningar anmälningsskyldighet än personal inom socialtjänsten. Regeringen avsåg emellertid att följa utfallet av den föreslagna reformen och återkomma med förslag till vidgad anmälningsplikt om det behövdes (prop. 1999/2000:27 s. 66).

Vad Justitieombudsmannen och Socialstyrelsen har anfört om en anmälningsplikt för de sociala myndigheterna förefaller utgå från den då som nu gällande regeln att läkarnas anmälningsplikt bara avser psykiska störningar. Som Justitieombudsmannen påpekar kan uppgifter som inhämtas i socialtjänstens verksamhet ge en annan kännedom om den enskilde än den som finns inom den psykiatriska vården. Också Socialstyrelsens anmärkning om att socialtjänsten kan lämna uppgifter om missbrukare får antas utgå från att sådana uppgifter inte alltid omfattas av en plikt att anmäla vissa psykiska störningar.

Om läkarnas anmälningsplikt utvidgas även till kroppsliga tillstånd, missbruk, medicinering och liknande som kan medföra att en patients vapeninnehav bör omprövas förändras emellertid behovet av en anmälningsplikt för socialtjänsten. Förhållanden som bör komma till polismyndigheternas kännedom för att de skall kunna beaktas vid lämplighetsbedömningen torde i de flesta fall förr eller senare bli uppmärksammade också i sjukvården. Eftersom de då skulle omfattas av den utvidgade anmälningsplikten för läkare minskar behovet av en anmälningsplikt för de sociala myndigheterna. I detta sammanhang skall också beaktas försla-

get i avsnitt 8 om att polismyndigheterna skall inhämta de sociala myndigheternas yttrande i ärenden om vapentillstånd.

En anledning att ändå införa en anmälningsplikt för socialtjänsten är att denna inte sällan uppmärksammar problem som missbruk och demens innan de aktualiseras hos hälso- och sjukvården. En anmälningsplikt för socialtjänsten skulle därför i vissa fall leda till att problem uppmärksammades och en omprövningsprocess kunde inledas tidigare. Samtidigt får det antas att allvarigare problem med en klients hälsa, missbruk eller liknande, leder till att socialtjänsten konsulterar läkare eller initierar en kontakt med sjukvården. Med hänsyn till detta och till att den undersökande läkaren genom sin utbildning har bättre förutsättningar att bedöma de problem som anmälningsplikten avser bör det inte nu införas någon anmälningsplikt för de sociala myndigheterna.

8 Polismyndigheternas underlag för prövningen av vapen- ärenden

Förslag: När polismyndigheten prövar en ansökan om vapentillstånd eller lämplighetsbevis skall myndigheten inhämta yttranden från socialnämnden och från kriminalvården. Ett sådant yttrande skall också inhämtas i ärenden om återkallelse tillstånd eller lämplighetsbevis om det kan antas ha betydelse för utgången i ärendet. Om det behövs för prövningen av ett vapenärende får myndigheten också inhämta yttrande från en sjukvårdsinrättning där sökanden eller tillståndshavaren har behandlats eller där behandling pågår.

För att säkerställa att den i ett visst fall ansvariga polismyndigheten har fullgott beslutsunderlag skall Rikspolisstyrelsen meddela föreskrifter om rapporteringsrutinerna inom polisen. Bestämmelserna om domstolarnas underrättelseskyldighet skall utvidgas till att dels avse fler brott än idag, dels domar om vård enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård eller lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Gällande regler

Enligt 2 kap. 5 § vapenlagen får tillstånd att inneha skjutvapen meddelas endast om det skäligen kan antas att vapnet inte kommer att missbrukas. Tillstånd att bedriva handel med vapen får enligt 2 kap. 10 § samma lag meddelas den som bl.a. är ordentlig och pålitlig. Enligt 6 kap. 1 § skall ett innehavstillstånd återkallas bl.a. om tillståndshavaren har visat sig olämplig att inneha skjut-

vapen. Ett vapenhandlartillstånd skall enligt 6 kap 3 § återkallas om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns eller det annars finns någon skälig anledning att återkalla det.

Enligt Rikspolisstyrelsens allmänna råd (RPSFS 2002:9, FAP 551:3) är det en förutsättning för tillstånd till innehav av vapen att sökanden har gjort sig känd som pålitlig, omdömesgill och laglydig. Den som gjort sig skyldig till brott med inte ringa inslag av våld och hot bör således inte få tillstånd att inneha vapen. Detsamma gäller den som dömts för brott mot jaktlagstiftningen till fängelse, skyddstillsyn, villkorlig dom eller överlämnande till särskild vård. I dessa fall bör sökanden inte kunna få tillstånd förrän en avsevärd tid har förflutit. Den som har omhändertagits enligt lagen (1976:511) om berusade personer (LOB) bör normalt inte få tillstånd att inneha vapen förrän två år har förflutit.

För vapenhandlartillstånd bör enligt de allmänna råden sökandens allmänna laglydnad tillmätas stor betydelse, och det bör kunna ställas högre krav på en vapenhandlare än på en person som söker tillstånd för eget innehav. Vapenhandlartillstånd bör således vägras den som har dömts för våldsbrott men också den som har gjort sig skyldig till egendomsbrott, häleriförseelser eller bokföringsbrott eller som har åsidosatt skatteregler, t.ex. mervärdeskattebestämmelserna.

För att återkalla ett vapentillstånd bör det enligt de allmänna råden krävas starkare skäl än för att avslå en ansökan om ett sådant. Det fortsatta vapeninnehavet eller vapenhandlartillståndet bör dock regelmässigt omprövas när tillståndshavaren

1. dömts för ett grovt brott, i första hand där skjutvapen kommit till användning
2. dömts till fängelsestraff för brott mot jaktlagstiftningen,
3. missbrukat vapen,
4. åsidosatt bestämmelser för förvaring av vapen,
5. missbrukat alkohol, narkotika eller dopningsmedel,
6. dömts för narkotikabrott,
7. dömts för grovt rattfylleri,
8. drabbats av en så allvarlig sjukdom att lämpligheten att inneha vapen kan ifrågasättas.

Som exempel på gärningar som kan leda till återkallelse anges brott som innefattar våld mot person, annat hänsynslöst eller kränkande beteende mot person, grov brottslighet som innebär påtaglig fara för annans liv eller egendom samt brott mot allmän ordning, statsskicket eller rikets säkerhet. Vidare anges det, med en hänvisning till alkoholens koppling till våldsbrott och annan brottslighet, att återkallelse bör övervägas också om någon har dömts för brott mot alkohollagen (1994:1738).

Den som "vid något enstaka tillfälle" har omhändertagits enligt LOB bör som regel inte få sitt tillstånd återkallat. Det kan däremot vara skäl för en undersökning av tillståndshavarens sociala förhållanden, om det inte är uppenbart att det är en ren tillfällighet. Upprepade händelser av detta slag under en kort tidsperiod, missbruk av narkotika eller andra beroendeframkallande medel eller onykterhet vid jakt eller målskjutning bör dock enligt de allmänna råden medföra återkallelse.

Om någon döms för grovt rattfylleri bör det regelmässigt föranleda att vapeninnehavet ifrågasätts. Om det står klart att gärningen var en engångsföreteelse hos en i övrigt nykter och skötssam person bör återkallelse kunna underlåtas.

När det gäller handelstillstånd och omprövningen har sin grund i att t.ex. handelsföreståndaren har varit misskötsam eller dömts för brott behöver handelstillståndet inte återkallas om föreståndaren byts ut.

Polisorganisationen förfogar själv över en stor del av de uppgifter som kan vara av betydelse i ett vapenärende, som uppgifter om brott och om omhändertaganden enligt LOB. I vapenförfattningarna och i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd saknas emellertid bestämmelser eller rekommendationer om rutiner för rapportering mellan polismyndigheterna.

För att tillgodose polismyndigheternas behov av information om omständigheter som kan ha betydelse för prövningen av ett vapenärende har domstolarna enligt 17 kap. 3 § vapenförordningen ålagts en viss underrättelseskyldighet. En domstol som har funnit någon skyldig till brott mot vapenförfattningarna eller till något annat brott vid vilket skjutvapen har använts skall

skicka en kopia av domen eller beslutet till polismyndigheten i den dömdes folkbokföringsort. Den högre rätt som har avgjort ett mål där en sådan dom har meddelats har motsvarande undermåttelseskyldighet. Om den dömda bedriver handel med skjutvapen eller ammunition, ingår i styrelsen för en sammanslutning som får innehålla egna skjutvapen eller företräder huvudman för museum skall underrättelse också sändas till polismyndigheten i den ort där rörelsen bedrivs, styrelsen har sitt säte eller museet är beläget.

Mycket av den information om enskilda som enligt vapenförfattningarna och de allmänna råden behövs för prövningen återfinns inom sjukvården, hos de sociala myndigheterna eller hos kriminalvården. Enligt 7 kap. 1 och 4 §§ sekretesslagen (1980:100) råder det emellertid både inom sjukvården och inom socialtjänsten sekretess för uppgifter om enskildas personliga förhållanden. Sekretessen gäller om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom lider men. Den sekretessen kan enligt 1 kap. 5 § sekretesslagen brytas om det kan anses vara nödvändigt för den sociala myndighetens egen verksamhet att lämna ut en uppgift. Någon skyldighet för socialnämnden att självant eller på begäran upplysa polisen om att en klient t.ex. har missbruksproblem eller att lämna yttrande i ett vapenärende föreligger emellertid inte. Däremot kan länsstyrelsen vid handläggning av en ansökan om körkortstillstånd enligt 3 kap. 8 § körkortsförordningen (1998:980) begära in yttrande av polismyndighet, lokal kriminalvårdsmyndighet, socialnämnd eller annan myndighet som bedöms kunna lämna upplysningar av betydelse för ärendet. Ett sådant yttrande skall innehålla en redogörelse för de omständigheter som har betydelse för att bedöma sökandens lämplighet som innehavare av körkort.

Enligt 7 kap. 21 § sekretesslagen gäller inom kriminalvården sekretess för uppgifter om enskilds personliga förhållanden om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men eller att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. Enligt 5 kap 9 § för-

ordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder skall en lokal kriminalvårdsmyndighet efter samråd med övervakaren yttra sig om den dömdes förhållanden under övervakningstiden bl.a. när det begärs av en polisstyrelse och yttrandet behövs som underlag för prövning av ett ärende som handläggs av polismyndigheten.

Om en person som vårdas för en psykisk störning bedöms vara olämplig att inneha skjutvapen, skall enligt 6 kap. 6 § vapenlagen den läkare som är ansvarig för den psykiatriska vården omedelbart anmäla detta förhållande till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd. Frågan om anmälningsplikt för läkare och socialnämnder om förhållanden som kan vara av betydelse för en persons vapeninnehav har behandlats i avsnitt 7.

Rikspolisstyrelsens förslag

Rikspolisstyrelsen har uppmärksammat att sekretessreglerna hindrar polismyndigheterna att göra fullständiga lämplighetsprövningar i vapenärenden trots att personlig lämplighet är en grundläggande förutsättning för vapeninnehav. Styrelsen har därför föreslagit att polismyndigheterna för sin tillståndsprövning bör få rätt att hämta in uppgifter om relevanta förhållanden från socialnämnder, frivårdsmyndigheter och sjukvårdsinrättningar.

Överväganden och förslag

1995 års vapenutredning konstaterade att den viktigaste informationen om förhållanden om omständigheter som har betydelse för en persons vapentillstånd finns hos polismyndigheterna själva och hos läkare som behandlar personer med psykiska störningar. Utredningen diskuterade om socialtjänsten skulle åläggas att anmäla personer som kunde vara olämpliga som vapeninnehavare men ansåg att den utökade anmälningsplikten för läkare till-

godosåg tillståndsenheternas informationsbehov på ett tillfredsställande sätt.

Justitieombudsmannen och Socialstyrelsen anförde i sina remissyttranden över betänkandet att de sociala myndigheternas kännedom om klienterna avsåg förhållanden som inte omfattades av läkarnas anmälningsplikt. Justitieombudsmannen hänvisade också till att, enligt körkortslagens då gällande lydelse, länsstyrelsen i ett körkortsärende kunde höra socialnämnden om en persons nykterhetsförhållanden. Både Justitieombudsmannen och Socialstyrelsen förordade att frågan om anmälningsskyldighet för sociala myndigheter borde utredas och analyseras mer uttömmande (se också avsnitt 7).

Missbruk, demenssjukdomar och vissa andra tillstånd eller funktionshinder kan, som har utvecklats i avsnitt 7, i lika hög grad som psykiska störningar göra en person olämplig att hantera vapen. Som redan har nämnts måste en riskbedömning beakta att missbruk eller demens inte bara kan medföra att innehavaren själv missbrukar vapnet eller använder det på ett brottsligt, osäkert eller oskickligt sätt. Sådana och liknande tillstånd kan också göra innehavaren oförmögen att hålla reda på vapnet och hindra att det blir stulet eller missbrukas av någon annan. Det är sannolikt att en betydande del av det stora antal dödsbovapen som saknas varje år kan förklaras med att den avlidne under tiden närmast före dödsfallet inte har kunnat freda sin egendom eller haft förmåga att iaktta säkerhetsföreskrifterna.

Det är inte ovanligt att missbruk, demenssjukdomar och liknande förhållanden uppmärksammas i socialtjänstens eller frivårdens klientkontakter innan de kommer till sjukvårdens kännedom. Med undantag för vissa fall av mer påtagliga missbruksproblem noteras sådana sjukdomar eller funktionsstörningar vanligen inte heller av polisen om de inte blir uppenbara i samband med brott. Även om anmälningsskyldigheten för läkare utvidgas enligt förslaget i avsnitt 7 och fullgörs bättre än idag kommer socialtjänsten och frivården ibland att känna till förhållanden av betydelse för ett vapenärende innan sjukvården gör det.

Hänsyn till den enskildes integritet motiverar ett starkt sekretesskydd för uppgifter om missbruk, psykiska störningar och andra hälsoproblem. Av samma skäl som t.ex. länsstyrelsen får begära in socialnämndens yttrande om en persons nykterhet för prövningen av ett körkortsärende bör emellertid integritetsintresset få vika för intresset att hindra missbruk av eller slarv med skjutvapen. Den omständigheten att polismyndigheten vanligen inte kan få tag på dessa uppgifter på något annat sätt talar därför mycket starkt för att polisen i ett vapenärende skall få rätt att inhämta yttranden från socialtjänsten, kriminalvården och sjukvården. Frågan om socialnämnden dessutom skall åläggas en anmälningsskyldighet liknande den som gäller för läkare har behandlats i avsnitt 7.

Kopplingen till bostadsorten gör att det oftast står klart vilken socialnämnd som kan ha uppgifter att lämna om en person. Om en person är aktuell hos en lokal kriminalvårdsmyndighet finns samtliga uppgifter om honom eller henne hos den myndigheten, i annat fall finns uppgifterna hos Kriminalvårdsstyrelsen. Inom sjukvården kan däremot ett stort antal vårdgivare ha behandlat eller på annat sätt ha kännedom om en person. För att en polismyndighet, som Rikspolisstyrelsen har föreslagit, skall kunna begära ett yttrande från en sjukhus eller annan sjukvårdsinrättning måste myndigheten ha grundad anledning att tro att den sökande har behandlats där. Det framstår därför som osäkert om en sådan uppgiftsskyldighet kommer att användas mer än undantagsvis. Med hänsyn till att det kan finnas uppgifter av stor vikt för prövningen som av ett eller annat skäl inte har anmälts av den behandlande läkaren bör det dock skapas en möjlighet för polisen att inhämta yttranden även från sjukvården.

Polismyndigheten skall således för sin tillståndsprövning och när omprövning aktualiseras hämta in uppgifter om relevanta förhållanden från socialnämnd och lokal kriminalvårdsmyndighet. Detsamma skall gälla vid prövning av ansökan om sådant lämplighetsbevis som behandlas i avsnitt 6. Regler om detta bör införas i vapenförordningen. Om det finns särskilda skäl får

polismyndigheten också inhämta uppgifter från en sjukvårdsinrättning där den sökande har vårdats.

En stor del av de uppgifter som bör tillmätas betydelse i ett vapenärende finns hos polismyndigheterna själva eller hos någon annan myndighet inom rättsväsendet. Det är angeläget att det skapas garantier för att sådan information om förhållanden som kan medföra att ett vapentillstånd inte skall beviljas eller att ett befintligt tillstånd återkallas verkligen når den myndighet som skall besluta i ärendet. För att säkerställa att relevant information når tillståndsmyndigheterna bör reglerna i 17 kap. 3 § vapenförordningen om underrättelseskyldighet för domstolar utvidgas till att avse alla brott som beaktas i vapenärenden (jfr. RPSFS 2002:9, FAP 551:3). Underrättelseskyldigheten bör också omfatta domar om vård enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, överlämnande till vård enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård eller enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Det är också nödvändigt att rapporteringsrutinerna inom polisen garanterar att information som en myndighet förfogar över och som kan vara av betydelse för prövningen av ett vapentillstånd når den myndighet som ansvarar för tillståndet. Det är lämpligast att Rikspolisstyrelsen genom föreskrifter anger vilka uppgifter som skall vidarebefordras inom polisväsendet och hur det skall ske. Styrelsen bör också tillsammans med Domstolsverket utarbeta rutiner för domstolarnas underrättelseskyldighet.

9 Underrättelse till Försvarsmakten i vissa fall

Förslag: Polismyndigheterna skall underrätta Försvarsmakten när myndigheten får kännedom om omständigheter som kan medföra att en hemvärnsman skall anses olämplig att inneha skjutvapen.

Gällande rätt

Innehav av hemvärnsvapen eller andra militära vapen omfattas inte av vapenlagstiftningen med undantag för reglerna om vapenregister (jfr. 1 kap. 8 § vapenlagen). Det lokala register över tillståndspliktiga vapeninnehav som varje polismyndighet skall föra enligt 2 kap. 17 § vapenlagen skall dessutom innehålla uppgifter om de hemvärnsmän i distriktet som har tilldelats skjutvapen av Försvarsmakten för förvaring i bostaden. Det är däremot inte tillåtet att föra in uppgifter om vilka vapen en hemvärnsman har tilldelats i vapenregistret.

Också i Rikspolisstyrelsens centrala vapeninnehavarregister finns uppgifter om sådana hemvärnsmän. Det får dock inte framgå av vapeninnehavarregistret att en viss person som förekommer i registret är hemvärnsman.

Rikspolisstyrelsens förslag

Eftersom hemvärnsmännen är registrerade som vapeninnehavare kommer polismyndigheten att uppmärksamma om en hem-

värnsman misstänks för ett brott som kan ge anledning att ifrågasätta det fortsatta vapeninnehavet. Syftet med att polismyndigheterna underrättas om vissa brott som en vapeninnehavare begår är att sådan brottslighet kan vara ett skäl för polismyndigheten att ompröva vapentillståndet. Också en hemvärnsman som gör sig skyldig till motsvarande slag av brottslighet kan naturligtvis ifrågasättas som vapeninnehavare. På grund av sekretessreglerna anser Rikspolisstyrelsen emellertid att det är tveksamt om polisen kan upplysa Försvarsmakten om att en hemvärnsman är föremål för sådana brottsmisstankar (jfr. 9 kap. 17 § sekretesslagen). Rikspolisstyrelsen föreslår därför att det införs regler som innebär att polismyndigheten skall vara skyldig att underrätta Försvarsmakten när en hemvärnsman misstänks för ett brott som bör leda till att hans rätt att ha vapen omprövas.

Överväganden och förslag

Hemvärnsmännens vapeninnehav regleras inte av vapenlagen. Det är emellertid uppenbart att samma grundläggande krav på personlig lämplighet bör ställas på alla som skall betros med att inneha skjutvapen. Sådana omständigheter som kan medföra att en civilpersons vapeninnehav sätts i fråga bör därför normalt sett föranleda en omprövning av vapeninnehavet även när det är fråga om en hemvärnsman.

Det är Försvarsmakten som har ansvar för hemvärnsmännens vapeninnehav. I många fall får emellertid polismyndigheterna viktig information i samband med t.ex. utredningar om brott eller om tillstånd att inneha civila vapen som inte automatiskt kommer Försvarsmakten till handa. Om en polismyndighet i samband med t.ex. en brottsutredning eller ett vapenärende får kännedom om något som enligt myndighetens bedömning bör leda till att en hemvärnsmans vapeninnehav omprövas, bör myndigheten informera Försvarsmakten. Informationsplikten bör således inte bara omfatta brottsmisstankar eller fällande domar. Polismyndigheten bör också informera Försvarsmakten när en läkare gör anmälning enligt 6 kap. 6 § vapenlagen (se avsnitt 7)

eller när polisen från annat håll, t.ex. socialtjänsten, får uppgifter som medför att en hemvärnsmans vapeninnehav kan sättas i fråga. Det bör därför införas en ny bestämmelse i vapenlagen om att polismyndigheten är skyldig att underrätta Försvarsmakten när något inträffar eller blir känt för polisen som medför att en hemvärnsman kan anses olämplig att inneha vapen.

10 Anmälningssplikt för kronofogdemyndigheter och konkursförvaltare

Förslag: En kronofogdemyndighet som tar ett skjutvapen i mät skall anmäla till polismyndigheten på orten att vapnet är utmätt och var det förvaras. Detsamma gäller konkursförvaltare när ett skjutvapen ingår i ett konkursbo.

Gällande rätt

Skjutvapen som ingår i ett konkursbo får enligt 8 kap. 1 § vapenlagen utan särskilt tillstånd innehas av den som har tagit hand om boet till dess egendomen har överlåtits till någon annan som har rätt att inneha den eller konkursen har avslutats. Enligt 11 kap. 1 § vapenförordningen skall den som har vård om konkursboet inom tre månader från beslutet om egendomsavträde skriftligen anmäla till polismyndigheten att skjutvapen ingår bland tillgångarna i boet. Det finns däremot inga regler om någon motsvarande anmälningssplikt för en kronofogdemyndighet som utmäter ett skjutvapen.

Rikspolisstyrelsens förslag

Rikspolisstyrelsen har anfört att det av framför allt polisoperativa skäl är viktigt att varje polismyndighet känner till var det finns skjutvapen inom myndighetens område. Om ett vapen förvaras på en annan plats än den där vapeninnehavaren är folk-

bokförd skall vapenregistret innehålla uppgifter om var vapnet förvaras.

Enligt Rikspolisstyrelsen blir det allt vanligare att skjutvapen utmäts av kronofogden eller ingår i ett konkursbo. Det händer också relativt ofta att sådana vapen senare säljs vidare av kronofogdemyndigheten. Vid sådana försäljningar förekommer det att myndigheten också uppges vara överlåtare när köparen ansöker om vapenlicens. I sådana fall uppstår en risk för att den ursprungliga tillståndshavaren fortsätter att vara registrerad som innehavare av vapnet. En felaktig registrering av det slaget kan leda till bekymmer för den tidigare innehavaren eller för dödsbodelägarna, om de långt senare skall förklara var vapnet har tagit vägen. Motsvarande problem kan enligt Rikspolisstyrelsen uppstå när vapen ingår i och säljs av ett konkursbo.

Överväganden och förslag

Det är, som Rikspolisstyrelsen har påpekat, nödvändigt att polismyndigheten, som har ansvaret för ordning och säkerhet i sitt distrikt, har kännedom om de platser i distriktet där skjutvapen förvaras. För att vapenregistren skall fungera på det sätt som lagstiftaren har avsett är det också av stor vikt att det av registren entydigt och utan fördröjning framgår när ett vapen byter ägare, liksom när det förvaras på annan plats än den där ägaren är bosatt.

De gällande reglerna föreskriver inte någon anmälningsskyldighet när ett skjutvapen tas i mät av en kronofogdemyndighet. Det kan också ifrågasättas om den anmälningsskyldighet som redan nu i och för sig gäller för en konkursförvaltare när det finns ett skjutvapen i konkursboet är tillräcklig med hänsyn till den tid som kan passera innan anmälan skall göras. Det bör därför införas regler om anmälningsskyldighet för kronofogdemyndigheter och konkursförvaltare i enlighet med Rikspolisstyrelsens förslag. Reglerna bör utformas efter mönster av dödsboregeln i 11 kap. 1 § vapenförordningen.

11 Klassificering av effektbegränsade vapen

Bedömning och förslag: Frågan om ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen skall vara tillståndspliktigt skall även i fortsättningen bedömas med hänsyn till den utskjutna projektilens anslagsenergi. Dessa regler skall utvidgas till att också omfatta vapen med andra men jämförbara utskjutningsmedel.

Ett paintballvapen skall liksom tidigare anses ha en begränsad effekt om det är konstruerat för att laddas med färgampuller med en diameter på minst 16 mm.

Bemyndigandet i 11 kap. 1 b § vapenlagen ändras så att även harpunvapen kan klassificeras som effektbegränsade i vapenförordningen.

Eftersom den anslagsenergi som kan uppnås med vapen som enligt dagens bestämmelser anses effektbegränsade kan orsaka allvarliga skador bör frågan om vilken energigräns som skall gälla utredas vidare.

Gällande rätt

Den som har fyllt 18 år behöver enligt 2 kap. 1 § vapenlagen inte tillstånd för att köpa eller inneha ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen med begränsad effekt. Enligt 1 kap 2 § första stycket vapenförordningen skall ett vapen av det angivna slaget anses ha begränsad effekt om en projektil från vapnet fyra meter från pipans mynning har en anslagsenergi som är mindre än tio joule.

Ett hel- eller halvautomatiskt kolsyre-, luft- eller fjädervapen skall enligt andra stycket i samma paragraf anses ha begränsad

effekt om varje projektil från vapnet har en anslagsenergi som är mindre än tre joule fyra meter från pipans mynning.

Enligt 2 kap. 1 § vapenlagen behövs det tillstånd för att inneha sådana kolsyre-, luft- eller fjädervapen som inte är effektbegränsade. En enskild person får enligt 2 kap. 3 § fjärde punkten vapenlagen meddelas sådant tillstånd endast om han eller hon uppfyller det allmänna kravet på att behöva vapnet för ett godtagbart ändamål. Vidare skall det enligt femte punkten samma lagrum skäligen kunna antas att vapnet inte kommer att missbrukas. Enligt sjätte punkten, slutligen, krävs det att vapnet är lämpat för det ändamål som tillståndet skall avse.

Den som söker tillstånd för icke effektbegränsade kolsyre-, luft- och fjädervapen omfattas däremot inte av kravet i 2 kap. 3 § vapenförordningen att sökanden skall ha fyllt 18 år och vara aktiv medlem i en skytteförening eller motsvarande organisation (se vidare avsnitt 12).

Enligt 11 kap 1 § b) vapenlagen får regeringen meddela föreskrifter om att anslagsenergin eller utgångshastigheten hos en projektil från ett skjutvapen skall understiga ett visst värde för att vapnet skall anses vara effektbegränsat. Det finns emellertid inget bemyndigande att föreskriva att ett vapen som är konstruerat på ett visst sätt skall anses vara effektbegränsat.

Rikspolisstyrelsens förslag

Rikspolisstyrelsen har föreslagit att reglerna för fjäder-, luft- och kolsyrevapen skall ändras så att kalibermåttet blir avgörande för vad som skall anses vara ett effektbegränsat vapen i stället för det effektmått som gäller idag. Vapen med en kaliber upp till 4,5 mm skall enligt förslaget anses effektbegränsade. Kalibermåttet är enligt styrelsen enkelt, enhetligt och stabilt och den föreslagna förändringen skulle därför göra det möjligt att klassificera de skjutvapen som saluförs i landet med utgångspunkt i deras farlighet på ett enklare och pålitligare sätt.

Rikspolisstyrelsen har anfört följande. Styrelsen fick år 1974 ett bemyndigande att avgöra vilka vapen som enligt de då gäl-

lande reglerna skulle hänföras till kategorin ”effektbegränsade vapen”. SKL upprättade efter provskjutningar en förteckning över effektbegränsade och icke effektbegränsade vapentyper. Sedan 1992 är det emellertid enligt vapenlagen det enskilda vapnets prestanda som är avgörande för om vapnet är effektbegränsat eller inte. Det åligger därför vapenhandlaren och den enskilde innehavaren att känna till om vapnet är tillståndspliktigt. Den ordningen har inte fungerat i praktiken utan polis, tull, importörer m.fl. har utgått från de typvapen som har provskjutits av SKL. Prestationsmått har emellertid av praktiska skäl bara kunnat mätas på enstaka provvapen och det kan förekomma betydande variationer mellan olika exemplar av samma sorts vapen. Prestations- eller effektmåttet kan dessutom variera över tid. Ett vapen som har provskjutits och ansetts vara effektbegränsat kan också manipuleras av innehavaren så att det blir tillståndspliktigt.

Det sagda innebär att det idag sannolikt förekommer att tillståndspliktiga vapen innehas utan tillstånd och vice versa. Eftersom det är ett brott att inneha tillståndspliktiga vapen utan tillstånd bör tillståndsplikten utgå från ett mått som den enskilde kan kontrollera. Det nuvarande sättet att klassificera dessa vapen efter deras prestanda eller effekt leder emellertid till att det finns vapen som borde vara tillståndspliktiga på grund av sin farlighet men som säljs, innehas och förvaras som om de vore ofarliga.

Rikspolisstyrelsen har också påpekat att det idag finns föreskrifter i 1 kap. 2 § vapenförordningen som reglerar under vilka förutsättningar kolsyre-, luft- och fjädervapen skall anses ha begränsad effekt, men att det saknas sådana föreskrifter för harpunvapen. Styrelsen har därför föreslagit en ändring av bemyndigandet i 11 kap. 1 b § vapenlagen så att även harpunvapen kan definieras i vapenförordningen. En sådan ändring behövs eftersom det med den nuvarande lydelsen av bemyndigandet inte är möjligt att i vapenförordningen införa en definition som utgår från vapnets konstruktion.

Slutligen har styrelsen föreslagit att de särskilda reglerna om effektbegränsade vapen inte bara skall tillämpas på fjäder-, luft-

eller kolsyrevapen utan också på vapen där projektilen drivs med andra, liknande utskjutningsmedel.

Överväganden och förslag

De nuvarande klassificeringsreglerna för effektbegränsade vapen trädde i kraft år 1992. Dessförinnan gällde från år 1974 att den som hade fyllt 18 år bara behövde tillstånd för sådana luft- och fjädervapen där projektilens utgångshastighet var högre än 200 meter per sekund. Fram till år 1974 gällde uteslutande ett arton-årskrav för dessa vapentyper och det förekom således inga som helst begränsningar som var hänförliga till vapnets konstruktion eller prestanda. För kolsyrevapen rådde däremot utan undantag licensplikt fram till dess att de nu gällande reglerna trädde i kraft i januari 1992.

För att på ett tillfredsställande sätt kunna bedöma och värdera de olägenheter som följer av dagens regler måste problemen ställas i relation till antalet kolsyre-, luft- och fjädervapen i landet. En sådan bedömning behövs också för att med någon säkerhet kunna beräkna vilka effekter olika förändringsalternativ skulle få för de berörda aktörerna.

Det är emellertid inte så lätt att uppskatta antalet befintliga vapen av det nu aktuella slaget. Som har nämnts i det föregående var tillståndskraven till och med år 1991 och framför allt före år 1974 betydligt mindre restriktiva än dagens. Det innebär att det under åren har importerats, tillverkats och sålts ett mycket stort antal luft- och fjädervapen med en anslagsenergi som är 10 joule eller högre och även sådana med en kaliber som överstiger 4,5 mm.

Att dessa skjutvapen har kunnat importeras, tillverkas, säljas och innehållas utan tillstånd medför också att det helt saknas säkra uppgifter om hur många sådana vapen som finns i landet idag. Allt tyder emellertid på att det rör sig om ett mycket stort antal. Eftersom äldre regler var mindre begränsande än dagens och de berörda vapentyperna på grund av sin konstruktion och användning har en lång livstid skulle med all säkerhet en stor andel av

dessa vapen definieras som icke effektbegränsade med dagens regler. Det torde också bland dem finnas många som har en högre kaliber än den som enligt Rikspolisstyrelsens förslag skall gälla som gräns för tillståndskravet.

Enligt vissa beräkningar, som utgår från vad som är känt om tillverkning och import av vanliga märken, kan antalet luftvapen med en större kaliber än 4,5 mm som har köpts och innehas utan licens antas uppgå till mellan 75 000 och 100 000. Det torde också finnas ett betydande antal vapen med större anslagsenergi än den som utgör gräns för tillståndsfrihet enligt dagens regler. Därtill kommer naturligtvis en mängd vapen som ryms såväl inom dagens effektbegränsning som inom den nu föreslagna kalibergränsen.

En självklar utgångspunkt för regleringen är att det finns skäl att undanta vissa mindre farliga vapen från licenstvång och från de mycket stränga regler om förvaring, transport m.m. som gäller för de farliga vapnen. Det måste därför fastställas en farlighetsgräns. Över den gränsen skall det strikta regelverket råda, medan det krävs mindre ingripande regler för att ha och använda sådana vapen som inte når upp till gränsen.

Det är uppenbart att det kan finnas anledning att tillmäta vapnets konstruktion betydelse för hur gränsen för tillståndsplikt skall definieras i författningstexten. Det framgår bl.a. av den särregel som nu gäller för paintballvapen. Var gränsen för tillståndsplikt skall dras för ett vapen med en viss konstruktion måste bestämmas med utgångspunkt i vapnets farlighet. Det bör vidare inte göras någon skillnad mellan olika slag av utskjutningsmedel eller utskjutningsmekanismer om det inte motiveras av en skillnad i farlighetsgrad. Enligt dagens regler kan bara kolsyre-, luft- och fjädervapen klassificeras som effektbegränsade, trots att det numera finns vapen med andra men helt jämförbara utskjutningsmekanismer som rimligen bör omfattas av samma regler. Reglerna bör alltså så långt det är möjligt vara neutrala i förhållande till vapenkonstruktionen och till det utskjutningsmedel som används.

Det är också önskvärt att klassificeringen utgår från ett mått som är lätt att mäta, stabilt över tid och svårt att manipulera. Ett kalibermått svarar, som Rikspolisstyrelsen påpekat, bättre än effektmåttet mot de kraven. Det säger sig självt att flertalet ägare till luftgevär och liknande vapen saknar möjlighet att själva mäta vapnets anslagsenergi med någon rimlig grad av säkerhet. Inte heller har polismyndigheterna vare sig kapacitet eller utrustning för att avgöra om ett enskilt vapen kräver tillstånd eller inte. Det är inte praktiskt och ekonomiskt genomförbart att ålägga t.ex. SKL eller Tullverket att klassificera olika slags vapen som tillståndspliktiga eller tillståndsfria med utgångspunkt i anslagsenergin. Varje sådan klassificering är också behäftad med den svagheten att vapnets prestanda kan förändras med tiden och genom åtgärder av ägaren. Det kan alltså finnas både praktiska och principiella skäl för den ändring som Rikspolisstyrelsen har föreslagit.

Vad som talar emot den föreslagna förändringen av de gällande reglerna är framför allt den omständigheten att det ju är effekten, alltså den utskjutna projektilens anslagsenergi, som faktiskt bestämmer om ett skjutvapen är farligt eller inte. Effektmåttet är ett direkt mått på ett skjutvapens farlighet medan kalibermåttet bara är ett indirekt sådant mått. För att ett visst kalibermått skall kunna godtas krävs det därför att det är övertygande utrett att skjutvapen med denna kaliber inte är farliga eller att de åtminstone inte är farligare än de vapen som idag klassificeras som effektbegränsade.

Det var 1987 års vapenutredning som föreslog att anslagsenergin skulle användas för att bestämma gränsen mellan tillståndspliktiga och tillståndsfria vapen. Utredningen konstaterade att vapen med grövre kaliber hade ökat, att det förekom vapen med en kaliber uppemot 9 mm och att ett sådant vapen kunde utveckla en betydande anslagsenergi vid väsentligt lägre utgångshastigheter än 200 meter per sekund. Utredningen ansåg att anslagsenergin var det mest ändamålsenliga måttet för att bedöma ett vapens farlighet. För att fastställa var gränsen för licensplikt borde gå återopade utredningen bl.a. undersökningar som visade

att en projektil vid en anslagsenergi på 10 joule slår igenom skallbenet på en människa (Karl Sellier, Schusswaffen und Schusswirkungen I, Lybeck 1977). Den gränsen, som bekräftades även av svenska undersökningar, kunde enligt utredningen mot bakgrund av gjorda iakttagelser och undersökningar väl motiveras (SOU 1989:44 s. 110).

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har yttrat sig över Rikspolisstyrelsens förslag att luftvapen och liknande vapen skall vara tillståndsfria om de har en kaliber på högst 4,5 mm och anført följande. Redan projektiler från vapen som idag klassificeras som effektbegränsade kan ha en inträngningsförmåga i mänsklig vävnad som medför risk för allvarlig skada på inre livsviktiga organ. En gräns för tillståndskrav som baseras enbart på det föreslagna kalibermåttet kommer att öka den risken. Den maximala anslagsenergin för den aktuella typen av vapen torde med standardammunition i kaliber 4,5 mm i praktiken begränsa sig till 30–40 joule, vilket motsvarar en tredjedel till hälften av de minsta vanligen förekommande krutvapenkalibrarna. I experiment har 4,5 mm diabolokulor trängt in 11 cm i muskulatur vid en anslagshastighet på 125 m/s, alltså långt under den gällande energigränsen på 10 joule. Vid skjutförsök med 4,5 mm rundkula och en mynningshastighet på 225 m/s (något högre än den nu gällande energigränsen) uppstod i ett fall en lungskada, i ett annat penetrerades hjärtat helt.

Yttrandet innebär sammanfattningsvis att den föreslagna kalibergränsen kan medföra att vapen med en tre gånger så stor anslagsenergi som dagens effektbegränsade vapen blir tillståndsfria. FOI framhåller också att redan dessa, idag tillåtna, anslagsenergier kan leda till svåra skador på människor, vilket ju också framgår av de studier som återopades av 1987 års vapenutredning.

SKL har uppgivit att det är förhållandevis få kolsyre-, luft- eller fjädervapen med kaliber 4,5 mm som är tillståndspliktiga. Redan en översiktlig genomgång av kataloger från svenska handlare visar emellertid att det finns åtskilliga exempel på luftvapen med denna kaliber där anslagsenergin anges till 25 – 30 joule och till och med högre än så.

Frågan är om en övergång till det föreslagna kalibermåttet skulle öka risken för personskador eller för att luftvapen och liknande vapen används för brott. I de flesta för SKL kända fall där luftvapen har använts i samband med våldsbrott rör det sig om billiga, effektbegränsade vapen. De inblandade personerna är enligt myndigheten oftast ungdomar under 18 år, som måste ha tillstånd för dessa vapen. Som framgår av den tidigare redovisningen finns det redan tiotusentals vapen med högre anslagsenergi än dagens regler tillåter och med grövre kaliber än som skall tillåtas enligt förslaget. Dessa vapen innehas utan tillstånd på grund av de regler som gällde när de anskaffades och de övergångsregler som gäller för senare författningsändringar. Mot den bakgrunden skulle SKL:s uppgift att sådana vapen är ovanliga i samband med brott kunna leda till slutsatsen att risken är liten för att personskador eller brottslighet skall öka på grund av en övergång till ett kalibermått.

Att de befintliga icke effektbegränsade vapnen inte orsakar några större problem med brottslighet eller personskador kan emellertid inte omedelbart tas till intäkt för att det är riskfritt att nu låta sådana vapen saluföras i vapenhandeln utan tillstånd. Med de befintliga vapnen torde det i många fall vara så att innehavarna inte känner till att de har en större effekt än enligt dagens normer. Dessa vapen omsätts inte heller i någon större utsträckning. Det finns alltså inte någon välfungerande marknad där äldre icke effektbegränsade vapen säljs fritt.

De moderna luftvapnen marknadsförs däremot i stor utsträckning över nätet, med bilder och tekniska beskrivningar och med försäljning via postorder. Om det skulle bli möjligt att på det sättet utan tillstånd köpa vapen med en deklarerad effekt som är dubbelt eller tredubbelt så hög som dagens regler tillåter måste risken för ökade personskador och ökad brottsanvändning anses betydande.

Rikspolisstyrelsen har motiverat sitt förslag med att det finns tillståndspliktiga vapen som innehas som tillståndsfria på grund av att ägaren saknar tillräcklig kunskap om vapnens egenskaper, eller att ägaren har förändrat dessa egenskaper. Såvitt framgår av

de uppgifter som SKL har lämnat i ärendet förefaller emellertid dessa vapeninnehav i praktiken inte leda till några stora problem.

Den omständigheten att den som köper ett nytt vapen måste förlita sig på tillverkarens och säljarens uppgifter om vapnets egenskaper avviker inte heller från vad som gäller i många andra sammanhang. De skärpta regler som enligt förslaget i avsnitt 3.3 skall införas för den som handlar med effektbegränsade vapen kommer också att underlätta polismyndigheternas kontroll av att de varor som säljs verkligen är tillståndsfria.

De fördelar som skulle kunna vinnas med det enklare och stabilare kalibermåttet kan sammantagna inte anses uppväga den ökade risken för allvarliga personskador och för att farliga luftvapen kommer till brottslig användning. Förslaget att införa en kalibergräns för tillståndsplikten bör därför inte genomföras. Med hänsyn till vad som har framkommit genom bl.a. FOI:s utredning om risken för allvarliga skador av projektiler med den anslagsenergi som nu är tillåten för effektbegränsade vapen bör emellertid den nu gällande gränsen för när ett vapen skall anses som effektbegränsat ses över. Ett uppdrag om en sådan översyn bör lämnas till SKL.

Redan nu bör emellertid reglerna om effektbegränsade vapen ändras så att de inte bara kan tillämpas på kolsyre-, luft- eller fjäder vapen utan också på vapen där projektilen drivs med andra, liknande utskjutningsmedel.

Som Rikspolisstyrelsen har påpekat finns det idag inga föreskrifter som reglerar under vilka förutsättningar ett harpunvapen skall anses ha begränsad effekt och således vara tillståndsfritt. Bemyndigandet i 11 kap. 1 b § vapenlagen bör därför ändras så att även harpunvapen kan klassificeras som effektbegränsade i vapenförordningen. Bemyndigandet bör formuleras så att det blir möjligt att i vapenförordningen införa en definition som utgår från vapnets konstruktion.

12 Krav på viss ålder och på medlemskap i en skytteförening för tillstånd att inneha vissa vapen som inte är effektbegränsade

Förslag: Undantagen i 2 kap. 3 § vapenförordningen för kolsyre-, luft- eller fjädervapen när det gäller kraven för innehavstillstånd för målskyttevapen tas bort.

Gällande rätt

Enligt 2 kap. 1 § vapenlagen krävs det tillstånd för att inneha sådana kolsyre-, luft- och fjädervapen som inte är effektbegränsade.

För att få tillstånd till innehav av andra målskyttevapen krävs det enligt 2 kap. 3 § vapenförordningen att sökanden är hemvärnsman eller aktiv medlem i en skytteförening eller motsvarande organisation. Den som inte har fyllt 18 år skall ha intyg från organisationens styrelse om skjutskicklighet och personlig lämplighet. Gäller det enhandsvapen skall sökanden vara medlem i en skytteförening eller motsvarande organisation och ha visat prov på särskild skjutskicklighet. I ärenden om enhandsvapen krävs det också särskilda skäl för undantag från 18-årskravet. För tillstånd att inneha kulsprutepistol eller något annat helautomatiskt vapen är kraven ännu högre.

För tillstånd till innehav av kolsyre-, luft- och fjädervapen uppställs dock vare sig något ålderskrav eller krav på föreningsmedlemskap.

Rikspolisstyrelsens förslag

Rikspolisstyrelsen har anfört att den tekniska utvecklingen av kolsyre-, luft- och fjädervapen har medfört att sådana vapen idag har helt andra prestanda än när de nu gällande bestämmelserna om tillståndskraven infördes. De vapen med sådana utskjutningsmekanismer som inte definieras som effektbegränsade är nu många gånger lika kraftfulla som krutvapen i kaliber 22 och har alltså lika stora skadeverkningar som dessa. Rikspolisstyrelsen föreslår därför att 2 kap. 3 § 4 vapenförordningen ändras så att ett krav på aktivt medlemskap i en skyttesammanslutning skall gälla även för sådana vapen.

Överväganden och förslag

Såväl ålderskravet som kravet på aktivt medlemskap i en skytteförening för tillstånd att inneha vapen för målskytte syftar till att säkerställa att den sökande har tillräcklig förmåga att hantera vapen och ett varaktigt seriöst intresse för sporten. Att icke effektbegränsade kolsyre-, luft- och fjädervapen har undantagits från alla krav på ålder, föreningsmedlemskap och skjutskicklighet torde, som Rikspolisstyrelsen säger, bero på att de har uppfattats som mindre farliga.

Som styrelsen har påpekat har dessa vapen numera utvecklats och uppnår i vissa fall effekter som motsvarar de finkalibriga krutvapnen. Det saknas därmed skäl för att göra undantag för dem när det gäller tillståndskraven. Förslagen i avsnitt 11 att reglerna om effektbegränsning skall gälla även andra vapen med liknande utskjutningsmekanismer påverkar inte den bedömningen. Bestämmelserna om tillstånd till innehav av icke effektbegränsade målskjutningsvapen skall därför ändras på det sättet att samma krav skall gälla oavsett vilket utskjutningsmedel ett vapen är konstruerat för.

De skärpta kraven för kolsyre-, luft- och fjädervapen skall dock inte gälla retroaktivt. Den som redan har ett icke effektbegränsat kolsyre-, luft- eller fjädervapen när förordningsändringen

träder i kraft berörs alltså inte av ändringen när det gäller detta vapen.

13 Regler om vapenattrapper samt om soft air guns och andra effektbegränsade vapen som liknar farliga vapen

Bedömning och förslag: Det införs inte några ytterligare begränsningar i rätten att inneha vapenattrapper, soft air guns eller andra effektbegränsade vapen som liknar farliga vapen. Utöver förslaget i avsnitt 3.1 om skärpta regler för den som handlar med effektbegränsade vapen införs inte några hinder mot att saluföra sådana skjutvapen eller föremål. Det föreskrivs inte heller att imiterande vapen eller vapenattrapper skall vara färglagda eller märkta med avvikande färg eller på annat sätt utformade så att de skiljer sig från farliga skjutvapen. Däremot skall effektbegränsade skjutvapen på förpackningen, i bruksanvisningen eller på liknande plats försees med en text som varnar för de risker som följer av vid oförsiktig användning eller förvaring.

Gällande rätt

I vapenförfattningarna finns det idag inte några särskilda regler om vapenattrapper, vapenliknande föremål eller effektbegränsade vapen som har utformats för att likna farliga vapen. Frågan om en lagstiftning om vapenattrapper m.m. har emellertid varit föremål för överväganden av såväl 1987 som 1995 års vapenutredningar. Utredningarnas förslag till begränsningar i rätten att importera, saluhålla eller överlåta attrapper eller medföra sådana på allmän plats har dock inte lett till lagstiftning.

I annan lagstiftning, framför allt inom det marknadsrättsliga regelverket, finns det allmänna bestämmelser om begränsningar

av rätten att importera och marknadsföra farliga produkter. Produktsäkerhetslagen (1988:1604) har enligt sin portalparagraf till ändamål att motverka att varor och tjänster orsakar skada på person eller egendom. För det ändamålet får en näringsidkare bl.a. förbjudas att tillhandahålla en vara eller åläggas att lämna säkerhetsinformation.

Ett säljförbud enligt produktsäkerhetslagen förutsätter att varan medför särskild risk för skada på person eller egendom. Skaderisken skall knyta sig till själva produktens konstruktion eller utformning. Ofta är det fråga om produkter som är behäftade med något slags fel som påverkar säkerheten. Produktsäkerhetslagen är emellertid också tillämplig på produkter som kan orsaka skada utan att vara felaktiga. Skadligheten måste dock avvika från vad konsumenten rimligen kan förvänta sig av produkten. Att knivar och pistoler kan orsaka skärskador respektive skottskador och att båda kan användas för våldsbrott medför inte att produktsäkerhetslagen blir tillämplig (jfr prop. 1988/89:23 s. 76).

Enligt 3 § produktsäkerhetslagen får ett åläggande eller förbud enligt lagen inte meddelas i den mån det i annan författning eller i ett myndighetsbeslut har meddelats särskilda bestämmelser med samma ändamål som åläggandet eller förbudet skulle fylla. Den begränsningen åberopade Marknadsdomstolen när domstolen i ett mål år 1995 avslog Konsumentombudsmannens yrkande om säljförbud för soft air guns. Domstolen fann att restriktionerna i vapenlagen när det gällde innehav och försäljning av effektbegränsade vapen syftade till att förhindra spridning av sådana vapen till ungdomar under 18 år och att produktsäkerhetslagen därför inte var tillämplig (MD 1995:28).

En ny produktsäkerhetslag (2004:451) träder i kraft den 1 juli 2004 (prop. 2003/04:121, bet. 2003/04:LU29, rskr. 2003/04:241). Genom lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG av den 3 december 2001 om allmän produktsäkerhet. Lagen skiljer sig i flera avseenden från den nuvarande produktsäkerhetslagen. Bl. a. har den nya lagens konkurrensbestämmelse (4 §) – som reglerar förhållandet mellan produktsäkerhetslagen och speciallagstiftning på produktsäker-

hetsområdet – förändrats i förhållande till motsvarande bestämmelse (3 §) i den nuvarande lagen (se prop. 2003/04:121 s. 82 f.).

Rikspolisstyrelsens förslag

Enligt Rikspolisstyrelsen är soft air guns ett växande problem för polismyndigheterna på grund av likheten med riktiga handeldvapen. Styrelsen pekar på att det har förekommit incidenter där poliser har varit beredda att använda sina egna skjutvapen i nödvärn vid en konfrontation med en person som har en soft air gun, eftersom de har trott sig stå inför ett riktigt vapen. För att minska riskerna med användning av framför allt soft air guns har Rikspolisstyrelsen pekat på möjligheten att kräva att sådana alltid skall ha en utformning som skiljer dem från riktiga vapen, till exempel genom en iögonenfallande färgsättning.

Överväganden och förslag

Vapenattrapper utgör ett problem i huvudsak för att de kan användas i brottsammanhang – t.ex. vid rån – i stället för brukbara och kanske mer svåråtkomliga vapen. Eftersom de alltså kan användas som brottsverktyg skulle ett förbud eller en begränsning kunna ha en brottspreventiv effekt. Om en attrapp uppfattas som ett verkligt vapen kan den också utgöra en fara för den person som bär den genom att en polis eller någon som känner sig hotad kan reagera på vad som uppfattas som ett vapenhot med ett motangrepp, t.ex. med skjutvapen.

Med vapenattrapper menas noga räknat bara föremål som inte kan användas som vapen. Det finns och saluförs en betydande mängd sådana föremål, varierande från rena repliker av verkliga vapen till enkla vattenpistoler, cigarrettändare och andra föremål.

Soft air guns är ett slags målskyttvapen med begränsad effekt som har sålts i mycket stort och ökande antal i Sverige under senare år. Med den ovan redovisade definitionen är soft air guns alltså inte vapenattrapper i egentlig mening. En soft air gun är

emellertid oftast utformad efter modell av ett riktigt vapen och kan vara förvillande lik ett sådant. Det är värt att påpeka att även andra effektbegränsade vapen, som vanliga luftpistoler och luftgevär, ofta utformas som kopior av klassiska skjutvapen. De problem som kan uppkomma genom att kopiorna används för att begå brott eller genom att de drar på sig försvarselld gäller därför inte bara soft air guns. Att andra effektbegränsade vapen och likaså rena repliker kan användas på samma sätt medför att överväganden om ett saluförbud eller andra begränsningar bör omfatta även dessa.

Soft air guns används i huvudsak för målskytte men också som samlarobjekt. Också i resten av Europa och i USA är soft air guns mycket vanliga. Soft air guns förekommer med olika utskjutningsmedel eller utskjutningsmekanismer som luft, butangas och elektricitet. I debatten, och kanske också av konsumenterna, förefaller emellertid soft air guns normalt ha uppfattats som luftvapen och genomgående ha behandlats som sådana skjutvapen med begränsad effekt som inte kräver innehavstillstånd för personer över 18 år.

En soft air gun skiljer sig från ett vanligt luftvapen dels genom att projektilens utgångshastighet normalt är mycket lägre, dels genom att projektilerna vanligen är av plast istället för metall och därför mycket lätta. Anslagsenergin fyra meter från mynningen ligger ofta så lågt som omkring 0,3 joule och ibland ännu mycket lägre. Det måttet skall jämföras med de 10 joule som är gränsen för att luftvapen och liknande skall räknas som effektbegränsade. Om de ändringar som föreslås i avsnitt 11 genomförs kommer soft air guns med en anslagsenergi upp till 10 joule att definieras som effektbegränsade oavsett om konstruktionen är avsedd för luft, kolsyra eller något annat liknande utskjutningsmedel.

Rikspolisstyrelsen har föreslagit att man skulle kunna tänka sig ett krav på att soft air guns skall ha t.ex. en färgsättning som skiljer dem från farliga skjutvapen. För att ett sådant villkor för försäljning eller innehav av vapenattrapper skall få avsedd effekt krävs det emellertid att avvikelserna eller markeringarna är så tydliga att det blir uppenbart att det inte är fråga om ett riktigt

vapen. Avvikelsen bör också vara så permanent att den inte lätt kan undanröjas eller döljas, t.ex. genom att föremålet färgas om, och så att den inte heller försvinner genom slitage eller oavsiktlig skada.

Eftersom det torde vara nödvändigt att förena en bestämmelse av detta slag med sanktioner för den som bryter mot villkorskravet måste det också vara klart vilka föremål som omfattas av bestämmelserna. Gränsen för det straffbara området måste entydigt framgå av regelverket. Det måste med andra ord vara möjligt för den enskilde att med rimlig säkerhet definiera de föremål som skall förseas med t.ex. en särskild färgsättning och det måste också klart framgå vad som i så fall krävs i fråga om färgsättning eller andra markeringar.

Såväl 1987 som 1995 års vapenutredningar konstaterade att ett försök att definiera vad som skall anses utgöra vapenattrapper stöter på betydande avgränsningsproblem. 1987 års vapenutredning föreslog att föremål som hade en sådan likhet med ett brukbart skjutvapen att det lätt kunde förväxlas med ett sådant inte skulle få importeras, saluhållas eller överlåtas. Utredningen talade om tre olika kategorier av föremål. Den första innehåller sådana leksaksvapen som inte rimligen kan förväxlas med riktiga vapen, t.ex. kulörta vattenpistoler eller sådana cowboy- eller rymdpistoler som många barn leker med. Sådana föremål skulle inte omfattas av den förbudsregel som utredningen föreslog. Den andra kategorin omfattar sådana attrapper som är konstruerade för att ge intryck av riktiga vapen och som även en expert kan ha svårt att skilja från ett sådant. Dessa attrapper skulle falla under förbudsregeln. Den tredje kategorin utgör en mellanform mellan de två första. Utredaren avsåg här sådana leksaks- eller modellvapen som företer en ganska stor men inte fullständig likhet med riktiga vapen. Som exempel nämns en plastmodell av en pistol som visserligen är välliknande men som vid närmare studium avslöjar sig som en modell på grund av att fogarna glipar och att bemålningen är amatörmässigt utförd. Det fick enligt utredningen bedömas från fall till fall om ett sådant föremål skulle anses vara en vapenattrapp. Riktmärket för bedömningen

skulle vara att om ett föremål var så likt ett vapen att det bedömdes med framgång kunna användas vid rån och liknande brottslighet så skulle det också utgöra en vapenattrapp och omfattas av förbudet.

I stort sett samtliga remissinstanser var kritiska mot utredningens förslag. De synpunkter som framfördes innebar bl.a. att den föreslagna ordningen skulle medföra avsevärda tillämpningsproblem och att förslaget inte skulle få avsedd effekt om inte också innehavet kriminaliserades. Sammanfattningsvis riktade sig kritiken huvudsakligen mot att det skulle vara svårt för både myndigheter och enskilda att avgöra vilka föremål som skulle omfattas av förbudet.

Också 1995 års vapenutredning behandlade frågan om ett generellt förbud mot vapenattrapper men fann att det förbjudna området var så svårt att avgränsa att ett sådant förbud inte borde införas. I den proposition som sedermera avlämnades kommenterade regeringen utredningens förslag och anförde följande.

”I samhället förekommer en mängd olika föremål som är mer eller mindre lätta att förväxla med farliga vapen. Det är naturligtvis klart otillfredsställande att sådana föremål kommer till användning vid brott, särskilt som det i dessa sammanhang ofta rör sig om allvarliga brott med inslag av hot mot liv eller hälsa, som exempelvis rån. Härtill kommer en risk för onödig – eller rent av livsfarlig – våldsanvändning i samband med att polisen skall ingripa mot någon som de uppfattat innehar ett farligt vapen. Av sådana skäl anser regeringen att det skulle vara önskvärt att en reglering beträffande i vart fall saluhållande av vapenattrapper infördes.”

Regeringen instämde i utredningens bedömning att avgränsningsproblematiken gjorde det svårt att utforma ett generellt förbud men ansåg att det var angeläget att söka begränsa förekomsten av vapenattrapper och liknande föremål. Frågan om åtgärder för att uppnå detta borde bli föremål för fortsatt övervägande. Regeringen avsåg därför att återkomma till frågan i ett senare sammanhang. (prop. 19991/2000:27 s. 88)

De invändningar som har framförts i samband med tidigare översyner kvarstår. Det går inte att bortse från att en reglering som den föreslagna skulle leda till en betydande rättsosäkerhet. En alternativ modell, som skulle minska den enskilde näringsidkarens ansvar för att definiera det straffbara området, vore att föreskriva att alla föremål som företedde någon likhet med ett verkligt skjutvapen måste godkännas av en myndighet för att få importeras och saluföras. En sådan bestämmelse skulle utformas så att det blev möjligt att vägra tillstånd för införsel eller försäljning av föremål som inte på ett tydligt och bestående sätt avviker från riktiga handeldvapen.

För att t.ex. Rikspolisstyrelsen eller SKL skall kunna åläggas en så resurskrävande uppgift måste åtgärden kunna motiveras med att den kan antas ha en påtaglig brottsförebyggande effekt eller på annat sätt fungera säkerhetshöjande. När det gäller användningen av vapenattrapper i samband med grova brott framstår det emellertid inte som rimligt att anta att ett försäljningsförbud eller ens ett innehavsförbud skulle ha en sådan effekt. Den som är beredd att begå ett rån eller annat våldsbrott under vapenhot får förutsättas vara beredd att tillverka, skaffa sig eller färga om en attrapp utan hinder av att det medför straffansvar. Det skulle dessutom kunna hävdas att en attrapp vore att föredra i ett sådant fall eftersom den som blir utsatt för ett rån löper mindre risk att bli skadad om rånaren använder en attrapp än om han använder ett riktigt skjutvapen.

I den proposition som regeringen lämnade på grundval av 1987 års vapenutrednings betänkande anförde också departementschefen att hon inte var övertygad om att de brott som hade begåtts med hjälp av vapenattrapper skulle ha kunnat undvikas med begränsningar av det slag som utredningen föreslog (prop. 1990/91:130 s. 52–53).

Det torde också så gott som uteslutande vara i situationer där attrapper eller soft air guns har använts vid brott som det kan uppstå en risk för att polisen av misstag skjuter någon som har en attrapp eller ett ofarligt vapen. I sådana fall kommer ett krav

på särskild färgsättning inte heller att få den avsedda säkerhets-höjande effekten.

Mot en reglering som förbjuder försäljning av soft air guns eller andra föremål som kan förväxlas med riktiga skjutvapen talar också den omständigheten att det redan finns ett mycket stort antal sådana föremål i landet. För att på ett effektivt sätt hindra att attrapper och liknande används som brottsverktyg räcker det därför inte att hindra fortsatt införsel eller handel med sådana föremål. Det framstår som uppenbart att en regel som förbjuder innehav av vapenattrapper, soft air guns eller andra effektbegränsade vapen som liknar farliga vapen är både ineffektiv och alltför ingripande. Så länge det finns så stora mängder av soft air guns och liknande föremål kommer emellertid effekten av åtgärder som riktar sig mot försäljning och marknadsföring av nya sådana att bli betydligt mindre eller utebli helt. Den som vill ha en vapenattrapp för kriminella ändamål, som att skrämma eller hota någon, kommer ändå att kunna köpa eller stjäla en och hindras således inte av restriktioner som gäller för framtida import eller försäljning.

Ett försäljningsförbud hindrar inte heller den som vill använda en vapenattrapp för ett brottsligt ändamål från att själv tillverka en sådan, som sannolikt utan svårighet kan göras tillräckligt övertygande för det avsedda ändamålet.

Om inte handeln med effektbegränsade vapen skall bringas att upphöra måste dessa vapen fortfarande ha sådana fysiska egenskaper som krävs för att de över huvud taget skall kunna användas för målskytte. Redan i detta ligger att vapnet måste vara utformat på ett sätt som gör det möjligt att hålla det, i vissa fall med enhandsfattning, att sikta, att fyra av en projektil m.m. Sannolikt måste ett föremål som skall ha sådana egenskaper av rent funktionella skäl utformas så att det i viss utsträckning liknar ett handeldvapen.

Till detta kommer att repliker och soft air guns också används som samlarföremål. Det finns samlare som i stället för att samla riktiga vapen köper soft air guns eller andra välgjorda kopior av sådana vapen och bygger upp en samling på det sättet. Ett förbud

mot vapenattrapper skulle göra det omöjligt att upprätthålla en sådan hobby. Den som samlar verkliga skjutvapen anses behöva vapnen för ett sådant godtagbart ändamål som enligt 2 kap. 4 § vapenlagen är en förutsättning för innehavstillstånd. Med utgångspunkt i de värderingar som ligger till grund för vapenlagstiftningen är det svårt att motivera varför en attrappsamling skulle vara mindre godtagbar än en samling av verkliga skjutvapen. Av samma skäl är det svårt att motivera varför effektbegränsade kopior av farliga skjutvapen skulle bli föremål för mer ingripande begränsningar när de används för målskytte än vad originalen blir.

Om attrapper eller effektbegränsade kopior förbjuds eller blir föremål för strikta begränsningar blir de som har samlat sådana eller har använt dem för målskytte hänvisade till verkliga vapen. Även om många av dessa samlare eller målskyttar sannolikt skulle falla bort, t.ex. av ekonomiska skäl, framstår en sådan effekt av ett attrappförbud som mindre önskvärd, inte minst ur säkerhetssynpunkt.

Mot den angivna bakgrunden framstår ett förbud mot införsel eller försäljning av vapenattrapper, soft air guns eller liknande som mindre meningsfullt. Eftersom det dessutom är svårt att avgränsa de föremål som skulle omfattas av ett förbud finns det en påtaglig risk för en oacceptabel osäkerhet om rättsläget och stora administrativa problem. Det bör därför inte införas något sådant förbud.

Däremot kan det finnas skäl att överväga andra, mindre ingripande åtgärder efter mönster av de marknadsrättsliga reglerna, som t.ex. en bestämmelse om obligatorisk varningstext. Idag gäller som bekant en 18-årsgräns för innehav av effektbegränsade vapen. Det har emellertid i olika sammanhang kommit fram att sådana vapen, särskilt soft air guns, ofta används av barn och ungdomar under 18 år. Konsumentombudsmannen visade i det ovan nämnda målet i Marknadsdomstolen att soft air guns användes som leksaker och att barnen fick eller fick låna dem av sina föräldrar därför att de uppfattades som harmlösa. Av utredningen i målet framgick det också att lek med soft air guns hade

orsakat flera fall av ögonskador hos barn. Marknadsdomstolen konstaterade att det var mycket otillfredsställande att gällande regler inte hade hindrat att ungdomar under 18 år i stor utsträckning hade kommit i besittning av sådana vapen.

Det är redan idag vanligt att de effektbegränsade vapnen i katalogen, på förpackningen eller motsvarande presenteras med en varningstext som påminner om åldersgränsen och om vikten av försiktighet och ansvarstagande vid användning och förvaring. För att undvika att föräldrar av misstag låter underåriga barn använda vapnen utan uppsikt och för att inskräpa de krav som säkerheten ställer bör det i vapenlagen införas en regel som gör en sådan varningstext obligatorisk. Rikspolisstyrelsen bör bemyndigas att utfärda närmare föreskrifter om vad en sådan varningstext skall innehålla.

Förslaget i avsnitt 3.3 innebär dessutom att den som bedriver handel med effektbegränsade vapen åläggs en anmälningsplikt för verksamheten och en skyldighet att föra förteckningar över inköp och försäljningar av sådana skjutvapen. Förslaget motiveras med att en sådan ordning kan antas ha en brottsförebyggande effekt genom att köparens ålder kontrolleras i samband med registreringen. Genom att köpet registreras erinras köparen också om de risker som är förenade med att vapnet missbrukas och om vikten av att det hanteras på ett ansvarsfullt sätt. Anmälningsplikten medför dessutom att tillståndsmyndigheten får bättre möjligheter att kontrollera att reglerna för handel med effektbegränsade vapen efterlevs.

14 Sekretessen enligt 5 kap. 5 § sekretesslagen för uppgifter i vapenhandlarregistret

Bedömning: Det finns inte tillräckliga skäl för att ändra sekretessregeln i 5 kap. 5 § sekretesslagen. Om polismyndigheten bedömer det som i och för sig möjligt att lämna ut uppgifter till t.ex. en vapenhandlare kan myndigheten hindra att uppgifterna sprids vidare genom att förena utlämnandebeslutet med ett förbehåll enligt 14 kap. 9 § sekretesslagen.

Gällande rätt

Sekretesskydd för uppgifterna i vapenregistret infördes först år 1987. Dessförinnan rådde över huvud taget ingen sekretess för uppgifter av detta slag. I prop.1986/87:3, som låg till grund för förändringen, anförde departementschefen att vapen var stöldbegärlig egendom och att det därför fanns en risk för att vissa personer skulle använda registren för att få veta var det fanns vapen att stjäla. Det kunde inte heller uteslutas att vapenregistrens ökade tillgänglighet skulle medföra att det blev lättare för främmande makter att kartlägga befolkningens vapeninnehav. Sekretessen borde dock enligt departementschefen gälla med ett rakt skaderekvisit så att offentlighet blev huvudregeln för uppgifter i registren. Regeln utformades så att det skulle gälla sekretess för en uppgift om det kunde antas att ett röjande skulle medföra risk för att vapen skulle komma till brottslig användning.

Regeringsrätten fann i ett par notisfall i början av 1990-talet att sekretessen inte utgjorde något hinder för att lämna ut upp-

gifter om P G Gyllenhammars vapeninnehav till en journalist eller om ett par andra personers vapeninnehav till en släkting. Domstolen konstaterade i båda fallen att bestämmelsen inte hade till syfte att skydda den enskildes integritet. Det kunde inte heller antas att ett röjande av de aktuella uppgifterna medförde risk för att vapen skulle komma till brottslig användning.

Redan dessförinnan hade bl.a. Svenska Jägarförbundet, Vapenhandlarföreningen och Sveriges Vapenägares förbund kritiserat de gällande reglerna och begärt en skärpning av sekretessen för uppgifter i vapenregistret. I sitt slutbetänkande föreslog 1987 års vapenutredning att ett omvänt skaderekvisit skulle gälla för uppgifter i vapenregistret, så att uppgifterna enligt huvudregeln skulle omfattas av sekretess (SOU 1989:44 Översyn av vapenlagstiftningen s. 224). Regeringen gjorde samma bedömning som utredningen (prop. 1990/91:130 s. 50).

Enligt 5 kap. 5 § sekretesslagen gäller således sedan den 1 januari 1992 sekretess hos polismyndigheten för en uppgift i vapenregistret om det inte står klart att den kan röjas utan fara för att vapen eller ammunition kommer till brottslig användning. Sekretessen gäller enligt lagrummets ordalydelse dels för uppgifter i ärenden enligt vapenlagen, oavsett om dessa uppgifter tillförs vapenregistret eller inte, dels i polisens verksamhet med vapenregistret, för uppgift som har tillförts detta register.

Polismyndighetens skadeprövning skall enligt lagmotiven inte bara beakta risken för att uppgifterna missbrukas av den som begär att få ut dem. Myndigheten skall också beakta risken för att uppgifterna kan komma på avvägar och föranleda att ett vapen sedermera hamnar hos någon som kan använda det i brottsligt syfte (prop. 1990/91:130 s. 50).

Enligt propositionen gäller sekretessen också om en terroristorganisation försöker inhämta uppgifter för att kartlägga var det finns vapen, även om det i dessa fall är fråga om brottslig användning utomlands. Lagtextens utformning innebär också att främmande makt hindras från att kartlägga olika personers vapeninnehav via vapenregistret och folkbokföringen.

Behovet av ändringar i reglerna

Faran för att vapen eller ammunition skulle komma till brottslig användning därför att en uppgift ur vapenregistret lämnas ut får anses kunna uppkomma främst genom att risken för vapenstöld skulle öka om det vore lätt att komma åt uppgifter om vem som har vapen eller var vapen förvaras. På grund av den risken finns det skäl för ett starkt sekretesskydd för uppgifterna i vapenregistret.

Varken 1987 års vapenutredning eller propositionen berör frågan om vilka legitima behov som en aktör utanför myndighets sfären kan ha av att få ut uppgifter ur vapenregistret eller hur sådana behov kan tillgodoses utan att skyddsintresset äventyras. I propositionen nämns bara seriös forskning som exempel på verksamheter som kan ha ett berättigat intresse av att få ut uppgifter om vapeninnehav ur ett vapenregister. Det torde inte heller finnas så många exempel på andra legitima behov. Den som köper och säljer vapen bör t.ex. i normala fall kunna förlita sig på att motparten uppvisar eller accepterar den tillståndshandling som följer med vapnet eller vapenhandlartillståndet.

Rikspolisstyrelsen har emellertid anförts att den som står i begrepp att göra affärer med en vapenhandlare kan behöva försäkra sig om att kontrahenten faktiskt har ett gällande tillstånd att bedriva handel med skjutvapen. I ett sådant fall kan det således föreligga ett legitimt behov av att få ta del uppgifter ur vapenregistret. Enligt Rikspolisstyrelsen tolkar dock polismyndigheterna sekretessbestämmelserna så att uppgifter ur vapenhandlarregistret inte kan lämnas ut till den som vill kontrollera att en vapenhandlare har ett giltigt tillstånd.

Polismyndigheternas restriktiva bedömning i sådana fall torde ofta bero på kravet att skadeprovningen inte bara beakta risken för att uppgifterna missbrukas av den som den lämnas ut till. Också risken för att uppgifterna att de kan spridas vidare och komma till brottslig användning i ett senare led skall vägas in i bedömningen. Det kravet innebär att den sekretessprövande polismyndigheten måste ta ställning till risken för att den som först begär ut uppgifterna i sin tur lämnar dem vidare. Myndigheten

måste då beakta att enskilda, t.ex. vapenhandlare, inte omfattas av den sekretess som gäller för polismyndigheten. Om uppgifter ur vapenhandlarregistret utan förbehåll lämnas ut till en vapenhandlare eller till en annan enskild finns det därför inget lagligt hinder mot att denne lämnar uppgifterna vidare. På det indirekta viset kan ett utlämnande från polismyndigheten bidra till att vapen kan komma till brottslig användning. Med hänsyn till den risken förefaller det finnas fog för en försiktig inställning från polismyndigheternas sida.

Med hänsyn till vad som krävs för vapenhandlartillstånd kan det troligen ofta anses stå klart att uppgifter om en handlare kan lämnas ut till en annan utan risk för att vapen kommer till brottslig användning genom dennes åtgärder. Detsamma gäller säkert även för många enskilda vapenköpare och andra intresserade. Därtill kommer att de flesta vapenhandlare och andra intresserade sannolikt känner till de flesta som är verksamma i branschen, varför en uppgift till denna krets om att någon har ett giltigt handlartillstånd oftast saknar betydelse för stöldrisken.

Det bör alltså förekomma åtskilliga fall där en polismyndighet gör bedömningen att det i och för sig skulle vara riskfritt att låta en sökande ta del av uppgifter ur ett vapenhandlarregister, men att risken för vidare spridning hindrar ett utlämnande. I sådana fall kan myndigheten förena sitt beslut att lämna ut uppgifterna med ett förbehåll enligt 14 kap. 9 § sekretesslagen. Detta lagrum föreskriver att om en uppgift inte kan lämnas ut till en enskild på grund av risk för skada, men skaderisken kan undanröjas med ett förbehåll som inskränker rätten att lämna uppgiften vidare, skall uppgiften lämnas ut med ett sådant förbehåll. Genom ett förbehåll som innebär förbud mot vidare spridning av en uppgift uppkommer en tystnadsplikt för den enskilde som beslutet riktar sig till. Den som röjer en uppgift som han eller hon är skyldig att hålla hemlig enligt ett sådant förbehåll skall enligt 20 kap. 3 § brottsbalken dömas till böter eller fängelse i högst ett år för brott mot tystnadsplikten.

Om polismyndigheten alltså gör bedömningen att den sökande själv kan anförtros uppgifter ur ett vapenregister bör det

ofta också kunna förutsättas att ett förbehåll enligt 14 kap. 9 § sekretesslagen är tillräckligt för att hindra att uppgifter förs vidare. I sådana fall kan förbehållet anses undanröja den risk för skada som hindrar att uppgiften lämnas ut. Det är också sannolikt att t.ex. en vapenhandlare som behöver uppgifter ur vapenregistret för sin verksamhet utan vidare accepterar att uppgifterna inte får lämnas vidare.

Den sekretessnivå som idag råder för uppgifter i vapenregistren får med hänsyn till skaderisken anses vara väl avvägd. De olägenheter som Rikspolisstyrelsen har påtalat bör i allt väsentligt kunna undanröjas genom att uppgifter lämnas ut med ett förbehåll enligt 14 kap. 9 § sekretesslagen.

Det krävs inga författningsändringar för att polismyndigheten skall kunna förena ett utlämnande av uppgifter ur vapenhandlarregistret eller något annat vapenregister med ett sådant förbehåll. Något annat skäl att ändra de gällande sekretessreglerna för uppgifter i vapenregistret kan inte heller anses föreligga.

15 Tillstånd till innehav av vapen för udda ändamål

Förslag: Antalet tillstånd att inneha vapen för udda ändamål bör begränsas så mycket som möjligt. Myndigheter, företag och personer som mer eller mindre permanent behöver vapen för ett legitimt ändamål i sin verksamhet bör dock kunna få tillstånd att inneha sådana vapen enligt de allmänna bestämmelserna. Vapenförfattningarnas uppräkningslista av vilka som får meddelas tillstånd att inneha vapen skall därför kompletteras så att den kommunala räddningstjänsten och vissa utbildningsanstalter kan få tillstånd att inneha vapen enligt allmänna regler. Utbildning skall vara ett godtagbart ändamål för vapeninnehav. Därutöver bör det fortfarande finnas en möjlighet till vapentillstånd för udda ändamål om synnerliga skäl föreligger.

Gällande rätt

Enligt 2 kap 3 § vapenlagen får tillstånd att inneha skjutvapen meddelas enskilda personer samt dessutom, under angivna förutsättningar, sammanslutningar för jakt eller målskytte, huvudmän för museer och auktoriserade bevakningsföretag. Enligt 2 kap. 4 § vapenlagen får en enskild person meddelas tillstånd att inneha skjutvapen endast om han eller hon behöver vapnet för ett godtagbart ändamål. Tillägget ”för ett godtagbart ändamål” tillkom infördes år 2000 och avsåg enligt lagmotiven att klargöra att behovsrekvisitet bara är relevant för de ändamål som är förenliga med vapenlagstiftningen (prop. 1999/2000:27 s. 94).

Tillstånd att inneha vapen får vidare, enligt 2 kap. 5 § samma lag, meddelas endast för särskilt angivna ändamål. Av 2 kap. 3–5 §§ vapenlagen och 2 kap. 3–5 §§ vapenförordningen framgår att dessa ändamål är jakt, målskytte, samling, prydnads- och minnesändamål samt skydd. Enligt 2 kap. 5 a § vapenförordningen kan tillstånd till innehav av skjutvapen för skjutning emellertid också beviljas för annat ändamål än jakt, målskytte eller skydd om det finns synnerliga skäl. Ett sådant tillstånd för vad som brukar betecknas som udda ändamål får bara beviljas efter det att yttrande från Rikspolisstyrelsen har inhämtats.

Rikspolisstyrelsens förslag

Möjligheten att bevilja tillstånd till innehav av vapen för udda ändamål infördes den 1 juli 2000. De flesta ansökningar av detta slag som Rikspolisstyrelsen har yttrat sig över har avsett film- eller teaterföreställningar. Styrelsen har en restriktiv syn på innehav av skjutvapen för film- eller teaterändamål. Rikspolisstyrelsen anser dessutom att det knappast är möjligt att bevilja sådana tillstånd utan att komma i konflikt med bestämmelsen i 2 kap 3 § vapenlagen om vilka som får beviljas tillstånd att inneha skjutvapen. När tillstånd till innehav för udda ändamål beviljas uppstår det också ofta problem med utlåningsreglerna i 3 kap. vapenlagen, eftersom tillståndet på grund av begränsningarna i 2 kap. 3 § måste utfärdas för en enskild befattningshavare. Denna får sedan vid varje tillfälle när behovet föreligger låna ut vapnet till den person som behöver det.

För att reglerna om tillstånd för udda ändamål skall kunna tillämpas på det sätt som framgår av förarbetena anser Rikspolisstyrelsen att de bör ses över. Bland annat bör räddningstjänsten och sådana skolor som bedriver utbildning i jakt eller målskytte, t.ex. naturbruksgymnasier, kunna ha rätt att inneha skjutvapen.

Överväganden och förslag

Bestämmelsen om tillstånd för udda ändamål trädde i kraft den 1 juli 2000. I propositionen framhöll regeringen att ansökningar om tillstånd för sådana ändamål kan avse vitt skilda sökande och verksamheter som framstår som legitima och seriösa. Räddningstjänsten behöver vapen för punktering av gasbehållare vid eldsvådor, företag för tester och utveckling av skottsäkra västar, bönder och slaktare för avlivning av djur, teatrar och filmbolag till föreställningar och inspelningar. För att sådana behov skulle kunna tillgodoses ansåg regeringen att regelverket borde innehålla en uttrycklig möjlighet att ge tillstånd även för ändamål som inte omfattades av de allmänna reglerna. Sådana tillstånd borde emellertid bara beviljas undantagsvis, när ändamålet framstod som klart legitimt och det saknades godtagbara alternativ till att använda skjutvapen. Rikspolisstyrelsens yttrande borde alltid tillmätas avsevärd tyngd (prop. 1999/2000:27 s. 42–43).

Uppräkningen i 2 kap. 3 § vapenlagen av vilka som får beviljas tillstånd att inneha vapen omfattar enskilda personer, samman slutningar för jakt eller målskytte, huvudmän för museer samt auktoriserade bevakningsföretag. Trots att företag, teatrar och räddningstjänsten i propositionen åberopades som exempel på sökande med udda ändamål som borde kunna godtas kan alltså sådana sökande enligt bestämmelsen inte meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

Utgångspunkten för en tillståndsreglering måste vara att de allmänna reglerna skall vara utformade så att de täcker de vanliga och förutsebara situationerna. Men det bör också finnas en möjlighet att tillgodose legitima behov av att använda skjutvapen även då det angivna ändamålet inte är ett sådant som enligt vapenförfattningarna alltid ska godtas. Uppräkningen i 2 kap. 3 § vapenlagen bör därför omfatta sådana juridiska personer som har ett förutsebart och legitimt behov av vapen och som normalt bör kunna godtas som vapeninnehavare om de uppfyller de krav som säkerheten ställer. Som Rikspolisstyrelsen har föreslagit bör lagrummet därför kompletteras så att även den kommunala rädd-

ningstjänsten och vissa utbildningsanstalter, t.ex. naturbruks-gymnasierna, omfattas av uppräkningslistan.

Räddningstjänstens behov av skjutvapen ryms inom ramen för skyddsändamålet, alltså ett ändamål som redan omfattas av regelverket. För att skolor och andra utbildningsinstitutioner skall kunna få tillstånd att inneha vapen för utbildningsändamål bör även detta ändamål anges i vapenförfattningarna.

Andra verksamheter som nämns i propositionen är teatrar, filmbolag, bönder, slakterier samt företag som tillverkar skott-säkra västar. De behov som kan uppstå i sådana verksamheter är förmodligen många och av vitt skilda slag, och det är därför inte möjligt att med tillräcklig precision formulera en allmän regel om när dessa behov kan motivera ett innehavstillstånd. För att bedöma om det i ett särskilt fall vore möjligt att använda attrapper eller särskilda verktyg i stället för skjutvapen krävs t.ex. att det särskilda företaget och den planerade användningen av vapnet är noga specificerat. För dessa och andra verksamheter bör det därför finnas en säkerhetsventil i form av en möjlighet att meddela tillstånd för udda ändamål. Liksom idag bör ett sådant tillstånd förutsätta att yttrande har inhämtats från Rikspolisstyrelsen.

16 Tidsbegränsning av tillstånd att inneha vapen för samlingsändamål

Bedömning: Tillstånd att inneha vapen för samlingsändamål skall fortfarande omfattas av regeln om tidsbegränsning i 2 kap. 6 § vapenlagen. Frågan bör emellertid göras till föremål för en närmare översyn.

Gällande rätt

Enligt 2 kap. 6 § vapenlagen skall ett tillstånd för en enskild person att inneha helautomatiska vapen eller enhandsvapen för flerskott tidsbegränsas till att gälla i fem år om inte särskilda skäl talar emot en sådan begränsning. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 juli 2000

Överväganden och förslag

1995 års vapenutredning föreslog att innehavstillstånd till vapen för målskytte eller skydd samt till enhandsvapen för jakt alltid skulle vara tidsbegränsade. Utredningen hänvisade till att de behov som skall ligga till grund för tillstånd att inneha sådana vapen varierar med tiden (SOU 1998:44 s. 126–127). Förslaget fick ett blandat mottagande av remissinstanserna. Naturvårdsverket och Rikspolisstyrelsen ansåg att tillstånden bara skulle tidsbegränsas för särskilt farliga vapen.

Regeringen anförde att det är viktigt att skärpningar av vapenlagstiftningen verkligen är motiverade och uppnår avsett

syfte samt att de inte onödigtvis försvårar hanteringen för de seriösa vapeninnehavarna. Tidsbegränsade tillstånd borde därför komma ifråga främst för sådana skjutvapen som är särskilt stöldbegärliga eller särskilt farliga. Regeringen konstaterade att enhandsvapen är mycket stöldbegärliga och att de också utgör en särskild fara eftersom de är lätta att ta med sig och gömma. En tidsbegränsning av tillstånden för sådana vapen framstod därför som väl motiverad. Eftersom enhandsvapen som inte kan avfira mer än ett skott utan omladdning kan bedömas som generellt sett mindre farliga borde dock dessa kunna undantas. Regeringen konstaterade vidare att de helautomatiska vapnen utgör en särskild fara på grund av sin eldkraft (prop. 1999/2000:27 s. 34–36). Förslaget om tidsbegränsning som huvudregel kom därför bara att omfatta dessa två vapentyper.

Rikspolisstyrelsen har föreslagit att enhandsvapen för samlingsändamål inte skall omfattas av tidsbegränsningsregeln. Styrelsen har hänvisat till att bestämmelsen syftar till att göra det möjligt för tillståndsmyndigheterna att kontrollera om en tillståndshavare fortfarande är aktiva och således fortfarande kan anses ha behov av vapnet. Rikspolisstyrelsen har inte föreslagit någon ändring av tidsbegränsningsregeln när det gäller helautomatiska vapen. Enligt Rikspolisstyrelsens allmänna råd bör i regel inte kulsprutepistoler eller andra helautomatiska vapen till vilka ammunition finns allmänt i handeln tillåtas ingå i en vapensamling (RPSFS 2002:29). Helautomatiska vapen torde bl.a. därför vara sällsynta i vapensamlingar. Även om så är fallet saknas det principiella skäl att behandla sådana samlingsvapen på ett annat sätt än enhandsvapen.

Enligt de beräkningar som återges av 1995 års vapenutredning utgör samlings-, prydnads- och minnesvapen 10–15 procent av alla civila skjutvapen i landet. Det innebär att antalet vapen som innehas för sådana ändamål uppgår till mellan 200 000 och 350 000. Av dessa torde samlingsvapen vara den största gruppen. Tillstånd att inneha prydnads- och minnesvapen får meddelas endast på villkor att vapnen görs varaktigt obrukbara. Något

sådant krav gäller inte i fråga om samlingsvapen, trots att inte heller dessa innehas för skjutning.

Det finns, som Rikspolisstyrelsen påpekar, anledning att anta att samlingsintresset inte varierar på samma sätt som skyddsbehovet eller behovet att använda ett visst slags vapen för målskytte. När det gäller omprövningsbehovet i övrigt är det uppenbart att tillståndshavarnas lämplighet i princip bör kontrolleras löpande. Också förvaringen av vapensamlingarna och andra förhållanden som är viktiga av säkerhetsskäl bör kontrolleras oftare än vart femte år. I den utsträckning som sådana kontroller faktiskt genomförs på ett tillfredsställande sätt kommer den omprövning som skall göras vart femte år i princip bara att avse om behovet, dvs. samlingsintresset, består. Om den prövningen i sin tur mer eller mindre undantagslöst leder till att innehavstillståndet förnyas framstår den gällande ordningen som ett mindre effektivt sätt att använda myndigheternas kontrollresurser.

Eftersom bestämmelsen om tidsbegränsning trädde i kraft för mindre än fem år sedan har den emellertid ännu inte föranlett någon omprövning av de berörda innehavstillstånden. Det saknas därför underlag för en bedömning av hur vanligt det är med förändringar i samlingsintresset som skulle kunna medföra att innehavstillstånden bör ändras eller återkallas. Det finns inte heller några uppgifter om hur tillståndshavarnas personliga lämplighet och säkerheten för samlingarna har kontrollerats av myndigheterna.

Tidsbegränsningsregeln gäller för de skjutvapen som har bedömts vara särskilt farliga och stöldbegärliga. Med hänsyn till detta och till den osäkerhet som råder i fråga om den löpande kontrollens kvalitet och om förändringar i samlingsintresset bör inte heller vapensamlarna nu meddelas innehavstillstånd utan tidsbegränsning. Det finns emellertid skäl att följa utvecklingen av kontrollen av samlarna och omprövningen av dessa tillstånd samt att se över tidsbegränsningsregeln när ett tillräckligt underlag föreligger.

17 Innehållet i ansökan om vapentillstånd

Förslag: Även den som ansöker om innehavstillstånd som inte avser ett visst bestämt vapen skall alltid i ansökan ange vilken typ, fabrikat och modell av vapen som avses. Uppgifter om överlåtaren eller upplåtaren samt om vapnets tillverkningsnummer eller annan uppgift som gör identifiering möjlig skall ges in till tillståndsmyndigheten inom en månad efter förvärvet.

Gällande rätt

Tillstånd att inneha skjutvapen för skjutning får enligt 2 kap. 5 § vapenlagen endast meddelas om vapnet är lämpat för det ändamål som tillståndet skall avse. För att polismyndigheten i sin prövning av en ansökan om tillstånd skall kunna ta ställning till om det vapen som ansökan avser kan anses lämpat för sitt ändamål måste ansökan innehålla uppgifter om bl.a. vilket fabrikat och vilken modell vapnet har. Enligt 2 kap. 6 § vapenförordningen skall en ansökan innehålla uppgifter om bl.a. vapnets typ, fabrikat, modell och kaliber. Om ansökan avser ett visst bestämt vapen skall ansökan dessutom innehålla uppgifter om överlåtaren eller upplåtaren samt om vapnets tillverkningsnummer. Om det saknas ett sådant nummer skall annan uppgift som tillåter identifiering anges.

Den som förvärvar ett skjutvapen med stöd av ett innehavstillstånd som inte avser ett visst bestämt vapen skall enligt 3 kap. 6 § vapenförordningen komplettera sin ansökan hos polismyndig-

heten senast inom en månad efter förvärvet. Enligt paragrafens lydelse skall han eller hon då inte bara lämna uppgifter om överlåtare eller upplåtare och om vapnets tillverkningsnummer eller annan identifieringsuppgift utan också om vapnets fabrikat. I samband med kompletteringen skall tillståndsbeviset visas upp. Polismyndigheten skall på beviset anteckna vapnets tillverkningsnummer eller, om det inte finns något sådant nummer, någon annan uppgift som tillåter identifiering av vapnet.

Rikspolisstyrelsens förslag

Rikspolisstyrelsen har påpekat att regeln om tillstånd som inte avser ett visst bestämt vapen i 3 kap. 6 § vapenförordningen och det anstånd med att lämna uppgift om vapnets fabrikat som följer av den paragrafen strider mot bestämmelsen i 2 kap. 6 §. Om sökanden inte närmare behöver ange vilket slag av vapen ansökan avser har polisen inte heller någon möjlighet att göra en sådan bedömning av vapnets lämplighet för det angivna ändamålet som vapenlagen förutsätter. Rikspolisstyrelsen har därför föreslagit att bestämmelserna skall ändras så att de inte strider mot varandra, vilket enklast kan uppnås genom att bestämmelsen i 3 kap. 6 § vapenförordningen upphävs.

Överväganden och förslag

Att ett skjutvapen skall vara lämpat för det enligt ansökan avsedda ändamålet betyder huvudsakligen att ett vapen som skall användas för jakt skall vara lämpligt för jaktändamål, såväl i fråga om möjlighet att precisera skotten som utförande och prestanda. Motsvarande krav gäller beträffande vapen för målskytte och skydd (SOU 1998:44 s. 288).

Anståndsregeln i 3 kap. 6 § vapenförordningen kan, som Rikspolisstyrelsen har påpekat, tolkas så att det går att få ett tillstånd utan att närmare precisera vilket slag av vapen ansökan avser och återkomma med en sådan precisering efter en månad. En

sådan ordning medför att polismyndigheten inte får någon möjlighet att ta ställning till vapnets ändamålsenlighet i samband med tillståndsprövningen. Regeln bör därför förtydligas.

Rikspolisstyrelsen har föreslagit att detta skall ske genom att 3 kap. 6 § vapenförordningen upphävs. Det kan emellertid finnas legitima skäl för den som avser att skaffa sig ett vapen av visst slag att undersöka möjligheten att få tillstånd för ett sådant innan han t.ex. inleder förhandlingar med en vapenhandlare eller privat säljare. Ett sådant tillstånd, som inte avser ett visst bestämt vapen, är sannolikt ofta en förutsättning för att sökanden skall kunna förhandla med olika säljare och välja det mest prisvärda alternativet. Därför bör det fortfarande finnas en möjlighet för polismyndigheten att bevilja innehavstillstånd som inte avser ett visst individuellt vapen.

Om ett vapen förvärvas med stöd av ett sådant innehavstillstånd måste emellertid de uppgifter som inte var kända vid tiden för ansökan lämnas till tillståndsmyndigheten i efterhand på det sätt som stadgas i 3 kap. 6 § vapenförordningen. Bestämmelsen bör därför bara ändras genom att orden "vapnets fabrikat" stryks, så att det inte längre kan råda någon oklarhet om att den uppgiften skall framgå redan av ansökan.

18 Salutkanoner

Förslag: Endast sådana salutkanoner som inte kan laddas med gastäta enhetspatroner skall vara undantagna från vapenlagens bestämmelser.

Gällande rätt

Enligt 1 kap. 4 a § vapenlagen skall vad som sägs i lagen om skjutvapen inte gälla för vissa föremål med olika slag av utskjutningsfunktioner, bl.a. salutkanoner.

Rikspolisstyrelsens förslag

Rikspolisstyrelsen har påpekat att de salutkanoner som förekom när de nuvarande reglerna infördes var otympliga pjäser som endast avgav en knall. Idag förekommer det enligt styrelsen relativt smidiga salutkanoner som kan laddas med hagelpatroner så att haglen kan skjutas ut genom mynningen. Eftersom en salutkanon i sådant utförande närmast är att jämföra med ett avsågat hagelgevär föreslår Rikspolisstyrelsen att bara salutkanoner som är konstruerade så att de inte kan laddas med gastäta enhetspatroner skall omfattas av undantagsbestämmelsen i 1 kap. 4 § vapenlagen.

Överväganden och förslag

Undantagen i 1 kap. 4 § vapenlagen från bestämmelserna om skjutvapen avser olika verktyg och bruksföremål som visserligen är försedda med utskjutningsanordningar av skilda slag men som inte har ansetts lika farliga som riktiga skjutvapen. På grund av den begränsade farligheten har de inte ansetts behöva omfattas av de strikta reglerna i vapenförfattningarna. Förutom salutkanoner omfattar undantagsregeln bl.a. bultpistoler, vissa arbetsverktyg som är avsedda för slakt eller för industriellt eller liknande bruk samt skjutnanordningar för livräddning och liknande ändamål.

Eftersom det, som Rikspolisstyrelsen har observerat, nu finns lätta och smidiga salutkanoner som skulle kunna användas som vapen och som kan jämföras med ett avsågat hagelgevär i fråga om farlighet bör regeln ändras i enlighet med styrelsens förslag.

19 Ökade möjligheter att använda ljuddämpare vid jakt

Förslag: Tillstånd till ljuddämpare i syfte att förebygga hörselskador medges för jaktvapen där ljudet delvis reduceras. Rikspolisstyrelsen ges möjlighet att föreskriva om en sådan lättnad vid tillståndsgivningen.

Gällande rätt

Enligt 2 kap. 1 § a vapenlagen jämförd med 1 kap. 3 § f samma lag krävs tillstånd för innehav av ljuddämpare. Tillståndsplikt för ljuddämpare infördes redan genom 1973 års vapenlag. Skälet var bl.a. att genom tillståndsplikt motverka olaglig jakt med hjälp av ljuddämparförsedda vapen (prop. 1973:166 s. 95 f). Departementschefen uttalade i samband med lagändringen att tillståndsgivningen borde vara synnerligen restriktiv (a.prop. s. 96).

I 2 kap. 5 § 6 vapenförordningen anges att behov av ljuddämpare endast anses föreligga om ändamålet med ljuddämparen är att skydda hälsan eller miljön vid jakt och målskytte, förutsatt att det är särskilt påkallat. Rikspolisstyrelsen anger i sina allmänna råd (RPSFS 2002:9, FAP 551-3) att tillstånd till innehav av ljuddämpare för att förebygga hörselskador inte bör meddelas.

Överväganden och förslag

Under senare år har det förekommit diskussioner om att utvidga möjligheterna att använda ljuddämpare på i första hand jaktgevär för att förhindra uppkomsten av hörselskador. Naturvårdsverket har i det sammanhanget framhållit bullerproblemet i samband med användningen av skjutvapen som ett folkhälsoproblem. Mot den bakgrunden gav regeringen i mars 2002 Rikspolisstyrelsen i uppdrag att analysera bl.a. denna fråga (Ju2002/1926/PO). Uppdraget redovisades i juni samma år (Ju2002/4949/PO). Styrelsen gjorde bedömningen att tillståndsgivningen för ljuddämpare borde vara fortsatt återhållsam. Styrelsens skäl för en fortsatt restriktiv hållning var sammanfattningsvis risken för personskador och risken för användning av ljuddämpare i kriminella sammanhang.

Svenska Jägareförbundet har i skrivelse den 25 oktober 2002 (Ju2002/7348/PO) till Justitiedepartementet hemställt om att det i syfte att förebygga hörselskador skall ges ökade möjligheter att använda ljuddämpare för jakt och övningsskytte. Förbundet anger i sin skrivelse att kulvapen avsedda för patroner i klass 1 och 2 (jfr. 14 § NFS 2002:18) inte kan göras helt tysta även om ljuddämpare används. Förbundet menar att det sannolikt medför att sådana vapen blir mindre attraktiva i kriminella kretsar och att risken för brottslig användning därmed inte torde vara överhängande. Rikspolisstyrelsen har yttrat sig över framställningen efter samråd med SKL och Naturvårdsverket. SKL har i samband med detta utfört provskjutningar med jaktvapen med och utan ljuddämpare.

Av Rikspolisstyrelsens yttrande framgår att SKL:s provskjutningar visar att det för jaktvapen i klasserna 1 och 2 inte är möjligt att reducera ljudet nämnvärt under ljudstyrkan från ett jaktvapen i klass 3 som inte är försett med ljuddämpare. Styrelsen konstaterar därför att riskerna för olyckor eller tjuvjakt med ljuddämparförsett vapen visserligen inte kan anses helt eliminerade men torde ligga på en godtagbar nivå. Rikspolisstyrelsen kan därför godta jägarorganisationernas förslag till en uppmjuk-

ning av tillståndsgivningen i fråga om ljuddämpare till skjutvapen i klasserna 1 och 2 som innehas för jaktändamål.

Den restriktiva hållningen till ljuddämpare bygger som nämnts främst på rädslan för tjuvjakt, risken för personskador och risken för att ljuddämpare skall komma till kriminell användning. Vad som nu framkommit ger emellertid en delvis ny bild av dessa risker. Det finns därför skäl att överväga en mindre restriktiv hållning till ljuddämpare som reducerar ljudet till en godtagbar nivå. Bedömningen av vilken ljudnivå som kan anses godtagbar bör ta sin utgångspunkt i skottljudet från ett vapen i klass 3 utan ljuddämpare. Den lämpligaste lösningen är att överlåta åt Rikspolisstyrelsen att föreskriva i vilka fall det är godtagbart att meddela tillstånd för ljuddämpare för jaktvapen i syfte att förebygga hörselskador. Tillståndsgivningen bör emellertid vara fortsatt restriktiv för ljuddämpare som reducerar ljudet till en alltför låg nivå.

Det har inte påtalats att det skulle finnas behov av eller skäl för att göra avsteg från vad som gäller idag i fråga om ljuddämpare för målskyttevapen. Någon ändring av reglerna för tillstånd till ljuddämpare för sådana vapen bör således inte genomföras.

De föreslagna reglerna om att vapenhandlartillstånd skall omprövas efter fem år bedöms medföra ökade kostnader för polismyndigheterna. Detsamma gäller förslaget om krav på innehav av lämplighetsbevis för den som tillfälligt lånar vapen för självständigt handhavande. Slutligen bedöms förslaget om att det endast är polisen som skall kunna ta emot vapen för skrotning och att sådan skrotning uteslutande skall genomföras av SKL medföra ökade kostnader för de berörda myndigheterna. I samtliga tre fall föreslås att förslagen finansieras genom avgifter vilket innebär att ändringarna inte kommer att leda till ökade kostnader för staten.

Beträffande övriga delar torde förslagen inte medföra högre kostnader för staten än att dessa kan finansieras inom ramen för befintliga anslag.

När det gäller konsekvenser för berörda företag kan det konstateras att många av de företag som berörs sannolikt är småföretag. Av kapitel 3 framgår att antalet vapenhandlare som idag har tillstånd är ca 520 och företag som säljer effektbegränsade vapen kan uppgå till de 500 som SPOFA känner till plus ytterligare ett par hundra företag. Ett antal av dessa är postorder- eller internetföretag. För berörda företag innebär förslaget följande nya krav av administrativ karaktär, som också är förenade med kostnader för hantering.

Förslaget om tidsbegränsande vapenhandlartillstånd leder till att vapenhandlare måste ansöka om nytt tillstånd vart femte år och är förenat med en mindre kostnadsökning för vapenhandlarna genom att ny en ansökningsavgift måste erläggas i samband

med att tillståndet skall omprövas. Denna avgift torde dock, såsom har utvecklats i avsnitt 3.2, kunna bestämmas till ett lägre belopp än den avgift som erläggs i samband med att ansökan om handlartillstånd görs för första gången. Denna avgift är i dag 2 700 kr.

Förslaget om att den som bedriver handel med effektbegränsade vapen skall anmäla det till polisen och föra anteckningar om inköp och försäljningar av sådana vapen, leder till en ökad administrativ börda för handlarna. De närmare kraven på innehåll i anmälan respektive anteckningarna kommer att anges i föreskrifter från Rikspolisstyrelsen varför det i nuläget är svårt att bedöma den tidsåtgång och kostnader som de nya kraven innebär.

I den mån tillverkare eller importörer av effektbegränsade vapen inte redan förser förpackningar, bruksanvisningar eller liknande med varningstext, kommer förslaget om krav på sådan text att medföra en mindre kostnadsökning.

21 Författningskommentar

1 kap. Lagens tillämpningsområde

4 §

Ändringen behandlas i avsnitt 18.

Ändringen innebär att undantaget från vapenlagens bestämmelser för salutkanoner begränsas till att avse sådana salutkanoner som inte kan laddas med gastäta enhetspatroner, som t.ex. hagelpatroner.

2 kap. Tillstånd och register

1 §

Ändringen behandlas i avsnitt 5.

Regeln om tillstånd för skrotning i första stycket d) har strukits, eftersom SKL förslås få exklusiv behörighet att skrota civila skjutvapen.

Definitionen av effektbegränsade vapen i andra stycket omfattar idag bara kolsyre-, luft- och fjädervapen som är avsedda för målskytte. Definitionen utvidgas så att även vapen med andra, jämförbara utskjutningsmedel omfattas. För att ett vapen som är avsett för annat utskjutningsmedel skall anses jämförligt med kolsyre-, luft- eller fjädervapen bör framför allt krävas att vapnets farlighet är begränsad på ett bestående sätt. Vapnet skall således inte lätt kunna laddas med ammunition för krutvapen eller konverteras till ett vapen med större anslagseffekt.

3 §

Ändringen behandlas i avsnitt 15.

Tilläggen i punkterna e) och f) innebär att kretsen av juridiska personer som kan meddelas innehavstillstånd utökas med de kommunala räddningskårerna och med utbildningsanstalter som behöver vapen i undervisningen, t.ex. lantbruksgymnasierna.

10 §

Ändringen behandlas i avsnitt 3.2.

Den nya bestämmelsen i andra stycket innebär att vapenhandlartillstånd skall vara tidsbegränsade och gälla i högst fem år. För att på ett smidigt sätt länka in befintliga tillstånd i ett system med tidsbegränsning föreslås särskilda övergångsbestämmelser.

13 §

Ändringen behandlas i avsnitt 15.

Tilläggen i punkt a) är en följd av ändringen i 2 kap 3 §.

17 §

Ändringen behandlas i avsnitt 6.

Ändringen innebär att det i polismyndighets lokala vapenregister skall införas uppgift om utfärdade lämplighetsbevis för tillfälligt lån av skjutvapen.

18 §

Ändringen behandlas i avsnitt 6.

Ändringen innebär att i vapeninnehavarregistret som förs av Rikspolisstyrelsen skall finnas uppgifter om de personer för vilka lämplighetsbevis för tillfälligt lån av skjutvapen har utfärdats.

3 kap.

Ändringarna behandlas i avsnitt 6.

I kapitelrubriken har i förtydligande syfte uttryckligen angivits att kapitlet avser tillfälliga utlåningar. Om någon skall låna ett vapen för längre tid gäller de allmänna bestämmelserna om innehavstillstånd i 2 kap.

Kapitlet har strukturerats om för att underlätta läsningen. Inledande bestämmelser återfinns i 1–3 §§. Genom ett tillägg i 1 § har gjorts tydligare att utlåning av vapen utan tillstånd som huvudregel bara får vara tillfällig. Reglerna om uppsiktsutlåning har samlats i 4–6 §§ och regler om utlåning för självständigt handhavande i 7–12 §§. Reglerna om utlåning har i sakligt avseende ändrats så att det för utlåning för självständigt handhavande skall krävas att låntagaren har ett särskilt lämplighetsbevis för att låna vapen, 2 § och 10–12 §§. I övrigt är ändringarna redaktionella.

1 §

Paragrafen har förtydligats genom att det uttryckligen anges att utlåningen skall vara tillfällig. Detta innebär att det inte får förekomma att vapen utan tillstånd lånas ut för flera, i nära anslutning till varandra, fjortondagarsperioder eftersom det då inte kan sägas vara fråga om tillfällig utlåning. Det finns dock inget som hindrar att ett vapen under t.ex. ett år lånas ut vid något tillfälle under hösten och ett annat under våren. Bestämmelsen hindrar inte heller att utlåning sker till samma person vid flera tillfällen, förutsatt att en längre period förflyter mellan lånetillfällena.

I paragrafen anges vidare att i fall som avses i 7 § får utlåning ske för en längre period. Undantaget tar sikte på när ett auktoriserat bevakningsföretag lånar ut vapen till företagets väktare.

2 §

Ett nytt andra stycke införs som anger att utlåning för självständigt handhavande endast får ske till den som har ett sådant lämplighetsbevis som anges i 10 §. Sådant bevis behövs dock inte när ett auktoriserat bevakningsföretag lånar ut vapen till företagets väktare (jfr 7 §). Lämplighetsbevis behövs inte heller vid utlåning av start- och signalvapen om vapnet skall användas vid tävling eller övning (jfr 8 §). Eftersom syftet med att införa ordningen med lämplighetsbevis är att säkerställa att den som självständighet handhar vapen är lämplig för detta, finns det inte skäl att ställa krav på innehav av lämplighetsbevis när det gäller den som redan har genomgått en lämplighetsprövning i samband

med att tillstånd till innehav för samma typ av vapen som lånet avser har beslutats. Från kravet på att skjutvapen endast får lånas ut till innehavare av lämplighetsbevis undantas därför lån till låntagare som har sådant innehavstillstånd. Från kravet undantas också lån av icke tillståndspliktiga vapen.

3 §

Paragrafen innebär ingen saklig ändring av den nu gällande bestämmelsen i 8 §.

4 §

Paragrafen avser utlåning under uppsikt av en godkänd sammanlutning och innebär ingen ändring i sak av bestämmelser som nu ryms i 3 § punkt a) och 4 §.

5 §

Paragrafen innebär ingen saklig ändring av den nu gällande bestämmelsen i 6 § första stycket.

6 §

Paragrafen återger utan ändring i sak de bestämmelser som nu inryms i 3 § punkterna b) och c), 4 § och 5 § andra stycket.

8 §

Paragrafen motsvarar bestämmelserna i 3 § punkt d), 4 § andra stycket och 6 § andra stycket.

9 §

Paragrafen motsvarar bestämmelserna i 5 § första stycket med det tillägget att det tydliggörs att kravet begränsas till lån för självständigt handhavande.

10 §

Bestämmelsen är ny och anger förutsättningarna för utfärdandet av lämplighetsbevis. I första stycket anges att sådant bevis får utfärdas endast för enskilda personer och att det är polismyndigheten som prövar frågor om lämplighetsbevis.

Av andra stycket framgår att den sökande skall anses lämplig om det skäligen kan antas att han eller hon inte kommer att missbruka sådana vapen som prövningen avser och att behovet av att låna vapen sker för ett ändamål som är godtagbart. Detta ändamål skall dessutom vara särskilt angivet. Den prövning som skall göras är alltså i tillämpliga delar lika den prövning av lämplighet och behov som görs vid prövning av tillstånd till innehav av vapen. Prövningen tar dock inte sikte på något specifikt vapen. Polismyndigheten har alltså att ta ställning till om den enskilde utifrån laglydnad, nykterhet osv. kan anses lämplig att låna vapen för exempelvis jakt. Om innehavare av ett lämplighetsbevis har behov av att låna vapen för något annat ändamål än det för vilket beviset är utfärdat, måste en ny ansökan göras för detta ändamål.

Lämplighetsbevis utfärdas inte för ett särskilt lånetillfälle utan gäller som huvudregel under en obegränsad tid. Av sista stycket framgår dock att beviset får tidsbegränsas.

11 §

Bestämmelsen som är ny innebär att den som innehar lämplighetsbevis får utan särskilt tillstånd inneha ammunition till det vapen som han eller hon tillfälligt har lånat. Det är under varje specifik lånetid, som enligt 1 § inte får överstiga två veckor, som innehav av ammunition är tillåten. När väl det lånade vapnet har lämnats tillbaka är det inte längre tillåtet att inneha ammunition. Innehav av lämplighetsbevis ger alltså inte rätt till ett mer permanent innehav av ammunition.

12 §

Bestämmelsen är ny och anger att ett lämplighetsbevis skall återkallas om någon av de förutsättningar som gäller för återkallelse av tillstånd till innehav av skjutvapen enligt 6 kap. 1 § första stycket gäller.

4 kap.**2–4 §§**

Ändringarna behandlas i avsnitt 5.

Ändringarna följer av att SKL får exklusiv behörighet att skrota civila skjutvapen.

5 kap.**8 §**

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 13.

Paragrafen är ny. Den innebär att den som inför effektbegränsade vapen till Sverige eller tillverkar dem här blir skyldig att förse vapnen med en varningstext på förpackningen, i bruksanvisningen eller på annan lämplig plats. Redan idag förekommer sådana varningstexter ofta vid försäljning av luftvapen m.m. från både svenska och utländska företag.

6 kap.**3 §**

Ändringen behandlas i avsnitt 3.2.

Ändringen i punkten a) innebär en skärpning av kravet på yrkesmässighet när det gäller vapenhandel. Ett tillstånd att driva handel med skjutvapen skall återkallas om den handel som bedrivs inte har en tillräcklig omfattning. Med tillräcklig omfattning skall normalt anses en omsättning av tjugo vapen om året. Undantagsvis bör en lägre omsättning kunna godtas. Det kan t.ex. vara fallet om en handlare något enstaka år redovisar en omsättning som understiger tjugo vapen. Det kan också förekomma

att en handlare som har ett särskilt exklusivt eller udda sortiment återkommande omsätter ett mindre antal vapen men ändå kan visa att rörelsen bedrivs seriöst och har ett kommersiellt underlag.

6 §

Ändringen behandlas i avsnitt 7.

Ändringarna i första stycket innebär en betydande utvidgning av läkarens anmälningsplikt. Den skall således inte bara omfatta den psykiatriska vården och psykiska störningar utan alla läkare och alla medicinska tillstånd som kan medföra att en patient bedöms vara olämplig att inneha vapen.

Paragrafen har utformats efter mönster av körkortslagens 10 kap. 2 §, som ålägger den läkare som upptäcker att en patient av medicinska skäl är uppenbart olämplig att inneha körkort att anmäla förhållandet till länsstyrelsen. Med medicinska skäl avses, utöver psykiska störningar, andra psykiska och somatiska sjukdomar, funktionshinder, missbruk, medicinering och andra tillstånd i de fall de medför att patienten bedöms vara olämplig att inneha vapen. Något uppenbarhetsrekvisit skall emellertid inte gälla för anmälningsplikten i vapenlagen.

I andra stycket anges när en anmälan inte behöver göras. Stycket har justerats i förhållande till de nya bestämmelserna om lämplighetsbevis (jfr 3 kap.)

7 §

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 9.

Paragrafen som är ny innebär att en polismyndighet som får kännedom om någon omständighet som kan medföra att en hemvärnsman skall anses olämplig att inneha skjutvapen, skall omedelbart underrätta Försvarmakten. Så kan t.ex. fallet vara när en polismyndighet i samband med t.ex. en brottsutredning eller ett vapenärende får kännedom om något som enligt myndighetens bedömning bör leda till att en hemvärnsmans vapeninnehav omprövas. Underrättelseskyldigheten omfattar alltså inte bara brottsmisstankar och fällande domar. Polismyndigheten

skall också exempelvis informera Försvarsmakten när en läkare gör anmälan enligt 6 kap. 6 §.

9 kap.

2 §

Ändringen behandlas i avsnitt 15.

Tilläggen i punkt c) är en konsekvens av att också de kommunala räddningskårerna och vissa utbildningsanstalter kan meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

3 §

Ändringen behandlas i avsnitten 5 och 13.

Den som vill låta skrota ett civilt vapen skall i fortsättningen lämna vapnet till en polismyndighet för vidarebefordran till SKL. Bestämmelsen i punkt b) om sanktioner för den som underlåter att anmäla till polismyndigheten att ett vapen har lämnats till skrotning fyller därför inte längre någon funktion.

En ny punkt b) införs och av denna framgår den som bryter mot bestämmelsen i 5 kap. 8 § om varningstext skall straffas med böter.

11 kap.

1 §

Ändringen behandlas i avsnitt 3.3.

Bemyndigandet för regeringen att meddela föreskrifter när det gäller vad som skall anses vara ett effektbegränsat vapen utvidgas till att även omfatta vapnets konstruktion.

2 §

Ändringarna behandlas i avsnitten 5, 6 och 3.3.

Ändringen i punkt d) följer av att SKL får exklusiv behörighet att skrota skjutvapen och ändringen i punkt e) av att även de kommunala räddningskårerna och vissa utbildningsanstalter kan meddelas tillstånd att inneha vapen

Den nya punkten m) följer av att krav på lämplighetsbevis införs vid tillfälliga låna vapen för självständigt handhavande. Den nya punkten n) innebär att regeringen kan för handel med effektbegränsade vapen föreskriva om anmälningssplikt för verksamheten och uppställa krav på anteckningar skall föras över inköp och försäljningar.